

NAŠA KATEDRALA

11 (2007) ZAGREB

ISSN 1331-5927

UDK 246:27:726

ODBOR ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE ZA OBNOVU KATEDRALE

Mons. Vladimir Stanković
Preč. Mijo Gabrić
Mons. Josip Klarić
Mons. dr. Juraj Batelja
Preč. Mirko Totović
Prof. dr Ivo Podhorsky
Inž. Zvonimir Rukavina
Prof. dr. Zorislav Horvat
Inž. Zrka Oštrić

NAŠA KATEDRALA

Časopis Odbora zagrebačke nadbiskupije za obnovu katedrale
10000 ZAGREB, Kaptol 31
Tel. 48-14-705
Fax 48-14-721

Žiro račun

Kod Zagrebačke banke na ime
**NADBISKUPIJA ZAGREBAČKA
UPRAVA KATEDRALE**
2360000-1101559611
ili kod Priyredne bake na ime
**ZAGREBAČKA NADBISKUPIJA
OBNOVA KATEDRALE**
2340009-1110099490

Direktor:
Vladimir Stanković

Glavni urednik:
Mijo Gabrić

Tehnički urednik:
Josip Klarić

Lektor i korektor:
Jadranka Jelinić

Uredničko vijeće:

Damir Foretić, Mijo Gabrić,
Zorislav Horvat, Silvije Novak,
Zrka Oštrić, Ivo Podhorsky,
Zvonimir Rukavina

Fotografije:

Damir Foretić, Foto arhiv Riznice,
Josip Klarić, Zvonimir Rukavina,
arhiv Glasa Koncila

Časopis izlazi povremeno.
Naklada 3500 primjeraka

Grafička oprema Glas Koncila,
Kaptol 8, 10000 Zagreb

Tisk: Offset Markulin

ISSN 1331-5927

UDK 246:27:7268

UVODNO SLOVO

S posebnom radošću predajemo cijenjenim čitateljima i priateljima katedrale ovaj broj časopisa »NAŠA KATEDRALA«.

Razloga za radost ima više. Već naslovica ovoga broja otkriva nam zašto se radujemo. Nakon što smo kroz niz godina gledali pročelje katedrale okovano čeličnom košuljom i malo pomalo naslućivali i otkrivali, što se ispod te košulje skriva, konačno smo ugledali pročelje katedrale bez okova. Iako je skela još uvijek na sjevernom zvoniku, pročelje je zasjalo u punom sjaju. Poseban ugodaj ljetote naše katedrale je obnovljeni portal, koji je pravo remek djelo umijeća i truda kako graditelja Hermanna Bolléa i njegovih suradnika od prije sto godina tako i današnjih umjetnika, kipara, restauratora, klesara i kamenara, koji obnavljaju katedralu i čiji vrhunac umijeća doseže upravo obnovljeni portal.

I nije čudo što knjiga, koja upravo izlazi u Španjolskoj, našu katedralu svrstava među 100 najljepših građevina na svijetu.

U ovom broju »NAŠE KATEDRALE« možete pročitati vrlo lijepo riječi o portalu i liturgijskom značenju ulaza u katedralu pa tako i o vratima i portalu, koje je prigodom blagoslova portala izrekao kardinal Josip Bozanić. Donosimo cijeloviti tekst govora prigodom blagoslova portala u Službi svjetla kao riječi homilije izrečene u samoj katedrali kod večernje molitve, koja je tom prigodom zajedno s članovima Prvostolnoga kaptola zagrebačkog, članovima Prebendarskog zbora, zajednicom bogoslova i njihovih poglavara te Božjim narodom održana u katedrali.

U ovome broju donosimo podatke o obnovljenome portalu, završavamo prijevod prve male monografije o zagrebačkoj katedrali napisane izvan Hrvatske. Prof. Horvat donosi zanimljive potpisne majstora izvodača gradnje katedrale, projektanti nastavljaju svoja izlaganja o projektiranju. Donosimo i članak o Bolléovom oltaru i koncilskom oltaru, zatim o zbivanjima u katedrali, popis darovatelja u 2006. godini kao i nekoliko reklama i oglasa.

Sadržaj:

Mons. Josip Mrzljak - Novi varaždinski biskup	1
Blagoslov portala zagrebačke katedrale.....	3
Mijo Gabrić: Nova rasvjeta na obnovljenome portalu	11
Karl Weiss: Zagrebačka katedrala (Der Dom zu Agram)	14
Zorislav Horvat: Klesarski znakovi na zagrebačkoj katedrali	19
Zvonimir Rukavina: Obnavljanje katedrale u 2006. godini	24
Damir Foretić: Projektiranje obnove »Bolléove katedrale« (2)	35
S. Lina Plukavec: Glavni oltar po Bolléovom nacrtu iz 1885. godine	46
Mijo Gabrić: Novo ozvučenje u katedrali	56
Mijo Gabrić: Sat na katedrali	57
Zbivanja u katedrali u 2006. godini	58
Iz tiska o katedrali	65
Darovatelji za obnovu katedrale u 2006. godini	68
Reklame	72

Uz zahvalnost darovateljima, suradnicima i izvođačima želim svima ugodno čitanje časopisa.

Odbor

MONS. JOSIP MRZLJAK - NOVI VARAŽDINSKI BISKUP

Papa Benedikt XVI. imenovao je dosadašnjeg zagrebačkoga pomoćnog biskupa mons. Josipa Mrzljaka novim varaždinskim biskupom. Vijest je službeno objavljena u utorak 20. ožujka u Rimu te na prigodnoj svečanosti u Nadbiskupskom dvoru u Zagrebu i u Biskupskom ordinarijatu u Varaždinu.

Mons. Josip Mrzljak rođen je 10. siječnja 1944. u Vukovaru od roditelja Vladimira i Barbare r.

Šimecki, koji su doselili iz Krašića. Otac je bio službenik, općinski blagajnik, a u svibnju 1945. nestao je te su ga vjerojatno ubili komunisti u nekom nepoznatom stratištu kao i druge Vukovarce. Nakon nestanka i nakon dugog traženja supruga i oca majka se vratila u Krašić.

Dječak Josip Mrzljak završio je osnovnu školu u Krašiću, gdje je primio i vjersku pouku, prve sakramente, a na krizmi mu je kum bio bl. Alojzije Stepinac. 1959. ušao je u Dječačko sjemenište u Zagrebu i maturirao 1963. godine. Zatim je ušao u

Nadbiskupsko bogoslovno sjemenište kao svećenički kandidat Zagrebačke nadbiskupije. Završio je studij na Katoličkom bogoslovnom fakultetu i za svećenika je zaređen 16. studenoga 1969. godine.

Kao mladi svećenik pomagao je u Okićkoj Svetoj Mariji, Sigetcu i Hrvatskom Leskovcu te je kao kapelan službovao u Koprivnici. Godine 1972. preuzima župu Ozalj a upravlja i župom Vrhovec. G. 1980. preuzima župu Sesvetski Kraljevec u kojoj ostaje 18 godina. 1998. dolazi u Zagreb, preuzima službu biskupskog vikara za svećenike i ravnatelj je pastoralnih ureda Nadbiskupskog duhovnog stola. Tada je postao i članom Prvostolnoga kapitola zagrebačkog.

Papa Ivan Pavao II. imenovao ga je 29. prosinca 1998. pomoćnim biskupom zagrebačkim a posvećen je za biskupa 6. veljače 1999. Kao pomoćni biskup bio je

generalni vikar Zagrebačke nadbiskupije te predsjednik Odbora za gradnju Svećeničkog doma u Zagrebu. Kao član Hrvatske biskupske konferencije bio je predsjednik Vijeća

HBK za kler, predsjednik Komisije HBK za Hrvatski Caritas, član Komisije HBK za odnose s državom i predsjednik Hrvatskog Caritasa.

Novi varaždinski biskup nasljednik je prvoga varaždinskog biskupa mons. Marka Culeja, koji je umro 19. kolovoza 2006. godine u Varaždinu i koji je također u Varaždin došao iz Zagreba, a bio je i kanonik Prvostolnoga kaptola zagrebačkog. To je bila i dosad praksa da se iz redova Prvostolnoga kaptola postavlja biskupi u Hrvatskoj, a i izvan nje.

Vijest o imenovanju i postavljanju mons. Josipa Mrzljaka za novoga varaždinskog biskupa objavljena je u svim medijima, objavljeni su i razgovori s njim te mnoge izjave o njegovom budućem djelovanju. Bez sumnje najradosnije je odjeknula vijest u Varaždinu i u vijestima Varaždinske biskupije opisan je nje-

gov prvi dolazak i susret sa svećenicima, predstvincima medija, pohod katedrali, molitvi na grobu pokojnoga biskupa Marka. Nije izostavljena ni biskupova izjava da »s radošću dolazim u Varaždin« i da se »u Varaždinskoj biskupiji osjećam kao domaći« te da će »nastaviti činiti sve ono što je dobro za Varaždinsku biskupiju«.

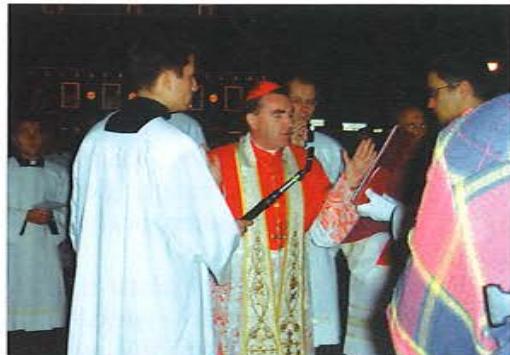
Mons. Josip Mrzljak je kao pomoći zagrebački biskup veoma zainteresirano pratio obnovu naše katedrale te se kao biskup i prepozit Prvostolnoga kaptola zagrebačkog zauzimao za ubrzanje obnove i za prikupljanje sredstava za obnovu, a i sam je bio donator, jer je od svojih sredstava u više navrata davao priloge za obnovu katedrale.

**ČESTITAMO NA IMENOVANJU,
ZAHVALJUJEMO NA SURADNJI I
ŽELIMO USPJEH U NOVOJ SLUŽBI!**

BLAGOSLOV PORTALA ZAGREBAČKE KATEDRALE

14. prosinca 2006. nadbiskup zagrebački kardinal Josip Bozanić blagoslovio je obnovljeni portal zagrebačke katedrale. Na svečanosti blagoslova obnovljenog portala sudjelovali su i apostolski nuncij u RH nadbiskup Francisco Javier Lozano, pomoći zagrebački biskup msgr Josip Mrzljak, kanonici, prebendari i bogoslovi te brojni vjernici. Tom prigodom održana je Liturgija svjetla ispred obnovljenoga portala, koji je nakon blagoslova osvijetljen.

Blagoslov portala

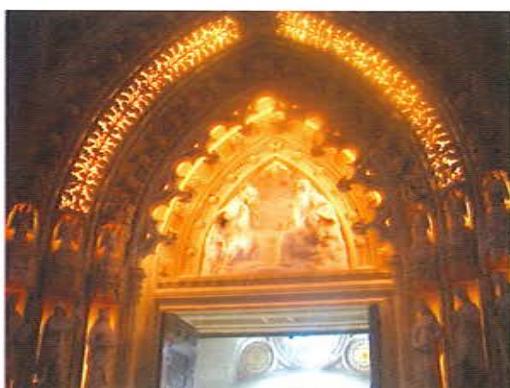
Portal

U obredu blagoslova Kardinal se prisutnima obratio ovim riječima:

Predrag! Nalazimo se pred obnovljenim portalom crkve-majke naše Zagre-

bačke nadbiskupije. Ući na ova vrata znači ući u srce naše mjesne Crkve, jer vrata crkve govore o hodočasničkome hodu prema Isusu Kristu, Spasitelju svijeta jučer, danas i uvijek. On je za sebe rekao: »Ja sam vrata. Kroza me tko uđe, spasit će se« (Iv 10, 9).

Pred nama je u predivnom ostvarenju kiparā i klesarā, graditeljā i umjetnikā ulaz koji progovara o otajstvu Isusa Krista i njegove Crkve. Večerašnje nas slavlje i prolazeњe kroz ova vrata pozivaju da ponovno s udivljenjem vjere prihvatimo otajstvo dolaska vjećne Očeve Riječi čovjeku. Ulagna su vrata, sa svojim portalom, simbol susreta s Kristom. Krist nam otvara pristup u kuću Očevu i uvodi nas u

Noćno osvjetljenje portala

*neizrecivost božanskoga života. On i da-
lje progovara ljudima kojima je potrebna
nada: »Dođite k meni svi vi umorni i opte-
rećeni i ja će vas odmoriti« (Mt 11,28).*

Braćo i sestre, mnogi su, zbog pokrivena portala tijekom dugo godina, zaboravili kako je lijep i znakovit ovaj ulaz u zagrebačku katedralu. Danas mu vraćamo njegov sjaj. Zahvaljujući poglavito dobroti vjernikā koji su nesebično odvajali od svoga imetka čujemo poticajni glas koji govori: Ti što ulaziš, usmjeri pogled prema nebeskome.

Uistinu, već na samom ulazu u katedralu susrećemo simbole i dekoraciju koja upućuje na raj. Dočekuju nas pogledi svetaca s pripadajućim simbolima koji sažimaju svetački život s Kristom. Izdignuti su u zajedništvo s anđelima. U predvremenim kamenim cvjetnim vijencima nalaze se likovi koji upućuju na Presveto Trojstvo. Na zaglavnome kamenu tih vijenaca nalaze se upisane »Alfa« i »Omega«, kao susret vremenitoga i vječnoga. Na cijelome pročelju katedrale brojni su kipovi svetaca povezanih s poviješću vjere naše zagrebačke Crkve.

Draga braćo i sestre, svaki put kada ulazimo u našu katedralu ta nam je povijest pred očima, kako bismo dublje i radosnije živjeli svoj poziv. Ulaženje kroz vrata crkve za svakoga kršćanina izražava želju za susretom s Bogom i za susretom s braćom i sestrama u zajedničkoj nam vjéri. Prekoračiti prag crkve označuje prije-laz iz običnoga u neobično, iz svagdana u blagdan, iz raspršenosti u okupljenost, iz zemaljskoga u nebesko pred noge Učitelja, kako bismo slušali njegovu riječ i bili dionici otajstva vječnoga života.

Ova obnovljena vrata i pročelje naše katedrale znak su kršćanske nade koja pogled usmjeruje prema nebeskome za-jedništvu s Bogom i srce učvršćuje u ljubavi prema ljudima. Neka ona za svakoga čovjeka koji im podari svoj pogled, i hodočasniku i posjetitelju, budu poziv na življjenje pravednosti, oprاشtanja i mira.

Uđimo stoga u dvoranu Božjega zajedništva i prinesimo Bogu večernju molitvu hvale.

Nakon blagoslova portalna i liturgije Svetla svi su se u svečanoj procesiji uputili u katedralu i sudjelovali u molitvi svećane Večernje. U tom dijelu liturgijske pjevane molitve kardinal Josip Bozanić izrekao je slijedeće vrlo znakovito razmišljanje, koje donosimo u cijelosti.

Ulez bogoslova u katedralu na svečanu večernju

Čitanje: Jak 5, 7-8.9b

1. »Uđite s hvalama na vrata njegova!« (Ps 100). S tim smo raspoloženjem, braćo i sestre, započeli ovo večernje molitveno slavlje. Ušli smo u drukčiji prostor od naših svakidašnjih prostora u kojima živimo i radimo. Ušli smo preko praga i na vrata koja ističu ljepotu svijeta preobražena dolaskom Boga u Isusu Kristu. Ušli smo u prostor koji nas poziva da budemo Kristova zajednica, spremna slušati Božju riječ koja je kadra preobraziti naše svagdašnje prostore. I ta nam je riječ progovorila pozivom i poticajem: Strpite se do Dolaska Gospodnjega! (usp. Jak 5,7)

Radost došašća i kršćanska nada u danas naviještenoj riječi dobivaju ime: strpljivost. Svako je liturgijsko slavlje poziv na radost. Božja nas riječ poučava da su strpljivost i radost odlike kršćanina na putu prema slavlju Kristova Utjelovljenja.

2. Strpljivost neki povezuju isključivo sa starošću i sa starim ljudima, sa zavr-

Ulaz kanonika na svečanu večernju

šetkom... No, strpljivost obuhvaća cjelokupni čovjekov život. Ona je snaga, a ne slabost. Ona ne pripada završetku, kad se ništa više ne može učiniti, nego je sastavni dio početka ljudskoga djela: započinje se strpljivošću i s njome se nastavlja; zahvaljujući strpljivosti započeto djelo dobiva svoj osmišljeni završetak.

Postoji strpljivost koja je ljubav i postoji strpljivost koja je iščekivanje. Prvi nam oblik strpljivosti ne dopušta da jadi-kujemo, jer nam pred oči stavlja drugoga čovjeka i ono što nas potiče na dobro prema drugima. Drugi nam se oblik strpljivosti otkriva na bezbroj načina svakoga dana: čekanje u prometu, čekanja pred uredima, neizvjesnost u bolesti; svakidašnje ponavljanje istih poslova... Upravo strpljenje jamči čvrstoću životne građevine. Ono je jače od protivljenja, odbijanja, iznenadnih udaraca i sukoba. Strpljenje govori o veličini nade i snazi ljubavi. I sama hrvatska riječ strpljenje pokazuje da strpljenje nije usamljeno, nego je u za-

Pjevanje svečane večernje

jedništvu, trpljenje s nekim, a to je drugo ime za ljubav.

3. »Očvrsnite srca, jer se Dolazak Gospodnji približio!« (Jak 5,8) U tome pozivu nema ni sjene dvojbi kakvo je kršćansko iščekivanje. To nije pasivna pomirenost s pobjedom zla, nego radostan pogled prema Onomu koji dolazi. Gospodin svakoga dana dolazi u naš život; s nama je kako bi nas podupirao u izgradnji svijeta u kojemu se stepi i neplodne pustinje sebeljublja i mržnje preobražavaju u ljubav.

Čipke nad portalom

Ulagana vrata naše katedrale snažnom slikom izražavaju kršćansku strpljivost. Štoviše, ta su vrata slika i sažetak kršćanske filozofije življenja. Kad bismo ih položili vodoravno na zemlju, vidjeli bismo da u manjim dimenzijama odražavaju tloris unutrašnjosti naših crkava: od ulaza do oltara kao simbola Krista prati niz svetaca u boćnim nišama, prozorima, kapelicama, sve do apside u kojoj susrećemo prostor u kojem se ljudsko povezuje s božanskim životom Presvetoga Trojstva.

Ljeva strana portala

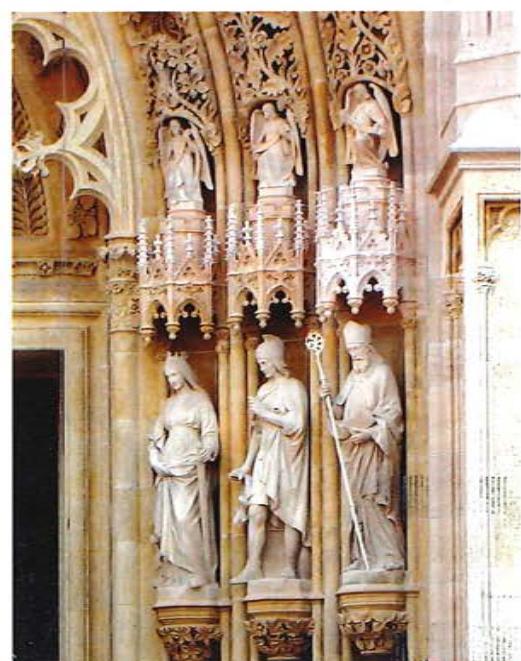
Ta su vrata naše zajednice vjere slika puta i prostora svetosti, tog Božjega dara iz kojega se rađa kršćanska ljubav.

Gradevina ljubavi poput kamena na kamenu, niknula je na temeljima međusobnoga poštovanja, opraštanja koje ruši nepovjerenja i strahove. Zar sami ne osjećamo Božju strpljivost s nama? Nije li on sam strpljiv s našim odbijanjem, zatvorenosću, tvrdoćom srca, našim grijesima? Kada nam govori da očvrsnemo svoja srca podsjeća nas da je on nenadomjestivo uporište našega života.

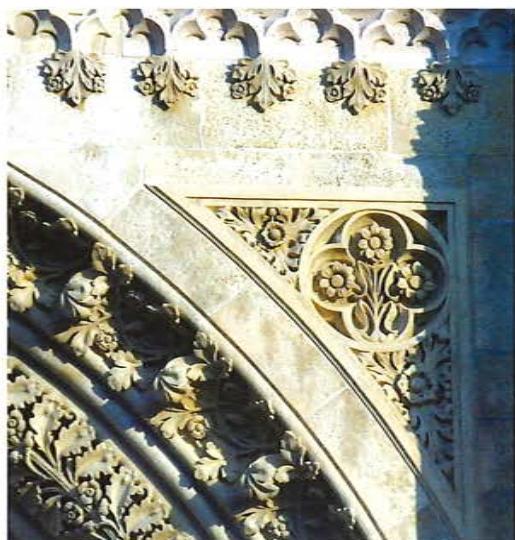
4. Predraga braće i sestre! Zahvaljujem svima vama, u prvom redu svim vjernicima pojedinačno, kao i državnim i gradskim ustanovama, svima koji su svojom žrtvom i darom našoj katedrali vratili umjetničku dragocjenost. Zahvaljujem i svima odgovornima za ovo djelo, posebno članovima crkvenoga i stručnoga Odbora Zagrebačke nadbiskupije za obnovu katedrale, počevši od kanonikā: mons. Josipa Klarića, mons. Vladimira Stankovića i mons. Jurja Batelje, te prebendarā: preč.

Mije Gabrića i preč. Mirka Totovića. Hvala također stručnom osoblju: arhitektima, kiparima, električarima koji su rasvjetom učinili poseban ugodaj i istaknuli čipkastu strukturu kamena te svim ostalim radnicima koji su strpljivo, mukotrpno i s ljubavlju obnavljali djelo koje svojom trajnošću nadvisuje životni vijek jednoga naraštaja. Viđamo ih svakoga dana na skelama i nosimo ih u molitvama te ostajemo potporom u njihovu trudu. Iz tih i mnogih drugih razloga kao vjernici ne smijemo se dati smesti bezobzirnim pokušajima da se naše vjerničko zalaganje oko dobra – a za vjernika je veoma važno crkveno kulturno dobro – proglaši neosjetljivošću za siromaha.

Crkva nikada ne zaboravlja niti može zaboraviti siromaha, jer bi zaboravila i zanijekala samu sebe. Briga za kulturno dobro u Crkvi odraz je i dokaz da postoji briga za zajedničko dobro, a time i za siromaha. Te se dvije brige u Crkvi nadopunjaju, a ne isključuju, dok nebriga za nosive simbole vrijednosti jednoga društva pokazuje da u njemu nema mjesta ni za Boga ni za

Desna strana portala

Ukrašeni dio portala

čovjeka. Bili bismo vrijedni prezira kad ne bismo vidjeli siromaha, ali bismo bili nevjerodostojni kad bismo iz svijeta prognali ljepotu i baštinu izraslu iz iste vjere koja nam daje snagu za služenje siromašnima! Za higijenu duha dragoga nam Zagreba i Hrvatske nužna je suradnja institucija i pojedinaca koji će njegovati ljepotu i prepoznavati snagu simbola koji su sposobni poticati na dobro. Ova je prвostolnica obiteljski dom Zagrebačke nadbiskupije; ona je simbol našega grada i Hrvatske. Ako je to istina, ostaje pitanje odnosimo li se prema tomu simbolu na primjeren način.

5. Ova je obnova portala i pročelja naše katedrale novi poticaj i umjetnicima koji

su kršćani i katolici, osobito u našoj Nadbiskupiji. Više sam puta i dosada poticao da se umjetnici raznih područja okupe i stvore jezgru za zajednički rad koji će biti na službu Crkvi. Ističem stoga da je za takvo organiziranje osobito milosno vrijeme Druge Sinode Zagrebačke nadbiskupije.

U vremenu u kojem živimo nije teško otkriti da postoji nasilje nad ljepotom, nerijetko umotano u nejasan pojam umjetničkoga; postoji težnja da se umjetnost odvoji od nadnaravnoga nadahnuća, od stvorenoga i od Stvoritelja. Znam da u Hrvatskoj djeluju i razmišljaju umjetnici koji svakoga dana svoje srce učvršćuju u vjeri i koji zastaju pred veličanstvenim djelom Božjega Stvaranja I Otkupljenja, kako bi

Na vrhu portala nalazi se grb zagrebačkog nadbiskupa J. Posilovića

Kardinal Josip Bozanić za vrijeme blagoslova

mogli progovoriti svježim izrazom svoje vjere. Hvala im, jer i oni su produžetak istoga govora kojim progovara katedralni portal. Ali za njih, nažalost, kao da ima premalo mjesta u društvu i u krugovima koji iz svojih interesa odlučuju o tome što je umjetničko, a što nije. Pozivam vas, poštovani kršćanski umjetnici, da kao vjernici, uz sve poteškoće na koje nailazite, ne prestanete biti crkveni ljudi i da darovima koje vam je Bog podario obradujete druge ljudе u okrilju Crkve.

Umjetnički rad niče strpljivo: kao dugotrajno rađanje ideje, ili kao mukotrpno iščekivanje nadahnuća, ili kao izvođenje zamišljenoga uz mnoštvo odricanja i u teškim okolnostima. Umjetnički rad koji osluškuje, promatra, nasljeđuje Božje djelo zapravo je duboko mističko iskustvo koje ne ostaje na razini sebičnoga autorstva, nego postaje darom drugim ljudima koji dijele istu vjeru.

6. Predragi vjernici! Pred obnovljenim će se portalom naći različiti ljudi sa svojim životnim iskustvima, sa svojim traženjima, pogledima i znatiželjom. Pred tim ćemo se vratima, kao i naši stari u prošlosti, ponovo naći i mi. Ona su poziv na sabranost, na promišljanje vlastitih postupaka i ponašanja, na istinu da se iza njih nalazi prostor vjerničke zajednice; da se na njihovu pragu susreću dva svijeta; da smo na tim vratima i mi izazvani svoj život suočiti Kristu ili Krista odbaciti iz svoga života.

Kardinal Josip Bozanić i mons. Vladimir Stanković

Kardinal Josip Bozanić i preč. Mijo Gabrić

Na primanju kardinal s uzvanicima

U došašću smo svakoga dana poticanji živjeti duhovnost strpljivosti i onda kada sve oko nas govori suprotnim jezikom. Sveti koji mami na trošenje materijalnih sredstava ne voli strpljivost. No, to nestrpljenje nije sveto nestrpljenje koje bi željno iščekivalo Boga. To je nestrpljenje koje ne poštije dinamiku iščekivanja ni životni rast i zato mu se valja usprotiviti. Danas nam je potrebna kultura strpljivosti koja nas uči da nijedan istinski uspjeh, niti veliko djelo ne nastaju u žurbi. Ne postoji uspješnost na brzinu. Ne dopustimo stoga da nam govor potrošnje oduzme milost iščekivanja i duhovni dar strpljenja.

Sveti Jakov uzvikuje: »Evo sudac stoji pred vratima!« (Jak 5,9). S tom sviješću i sigurnošću ulazimo u posljedne dane došašća. To nije sudac s kojim svijet nestaje u zlu, nego sudac koji dopušta da svijet živi novost ljubavi, da mi njegovi vjernici hodimo u novosti života. Zahvaljujući njemu koji pobjeduje zlo i koji dolazi da nas spasi pustinja naših života otkriva nadu i počinje cvasti. Portal zagrebačke katedrale trajno će izazivati pozivom: Bog stoji na vratima – udimo s hvalama na vrata njegova! (usp. Jak 5,9; Ps 100) Amen.

Nakon blagoslova i večernje molitve kardinal Josip Bozanić pozvao u dvor na domjenak sve svećenike te članove Odборa zagrebačke nadbiskupije za obnovu katedrale, kipare, klesare, restauratore, kamenare i sve ostale izvođače radova na

Kardinal i ing. Zvonimir Rukavina te preč. Milan Osrečki

Izvođači radova, kipar Josip Briski i klesari s Braća Ivica Nižetić i Petar Rajčević

obnovi katedrale. Tu se predsjednik Odbora i kustos katedrale Mons. Vladimir Stanković zahvalio kardinalu za izrečene riječi prigodom blagoslova portalna i večernje molitve u katedrali. Isto tako zahvalio se svim suradnicima i izvođačima radova na obnovi katedrale, posebno na obnovi prekrasnoga portala.

Nakon službenih riječi pozdrava i zahvale, čestitanja i preporuke, kardinal je obišao goste te se sa svakim pojedinačno pozdravio. Uzvanike donatore je kardinalu predstavio preč. Mijo Gabrić a inž. Zvonimir Rukavina je predstavio članove Odbora i izvođače radova. Bila je to ujedno vrlo prikladna prilika da i oni sami međusobno razgovaraju i razmijene iskustva kako u dosadašnjem radu, tako i u radu u budućnosti.

Portal – što je dobro znati o njemu?

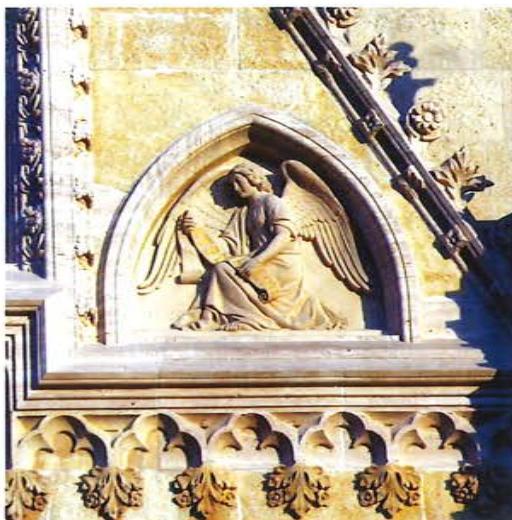
O simboličnom i liturgijskom značenju portala sve je rečeno u blagoslovnim i homiletiskim riječima kardinala Josipa Bozanića, kako pred portalom kod blagoslova tako i kod homilije za vrijeme Večernje molitve u katedrali.

Portal je ulaz u katedralu. Današnji glavni portal je postavljen 1901. godine. Njegova visina je 20,10 m širina 12,46 m i dubina 3,53 m. Dovratnici su uvučeni 1,37 m u odnosu na pročelje katedrale. Predvorje portala se širi i bogato je urešeno. Iznad samog ulaza je čipkasti luk ukrašen klesanim motivima, čija je baza do tjeme na visoka najmanje 3,3 m, a najveća do 5,3 m. Lukovi sačinjavaju lunetu na kojoj se nalazi reljef Presvetoga Trojstva, koju je izradio tada mladi i do tada nepoznati kipar Robert Frangeš. Reljef je postavljen 1902. godine.

S desne i lijeve strane portala su bočni kontrafori. Oni su također ukrašeni, a završavaju prekrasnim fijalama S lijeve i desne unutarnje strane nalaze se po 3 niže u kojima su u kosini predvorja portala na stupićima i pripadajućim bazama kapitelii koji služe kao postolje za kipove sv. Metoda, sv. Jurja, sv. Barbare, sv. Katarine, sv.

Anđeo drži natpis: »Kuća Božja«

Andeo s natpisom »Vrata nebeska«

Florijana i sv. Ćirila. Iznad svakog balda-
hina je andeo s vrpcom na kojoj je ispisa-
no ime pojedinog sveca nad kojim andeo
stoji.

Portal završava trokutastim timpanonom na kojem su tri niše. U sredini je kip Krista Učitelja, a s jedne strane je sv. Ladislav, osnivač Zagrebačke biskupije a s druge sv. Stjepan zaštitnik katedrale. U desnom i lijevom kutu su dva andela, koji drže natpis »Domus Dei et porta coe- li« (»Kuća Božja i vrata nebeska«). Natpis je podijeljen u dva dijela te svaki andeo drži traku s jednim dijelom natpisa. Na samom vrhu je grb nadbiskupa Posilovi-

ća i istaknuta godina 1901. Bočne gornje strane timpanona ukrašene su listovima-krabama.

Srednji neogotički šiljati luk iznad predvorja portala iznimno je bogato ure-šen čipkastim klesanim motivima, koji su i danju i noću prekrasni, jer su novom ra-svetom portala osvijetljeni da se svaki pa i najmanji dio kamene čipke može uočiti.

Prema izračunima u Glavnem projek-tu na portalu je trebalo zamijeniti ukupno 736 komada kamenih elemenata što iznosi 43 m^3 novoga kamena. Trebalo je izraditi 39 modela kamene plastike, a mnogi su bili toliko oštećeni da ih je bilo moguće rekonstruirati i obnoviti samo preko sta-rih fotografija. Za neke uzorka uopće nije bilo, trebalo ih je izraditi prema sličnim mjestima na katedrali.

Stvarni brojevi zahtjevne obnove ka-tedrale su sljedeći. Otklesano je $37,62 \text{ m}^2$ dotrajaloga kamena, ugrađen je 1031 novi komad kamena, štukanjem je obrađeno $72,20 \text{ m}^2$ kamene površine, ugrađeno je 78 komada novih kamenih vrhova na fija-le i baldahine portala, restaurirano je 15 skulptura, 2 reljefa andela i veliki reljef Presvetoga Trojstva, restaurirani su nizo-vi čipkaste kamene plastike lunete porta-la, izrađeno je 40 modela u prirodnoj ve-ličini, zamijenjeni su dijelovi dotrajaloga krovišta, prekriveno je 16 m^2 krovne plo-he. Izvedena je nova rasvjeta portala.

MIJO GABRIĆ

NOVA RASVJETA NA OBNOVLJENOM PORTALU

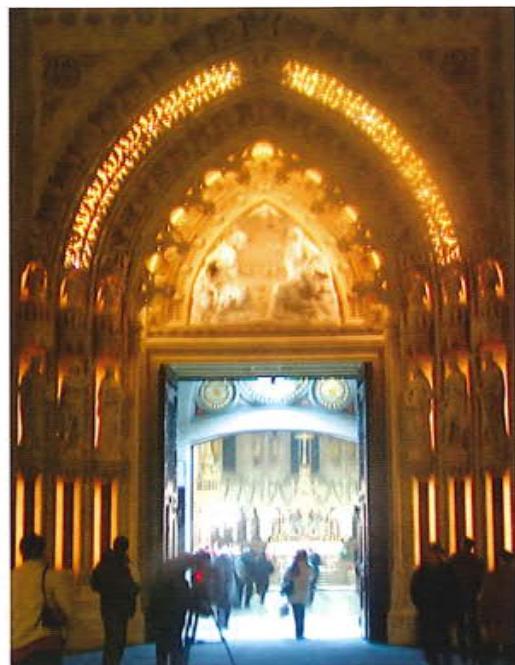
Prva zagrebačka katedrala posvećena je u kolovozu 1217. god. kad je ugarski kralj Andrija II. prolazio kroz Zagreb s križarskom vojskom prema Jeruzalemu. Tri godine kasnije, na povratku iz Palestine, kralj Andrija svratio je u Zagreb i darovao zagrebačkoj katedrali relikvije, među kojima glavu sv. Stjepana prvomučenika koju je potom Bernini okovao u srebro i zlato te mumiju jednog od nevine djece položeno u dragocjenom kovčegu, a sve se čuva i može vidjeti u katedralnoj riznici.

Katedrala je tijekom stoljeća dograđivana i obnavljana, dok nije snažan potres pogodio Zagreb, u utorak 9. studenoga 1880.g. u 7,34 h. Potres je trajao samo 10 sekundi te u Zagrebu oštetio 1758 kuća, sve crkve, a među njima i katedralu.

Katedrala nakon potresa 1880.

Na katedrali su se srušili svodovi i pod sobom sve uništili, a zvonik se teško rasruknuo. Grad sada ima milijun stanovnika a tada ih je imao 23.000, od kojih je nakon potresa 6.000 moralo napustiti grad. Nakon 7 godina, 1887.g. osnovan je Odbor

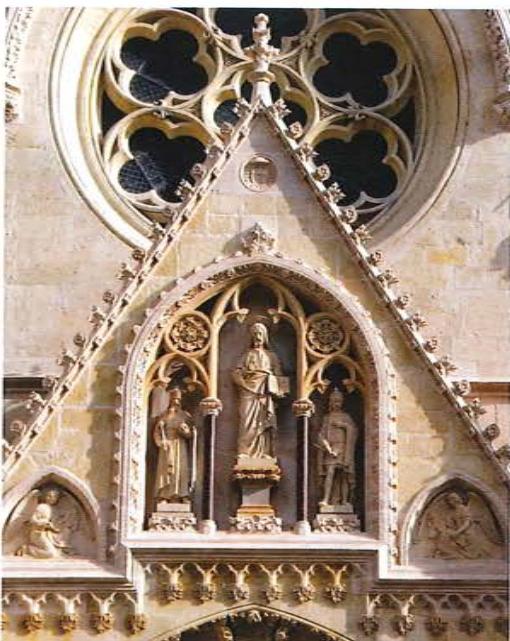

Osvijetljeni obnovljeni portal

za obnovu katedrale i time je počela obnova. Obnovu katedrale vodio je arhitekt Hermann Bollé koji je za projekte obnove katedrale na svjetskoj izložbi u Parizu kad je sagrađen Eiffelov toranj dobio zlatnu medalju. Na obnovi je radilo 150 ljudi. Radilo se 13 godina, a po završetku trebale su pune dvije godine da se sa katedrale skinu skele.

Velike štete na katedralama diljem svijeta činila je atmosfera puna sumporne kiseline a glavni zagađivači bila su domaćinstva grijana ugljenom i drvima. Ta atmosfera pretvarala je površine kamena u prah koji se s debljih dijelova kamena mrvio, pa su se tanji dijelovi na gotičkim katedralama (u obliku stupića i cvjetića) jednostavno otkidali i padali.

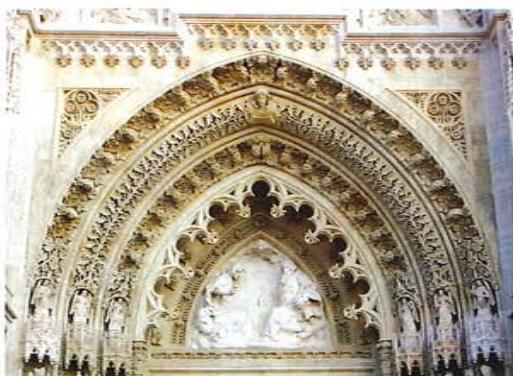
Dok su u Zapadnoj Europi katedrale redovito obnavljali i održavali, pa su usporavali štetu, u Hrvatskoj je vladao komunizam te Crkva nije imala mogućnosti

Gornji dio portala – Krist Svevladar i sv. Stjepan i sv. Ladislav

niti sredstava za obnovu. Tek dolaskom demokracije i osamostaljenjem Hrvatske 1990. g. Zagrebačka nadbiskupija osniva novi Odbor za obnovu katedrale i započinje obnovu. Kroz 16 godina obnovljeno je pročelje katedrale, a kao biser toga pročelja posljednji je obnovljen portal koji je svećano ponovno otvoren 14. prosinca 2006. Obnovljeni portal sam po sebi postao je atrakcija Zagrepčanima i brojnim turistima. Čak i stari Zagrepčani koji su prolazili kroz taj portal nisu ga desetljećima nikada primjećivali, jer je bio sav oguljen i crn od navedene agresivne atmosfere, a sada je obnovljen zabilastao u svojim detaljima. Portal je veoma značajan za svaku crkvu ili katedralu. Krist je rekao: »Ja sam vrata«, tako da ulazeći kroz vrata, čovjek ulazi u Krista, odnosno u Kristovo djelo. Zagrebački portal u tom smislu, osim ukrasnih malih tornjeva i cvjetića ima znakovito izabrane kipove zaštitnika. U prvom redu s lijeve i s desne strane nalaze se kipovi sv. Ćirila i Metoda, bizantskih biskupa koji su donijeli krštenje slavenskim narodima.

U drugom redu lijevo i desno nalaze se kipovi sv. Jurja (lijevo) koji je zaštitnik vojnika (Juraj ubija zmaja) a tada su za opstanak naroda bili jako bitni vojnici. Mnogo stoljeća su Europu a tako i hrvatske krajeve napadali Huni, Avari i Osmanlije i zato je zagrebačka katedrala ograđena obrambenim zidom i obrambenim kulama. S desne strane je sv. Florijan, koji je zaštitnik seljaka, pri prostoga puka i posebno zaštitnik od požara. A zašto od požara? Crkve su, a i kuće, često gorile i harali su požari u svim gradovima Europe iz dva razloga: po noći se svjetlilo lojanicama ili uljanicama (voštanim svijećama i svjetiljkama na ulje), a kuće i crkve su najčešće bile građene od drveta. Drugi razlog što su crkve često gorjele bio je taj što su to bile najviše građevine u okolini, a još

Središnji dio portala – reljef Presvetoga Trojstva i bogati čipkasti vijenac

građevinari nisu poznavali gromobran, pa bi grom redovito udarao u crkveni zvonik i zapalio drvenu crkvu.

U trećem redu su svetice Katarina i Barbara. Katarina je zaštitnica intelektualaca, osobito studenata, a Barbara je zaštitnica građevinara, rudara, seljaka i običnog puka. Sa tih 6 zaštitnika obuhvaćeni su svi slojevi ondašnjega društva.

Na vrhu portala u niši zabata, odnosno trokuta, nalazi se Krist Pantokrator (Sveti Vladar), a njemu s desna i lijeva dva kralja-sveca: sv. Stjepan kralj koji je 1000. g. prihvatio kršćanstvo za cijelo kraljevstvo

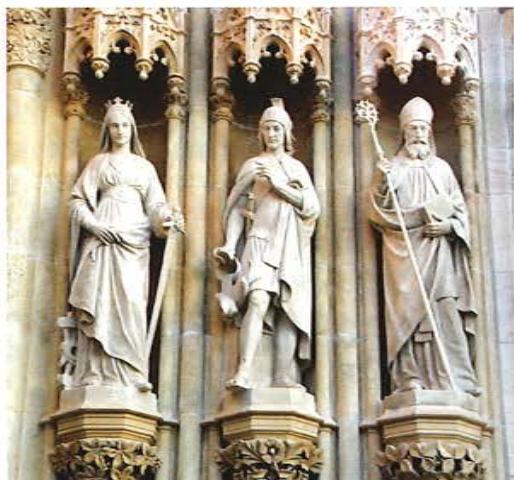

Baldahin s anđelom

te kralj Ladislav koji je utemeljio Zagrebačku biskupiju. Iznad samih vrata nalazi se reljef Presvetoga Trojstva i njemu desno i lijevo 6 anđela koji predstavljaju 6 korova andeoskih.

Odbor za obnovu katedrale želio je da portal bude naglašen posebnom rasvjetom te su naručili od švicarske tvrtke »Agabekov« idejno rješenje i izvedbu osvjetljenja. Tek rasvijetljen pokazao je ono remek-djelo koje se ne vidi ni po danu – da je portal nadsvoden virtuoznom čipkom od kamena.

Nadbiskupija zagrebačka oduševljena je rasvjetom koju je izradila tvrtka »Agabekov« od koje je naručila detaljne projekte za vanjsku rasvjetu cijele katedrale.

Sv. Katarina, sv. Florijan i sv. Metod

KARL WEISS

ZAGREBACKA KATEDRALA (*DER DOM ZU AGRAM*)

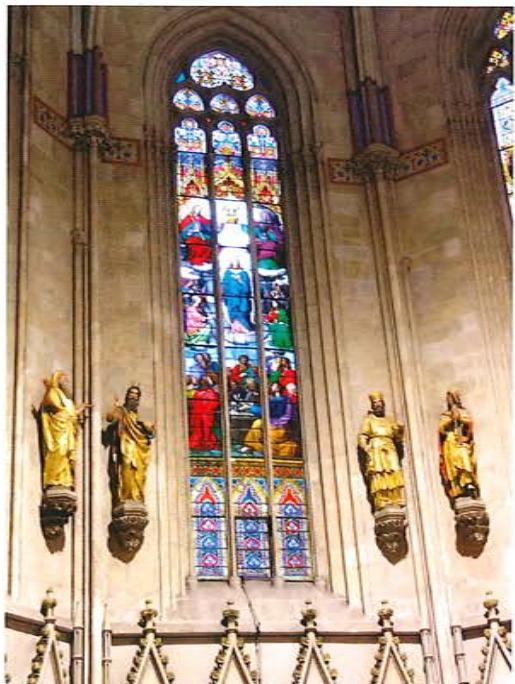
Beč, 1860. - (Svršetak)

Prevela: Zrnka Oštrić

III.

Uređenje i ukrašavanje katedrale

Uređenje unutrašnjosti katedrale ne pripada umjetničkim razdobljima iz kojih su građevinski dijelovi katedrale. Veliki dio pokretnog namještaja uništen je vjerojatno u ratu i požaru, a preostali dio pao je vjerojatno kao žrtva klasicizmu. Tek sadašnji zagrebački crkveni velikodostojnik obratio je svoju pozornost, s posebnom ljubavlju prema restauraciji, unutrašnjosti katedrale i uložio značajna sredstva da bi uređenje unutrašnjosti ponovo doveo u sklad s karakterom građevine.

Od mnogobrojnih katedralnih oltara od posebnog značaja su glavni oltar na začelju kora i oba oltara u bočnim kapelama. Glavni oltar sastoji se od dva dijela nastala u

različitim razdobljima. Oltarna ploča je od crnog mramora, a tabernakul je izrađen od raznobojnog mramora u stilu XVII. stoljeća. Iznad njega podiže se u drvu izrezbaren nad-oltar (portabl), kojega je izradio u gotičkom stilu, na trošak njegove eminencije kardinala nadbiskupa Haulika minhenski kipar Sickinger 1843. godine.

U južnoj kapeli, koja je posvećena svetom Ladislavu, stoji drveni oltar s krilima u renesansnom stilu, na mjestu mramornog oltara iz 1690. godine, a u sjevernoj, bočnoj kapeli, posvećenoj Majci Božjoj stoji jedan renesansni krilni oltar iz 1688. godine. Oba oltara karakteriziraju rezbarije i umjetnički izrađene oltarne slike, koje su značajne već radi svojih posebnih oblika.

Ostali oltari u crkvi stoje na bočnim zidovima prezbiterija. Oltar s Posljednjom večerom izrađen 1703. god. od bijelog je mramora, a oltar svetoga Luke 1703. god. od različitih je vrsta mramora. Na zadnjem zidu Ladislavove kapele su oltari svetoga Pavla i Svih svetih s kraja XVII. stoljeća, od bijelog, crvenog i žutog mra-

mora, u Marijinoj kapeli su oltari svetih Kuzme i Damjana, zatim svete Magdalene iz žutog i sivog mramora, postavljeni 1673. i 1684. godine. U kapeli koja je, kao što je već spomenuto, ugrađena između dvije kontrafore južne bočne lađe, stoji oltar svetoga Križa, koji je prije stajao na ulazu u kor i naknadno je tamo prenesen. On je izrađen od crnoga, žutoga, i bijelog mramora 1725. godine.

Desno od toga oltara nalazi se u obliku dvokrilnog ormara, jedna vrlo lijepa slika, koja u tri dijela predstavlja Isusove patnje. Ta slika iz staronjemačke škole, slikana na drvetu, mogla bi biti iz XV. ili najmanje s početka XVI. stoljeća i pripada među najljepše ukrase katedrale.

Osim navedenih oltara još je 14 oltara u uzdužnoj lađi crkve, koji su postavljeni na vanjske zidove i na slobodnostojećim stupovima. Oni su djelomično od mramora, djelomično od drveta i svi su izvedeni u XVII. i XVIII. stoljeću, i ukrašeni s uljanim slikama, ali nemaju neki posebno umjetničku vrijednost.

Među najvrjednije umjetnine zagrebačke katedrale spada propovjedaonica. Jedan veliki anđeo od bijelog mramora stoji na šarenom mramornom stupu, i nosi

na svojim plećima njezinu lađu. Ukrasena je sa osam stupova, koje nose anđeli na glavama. Između tih stupova su četiri evangelista, koji stoje na konzolama iznad glava anđela. U sredini propovjedaonice vidimo Isusa, kako u hramu govori mudracima.

Baldahin propovjedaonice je od crnog, bijelog i žutog mramora, s ukrasima od raznobojnog mramora i glavama uokvirjenim bijelim mramorom.

Propovjedaonicu je 1696. god. dovršio građanin i građevinski majstor iz Kranjske, majstor Mihail Kusa za 2000 forinti. Narudžbu za izvođenje djela dao je prvo bitno zagrebački biskup Selisčević u svoje ime i u ime Zagrebačkoga kaptola, i zaključio je 28. travnja 1695. g. sa navedenim Kusom ugovor, u kojem se obvezao isplatiti mu 1000 forinti, i platiti čak i više, ako djelo bude imalo veću vrijednost. U međuvremenu su narasli troškovi na 2000 forinti, a prekoračenje troškova od 1000 forinti isplatio je do 23. lipnja 1696. g. katedralni kustos **Ivan Znika**, kako je zapisano na originalnom ugovoru, zbog čega stoji na propovjedaonici samo ime Znika, kao da je on snosio sve troškove.

Jedno drugo, umjetničko djelo iz novijega vremena ima katedrala u velikim orguljama, koje su postavljene na zapadnom muzičkom koru. Njih je kardinal Juraj Haulik dao izraditi kod slavnoga graditelja orgulja E. T. Walkera iz Ludwigsburga u Würtembergu za cijenu od 26.000 forinti, i bile su postavljene 1885. god. Imaju tri manuala i jedan pedal, koji upravljuju s 52 registra. Kod njih je značajno, da se tek jednim laganim pritiskom stopala može prijeći iz najfinijih tihih tonova fiharmonike do najjačih sa svim registrima istodobno prema gore i prema dolje, tako da se istodobno može postići potpuna točnost viših i nižih tonova.

Isto kako je unutarnji muzički mehanizam savršen, tako je umjetnički izведен i vanjski izgled. Orgulje su potpuno od hrastova drveta, izgrađene u gotskom stilu, u skladu sa stilom cijele crkve i ukrašene sa sedam pozlaćenih slika i tri grba: carskim, hrvatskim i nadbiskupskim.

Istodobno po nalogu kardinala Jurja Haulika je pet prozora na završetku kora ukrašeno lijepim slikama na staklu, koje su dovršene 1846. i 1847. godine u kraljevskim radionicama za slikanje na staklu u Münchenu.

IV. Riznica katedrale

Posebno bogatstvo u zlatnom i srebrnom priboru, crkvenoj odjeći i drugim predmetima rimskoga obreda sabrano je u riznici i sakristiji katedrale, ali samo većina kaleža, biskupske štapova i jedan bjelokosni plenarij

iz 11. st. od slonovače s umjetničkim rezbarijama te jedan misal potječu iz srednjega vijeka;

posude sa relikvijama, pokaznice, odijela, oltarne ploče, križevi, mitre, slike i tepisi iz mlađeg razdoblja, i nastali su također velikim trudom i umješnošću. Srednjevjekovni kaleži vrlo su lijepa filigranska djela iz razdoblja gotike i nastali su najvećim dijelom tijekom XV. stoljeća. U istom umjetničkom razdoblju izrađena su i dva biskupska štapa, a samo bjelokosni plenarij od slonovače na kojoj je u površinskom reljefu izrezbareno osam prizora iz Isusova života, je od posebne arheološke vrijednosti i pripada ako ne ka-

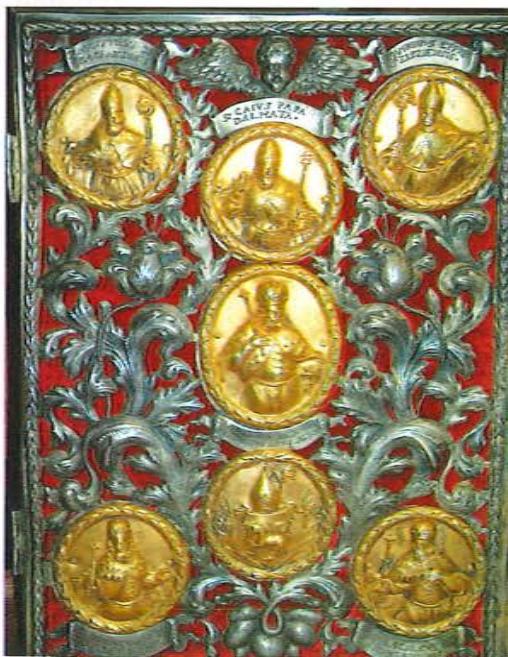
rolinskom, onda sigurno ranoromanskom umjetničkom razdoblju. Među najveće vrijednosti katedrale ubraja se i jedan mali starog obreda zagrebačke Crkve, napisan na latinskom.

Čini se, prema povjesničaru **Ivanu Kuljeviću Sackinskem** da ga je oslikao naš besmrtni **Julije Klović** iz Grižana, jedan od najpoznatijih slikara minijaturista. Način slikanja i njegova kompozicija posve odgovaraju njegovom duhu i ukusu, a i grb zagrebačkoga biskupa Simona Erdödya (1518.-1543.) dokazuje da je djelo upravo iz onoga vremena, u kojem je Klović živio. Moguće je da je Klović oko godine

1526., kada se zadržavao kod kralja Ladislava II., dakle u svojoj ranoj mladosti, izradio to djelo za katedralu svoje domovine; jer također i slike, naročito njihov crtež, potvrđuju da ih nije izradila njegova potpuno savršena, zrela ruka, kakvom je Klović poslije radio. Ali lijepi kolorit, maniri umjetničke kompozicije i ukrašavanja slike i nakita su karakteristični za njegova kasnija djela. Kako su jako naši preci znali cijeniti to djelo dokazuje nam podatak da ju je biskup **Alexandar Mikulić** (1688.-1964.) dao presvući

crvenim samtom, optočiti pozlaćenim srebrom i ukrasiti srebrnim dobro pozlaćenim likovima hrvatskih svetaca: Jeronima, Emerika, Elizabete, kralja Stjepana, Ivana (sina Gostumila), Salomona, Kaja(dalmatinskog) pape, Augustina Kažotića (biskupa), Kvirina (sisačkoga biskupa), Ladislava (kralja), Budimira (kralja) i Godeslava.

»Cijeli rukopis ima 280 listova s 33 veće slike, uz mnogo malih, kao naprimjer pojedinih biljaka, cvjeća itd. 1., 37., i 46. list ukrasieni su nepoznatim grbom nekoga biskupa, čija je gornja polovica ima lava, a donja polovica ima zvijezdu. Listovi br. 16, 27, 54, 104, 140, 167, 188, 189, 235, 244, 248, 274, 280, su ukrasieni

Erdödyjevim grbom, a list 27 s hrvatskim grbom.

»Slike predstavljaju krajolike s prizorima iz života i muke Isusove, nadalje razne svece i biskupe, redovnike u plavim haljinama, kako čitaju mise i pišu knjige, kraljeve sa dvorjanicima, pojedine lovce i žene.

Ispod arabeski su anđeli, razne životinje, ptice, različito cvijeće s biljkama, itd. Na 166. listu vidi se između ostalog jedna vrlo smiješna slika, kako više zečeva peku na ražnju lovca, a tri druga kuhaju lovca u kotlu. Nešto podalje visi svezani zec, također spremjan za ražanje, jedan pak zec nosi psa na leđima.

Sve slike i početna slova bogato su ukrašena zlatom, boje su žive i lijepе, neka ljudska lica vrlo su draga i ljupka, a sami crteži su na nekim mjestima manje pravilni nego u kasnijim Klovićevim djelima.«

Posebno je vrijedan jedan kalež, izrađen od čistog zlata, težak pet funti i sav ukrašen draguljima. Izrađen je 1720. godine na trošak zagrebačkog biskupa grofa Emerika Esterhazyja u Beču i koštalo je tada 6430 forinti. Još je dragocjenija jedna od 30 mitri, bogato ukrašena zlatom, perlama i srebrom, koju je darovao biskup Gylai 1549. god., vrijedna je 20.000 do 25.000 tisuća forinti. Popravci koji su učinjeni tek prije nekoliko godina, stajali su tadašnjega biskupa 7000 forinti.

Ovim prilogom završavamo tisak prijevoda prve male monografije o zagrebačkoj katedrali napisane izvan domovine. Napisao ju je vrijedan i priznat stručnjak Karl Weiss iz Beča 1860. godine. Naslov izvornika je DER DOM ZU AGRAM.

Zahvaljujemo gđi dipl. ing. arh. Zrnki Oštrić, članu Odbora Zagrebačke nadbiskupije za obnovu katedrale, koja je marljivo i stručno prevodila tekstove i tako svima omogućila čitanje vrijednog i korisnog teksta o našoj staroj katedrali iz koje je izrasla nova, koju upravo obnavljamo.

DR. ZORISLAV HORVAT

KLESARSKI ZNAKOVI NA ZAGREBAČKOJ KATEDRALI

Najbrojniju grupu klesarskih oznaka čine klesarski znakovi, kojima su klesari označavali svoj rad, u početku zbog obračuna i kontrole, a kasnije da bi naglasili svoju osobnost i svoj status (sl. 1). Kod nas se javljaju krajem 13. stoljeća na zapadnom pročelju cistercitske crkve u Topuskom, a tijekom 15. i početkom 16. st. naročito. Tih bi se oznaka našlo i više, da ih nije s vremenom pokrila žbuka i premazi

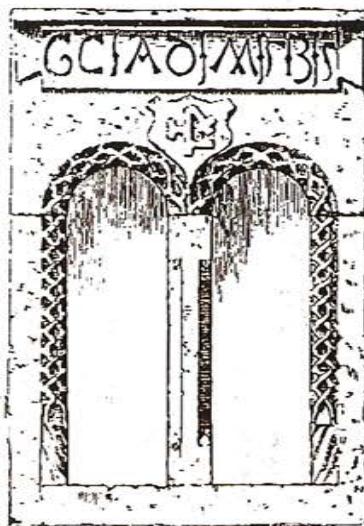

Slika 1. – Križevci, crkva sv. Križa, klesarski znak na prozoru svetišta (Foto: Z. Horvat).

boje, uklonilo »štokanje«, oštetile atmosferilije. Može ih se naći na klesanim detaljima prozora, rebara, vijenaca, stubišta, stupova, sedilija, na klesancima uglova i kontrafora (Križevci – sv. Križ, župne crkve u Petrovini, Varaždinskim toplicama, Nedelišću, Visokom, na kapeli sv. Vuka u Vukovoju), na špaletama prozora (Križevci – Sv. Križ, Lepoglava, Sv. Marija na Škrilinah kraj Berma), a na bivšoj pavlinskoj crkvi u Lepoglavi – baš posvuda. Kad je gradnja bila gotova, svatko je po znakovima mogao saznati, tko je na toj crkvi radio, a čini se da je to bila i zajednička želja. Ponekad je klesarski znak naglašen

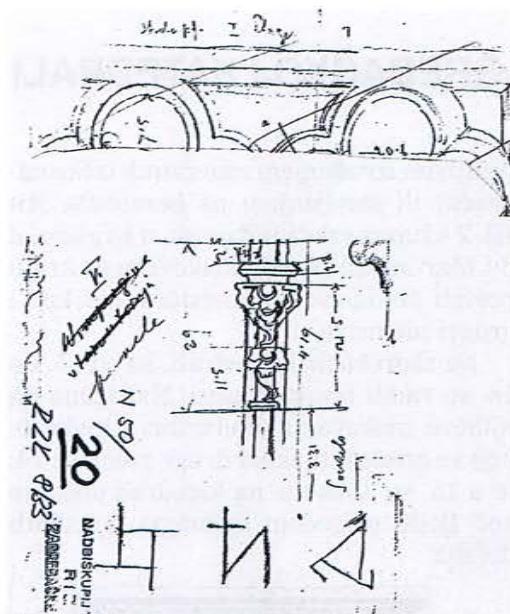
pažljivim izvođenjem (dovratnik iz Susedgrada) ili stavljanjem na heraldički štit (sl. 2 – župna crkva u Zajezdi, u Krašiću, u Sv. Martinu na Muri), Znakovi su na kraju postali dio identiteta majstora, baš kao i grbovi plemstva.

Na zagrebačkoj katedrali, su od 13. do 16. st. radili brojni klesari. Nailazimo na njihove znakove na dijelovima katedrale, koji su građeni tijekom druge polovice 14. te u 15. st. Znakove na katedrali uočio je već Bollé prigodom snimanja pojedinih detalja.

Slika 2. – Zajezda, župna crkva Uznesenja Marijina, kasnogotička bifora na zvoniku iz 1535. godine (crtež Z. Šenoe).

1892. god. tijekom radova na katedrali nakon potresa Bollé ih je našao na stupovima na zapadnom pročelju, na velikom kontraforu na južnom zvoniku, na zvonicima. Ove njegove snimke klesarskih znakova i danas možemo vidjeti u Riznici katedrale, u zbirci Bolléovih nacrta i skica (sl. 3). Iako Bollé ne navodi točno mjesto nalaza pojedina znaka, po skicama je ipak razvidno na kojem se mjestu približno nalazio.

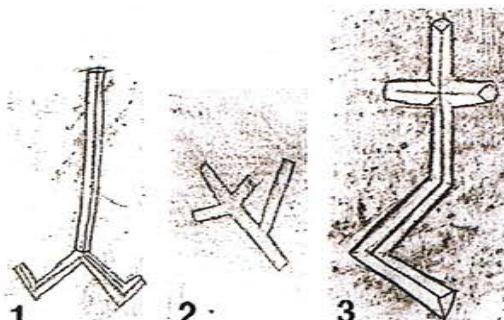

Slika 3. – Skica arhitektonske plastike na jednom od velikih kontrafora južnog zvonika Hermanna Bolléa – uočiti skice triju klesarskih znakova (Riznica Zagrebačke katedrale, Zagreb)

Slika 4. – Znakovi klesara sa zagrebačke katedrale (Franić. 1934).

Prvi, koji se ovim znakovima više pozabavio – preuzimajući ih s Bolléovih snimaka, bio je Ivo Franić, u svom feljtonu u časopisu »Zagreb« tečajem 1934. godine. On je iscrtao priličan broj ovih znakova prema Bolléovom izvorniku a nekoliko ih daje i u originalu (sl. 4, 5). Franić analizira i druge znakove iz srednje Europe te smatra da su znakovi s katedrale određeni »ključen« bečke Bauhütte, iako za to ne donosi nikakve svoje analize.

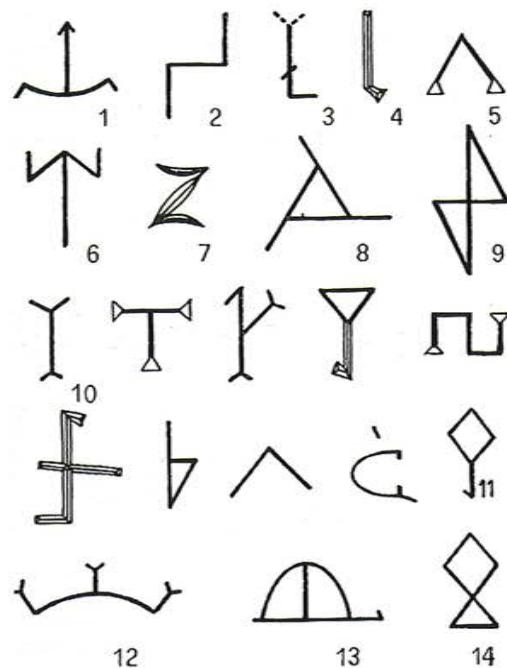
Slika 5. – Znakovi klesara sa zagrebačke katedrale – Bolléovi izvornici (Franić 1934.)

- 1) Przemlje sjevernog zvonika, na vretenastom stubištu.
- 2) Sjeverni zvonik.
- 3) »Prvi svodni čvor« (peta svoda?) sa sjeverne strane glavnog broda.

Međutim, klesarskih znakova, i danas vidljivih, ima i na drugim dijelovima katedrale koje Franić nije uočio. Najviše ih je na donjoj trećini južnoga zida broda, izvana i tek nekoliko na kontraforima sjevernog zida broda. Zatim, ima ih i u podnožju južnog zvonika, u prostoru ispod pjevališta. Bilo je vidljivih znakova na četiri stupa broda katedrale – autor ih je uočio u donjem dijelu, koliko je to bilo moguće osmotriti s poda katedrale. Danas ovi znakovi u unutrašnjosti katedrale uglavnom nisu uočljivi, jer ih je pokrila boja recenognog uređenja unutrašnjosti.

S obzirom na logiku gradnje, čini se da su najstariji znakovi oni na južnome pročelju broda i u podnožju južnog zvonika (sl. 6, 7, 8) – autor ih je uočio 14 komada,

od kojih se neki javljaju i po nekoliko puta (npr. sl. 6, 9, znak br. 2 – 2x; br. 6 – 2x; br. 7 – 2x; br. 8 – 3x; br. 9 – 7x).

Slika 6. – Znakovi klesara sa zagrebačke katedrale
(snimio i crtao Z. Horvat):

- 1-5. Sjeverna strana južnog zvonika i ispod pjevališta
- 6-12. Južno pročelje: znakovi uočeni na klesancima zida i kontrafora do iznad parapeta prozora.
- 13-14. Sjeverno pročelje. Znakovi 2 i 6 nalaze se i na sjevernom pročelju

Znakovi br. 2 i 6 javljaju se i na kontraforima na sjevernom pročelju broda. Znakovi (sl. 6) br. 1 i 3 javljaju se i na klesancima na sjevernoj strani južnog zvonika, ispod pjevališta. Neke od znakova nalazimo samo u podnožju južnog zvonika (sl. 6, znakovi br. 3, 4 i 5). Zanimljivo da znakove s južne strane broda ne nalazimo na zidovima sjeverne strane, već samo na nekoliko mjesta na kontraforima, što daje određenu sliku o djelovanju klesara i napredovanju gradilišta; sjeverni je zid broda bio već prilično izgrađen, pa se nastavilo s radom na južnoj strani. Stupnjevito zidanje ostavilo je djelomično neizvedene

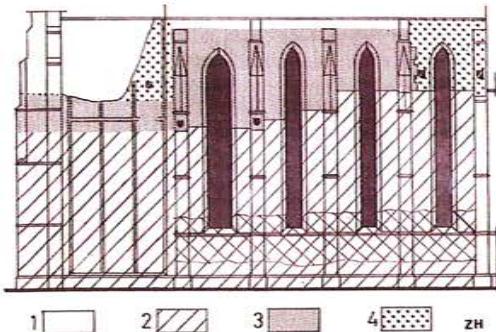
Slika 7. – Znak klesara na južnom pročelju, na trećem kontraforu broda, istočna strana – znak br. 11 na sl. 6 (Foto: Z. Horvat)

kontrafore, te se njih još dozidavalo, paralelno s radovima na južnoj strani katedrale. Po grbovima s ptičjim krilom, koji se nalaze na njihovoj visini – tri na južnoj strani katedrale i samo jedan na sjevernoj, na jednom od kontrafora – ova se gradnja, skupa s klesarskim znakovima, događala u doba biskupa Stjepana Kanižaja (1356.-1375.) i biskupa Pavla Horvata (1379.-1386.). Oba su biskupa imala vrlo slične grbove s raširenim orlovim krilom.

Slika 8. – Znak klesara na južnom pročelju, na trećem kontraforu broda, istočna strana – znak br. 11 na sl. 6 (Foto: Z. Horvat)

Autor ovih redaka je na stupovima u brodu uočio 11 različitih znakova, uvijek samo po jedan primjerak (sl. 9). Zanimljivo da je znak (sl. 10) našao i Bollé.

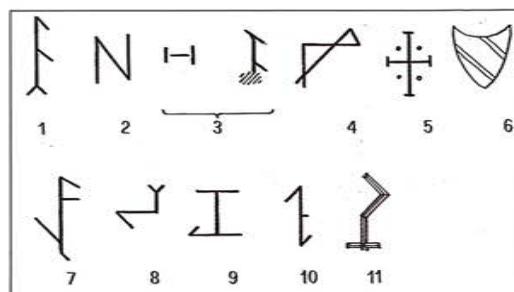
Slika 9. – Južno pročelje broda i zvonika zagrebačke katedrale s naznačenim prostiranjem klesarskih znakova (Crtež: Z. Horvat).

- 1) Oštećenja od opsade Kaptola 1529. godine – nepoznato.
- 2) Gradnja tijekom druge polovice 14. st. (Doba biskupa Kanižaja i Horvata): prostor na kome su uočeni klesarski znaci – 16. st.
- 3) Početak 15. st. (Doba biskupa Eberharda) – nepoznato.
- 4) Gradnja u doba biskupa Ivana Albena (1421.-1433.) – nepoznato postoji li klesarski znaci.

Franić piše da je to znak »s prvoga svodna čvora na sjever od srednjeg broda uzdužne crkve«. Svi su znakovi na plohamu stupova drukčiji od onih, malo prije navedenih s pročelja. S obzirom da su kapitele – nosače kipova svetaca na stupovima u brodu nekada krasili grbovi biskupa Eberharda, koji je biskupovao u dva navrata: od 1397. do 1406. i od 1410. do 1419. god., to određuje i doba nastanka stupova i klesarskih znakova na njima.

S obzirom na moguće veze gradilišta katedrale i okolnih manjih i većih gradilišta sakralnih objekata u bližoj i daljoj okolini, pogledajmo ima li nekih zajedničkih znakova klesara. Možemo ih potražiti npr. u pavlinskoj crkvi sv. Marije u Lepoglavi,

započetoj oko 1400. godine, zatim u svetištu župne crkve sv. Križa u Križevcima, na ulaznoj kuli u Varaždinu, u Mihovljani kraj Čakovca. No, ne nalazimo ih puno. U Lepoglavi je uočen veliki broj klesarskih znakova – prema Balogu čak 70 – no tek je pokojni znak, koji bi mogao biti identičan s onim na katedrali. Na crkvi sv. Križa u Križevcima nalazimo čak 17 klesarskih znakova i tek su dva slična onima s katedrale.

Slika 1. – Klesarski znakovi na stupovima broda katedrale, uočeni prije obnove unutrašnjosti 1983. (Snimio i crtao Z. Horvat):

- 1-4. Jugozapadni stup.
- 5-6. Južni, srednji stup
(Grb – znak br. 6 ne mora biti klesarski znak).
7. Jugoistočni stup.
- 8-11. Sjeverozapadni stup.

Po svemu sudeći, tijekom vremena radile su brojne zidarsko-klesarske radionice, iako su tek neke ostavile svoje znakove, koji su bili njihovi potpis, njihove »vizitkarte«. Pomoću grbova i klesarskih znakova može se približno odrediti u kojem su razdoblju pojedini klesari radili i kad je koji dio zida bio građen. Većina gradnje broda katedrale izvedena je tijekom druge polovice 14. i prve polovice 15. st. Istina je da su nam klesarije iz druge polovice 15. i kraja istoga stoljeća nepristupačne bez skele, jer moguće klesarske znakove iz toga

razdoblja treba tražiti visoko gore, pod svodom i na svodu. Nažalost, baš su gorne konstrukcije najviše stradale u poža-

rima i potresu ili su kasnije zamijenjene neogotičkima. Možda nam daljnji radovi na obnovi katedrale pomognu i u tome.

LITERATURA

- Balog, Zdenko (1995), *Znaci klesara i druge oznake u gotičkoj Lepoglavi*, »Lepoglavski zbornik«, III./1994., str. 99-117., Zagreb
- Gulin, Ante (1980), *Srednjevjekovni pečati zagrebačkih bisklupa*, »Starine«, 50.: 67-83., Zagreb
- Franić, Ivo (1934), *Stara katedrala u Zagrebu*, »Zagreb – revija društva Zagrepčana«, 11.: 321-329., Zagreb
- Horvat, Zorislav (1971-72), *Klesarske oznake*, »Peristil«, 14-15: 109-110., Zagreb
- Horvat, Zorislav (1980), *Izgradnja lađe zagrebačke katedrale*, »Peristil«, 23: 67-98., Zagreb
- Horvat, Zorislav (1996-97), *Gradnja i pregradnja zapadnog pročelja zagrebačke ka-*
tedrale, »Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske«, 22-23: 35-56., Zagreb
- Horvat, Zorislav (2005), *Grbovi biskupa Eberharda (1397-1406; 1410-1419) na zagrebačkoj katedrali*, »Naša katedrala«, 9: 9-13., Zagreb
- Horvat, Zorislav (2005), *Križevci – crkva sv. Križa*, »CHRIS«, 1: 24-41., Križevci
- Szabo, Gjuro (1929), *Prilozi za građevnu povijest zagrebačke katedrale*, »Narodna starija«, XIX.: 3-14., Zagreb
- Valentić, Mirko, Prister, Lada (2002), *Zbirka kamenih spomenika (II. dopunjeno izdanje)*, Zagreb
- Razni brojevi časopisa »Naša katedrala«

ZVONIMIR RUKAVINA, DIPLO. ING. GRAĐ.

OBNAVLJANJE KATEDRALE U 2006. GODINI

Svečanim blagoslovom 14. prosinca 2006. godine završena je obnova glavnoga portala zagrebačke katedrale. Obnova portala trajala je nepune dvije godine, a izvodilo ju je više od 40 ljudi. To su bili majstori i stručnjaci različitih profila: inženjeri, projektanti, skelari, kamenari, klesari, kipari, restauratori kamena i metala, pozlatari, tesari, limari, kovinotokari, vitražisti, dizajneri rasvjete, električari.

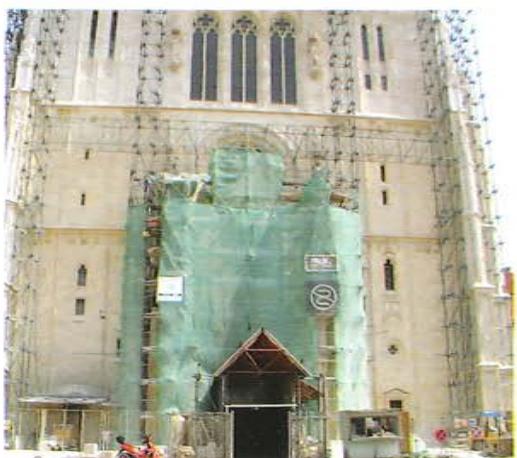
Katedrala 28.12. 2006.

Čitav posao vodio je Odbor Zagrebačke nadbiskupije za obnovu katedrale pod vodstvom mons. Josipa Klarića, predsjednika odbora do ove godine i sadašnjega predsjednika mons. Vladimira Stankovića, kustosa katedrale i njegova zamjenika preč. Mije Gabrića, prokustosa katedrale.

Obnovljeni portal

U tim veoma zahtjevnim radovima u 2006. godini na portalu su izvedeni sljedeći radovi: otklesano je $2,74 \text{ m}^3$ dotrajaloga kamena, izrađena su i montirana 602 nova

Portal se dvije godine skriva u zaštitnoj mreži, a zaštitni tunel štiti one koji su išli u katedralu

kamena komada, među kojima treba istaknuti 78 komada kamenih vrhova na baldahinima u niši portala i 55 komada vrhova na fijalamama kontrafora i vrhu timpanona, štokanjem je obrađeno 14,31 m² kamene površine, restaurirano je 15 skulptura, 2

Proizvodnja dijelova portalna u radionici na Braču

Novi kameni dijelovi za portal

*U pregledu modela za portal dr. Zorislav Horvat,
ak. kip. Ivan Briski, ing. Damir Foretić, preč. Mijo
Gabrić, prof. Silvije Novak*

Križna ruža na vrhu timpanona portala

reljefa anđela i veliki skulpturalni reljef Svetoga Trojstva, restaurirani su nizovi čipkaste kamene plastike lunete portala, a za potrebe izrade novih dijelova kamene plastike izrađeno je 40 modela u prirodnoj veličini, zamjenjeni su dijelovi dotrajalog krovišta, a 16 m² krovne plohe prekrive-

*Pregled kiparsko restauratorskih radova u luneti
portala: dipl. ing. Zrnka Oštrić, prof. Silvije Novak i
ak. kip. Ivan Briski*

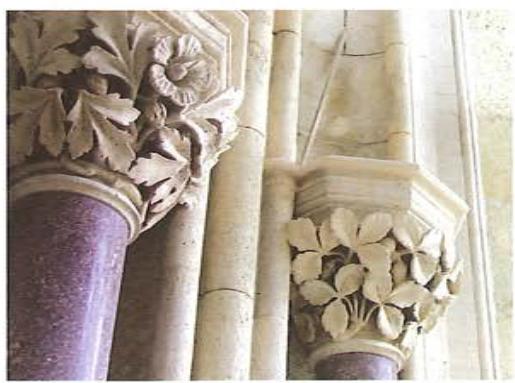

Mijenjanje dotrajalog kamenja portala s vertikalnim profilacijama

no je novim bakrenim pločicama, za čiju je proizvodnju napravljen novi kalup, po uzorku jedne stare pločice, i na kraju je napravljena i rasvjeta portala. Portal je zablistao nekadašnjim sjajem.

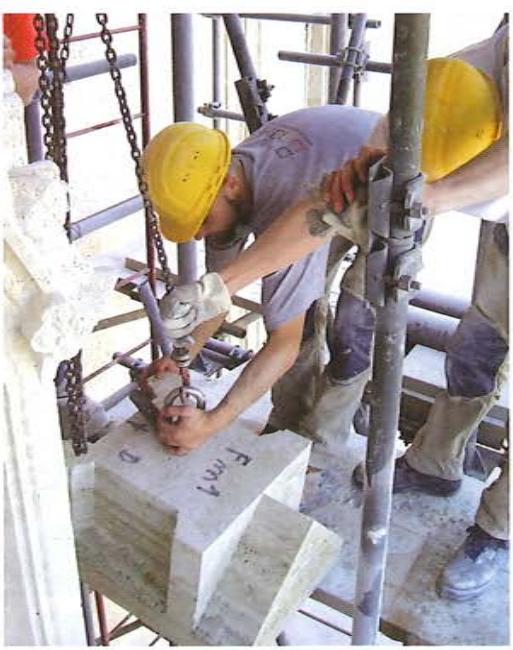
Trebalo je mnogo stručnosti, sabranosti i ustrajnosti da bi se očistila i restaurirala kamena plastika lunete portala

Uređeni kapiteli ispod postolja svetaca

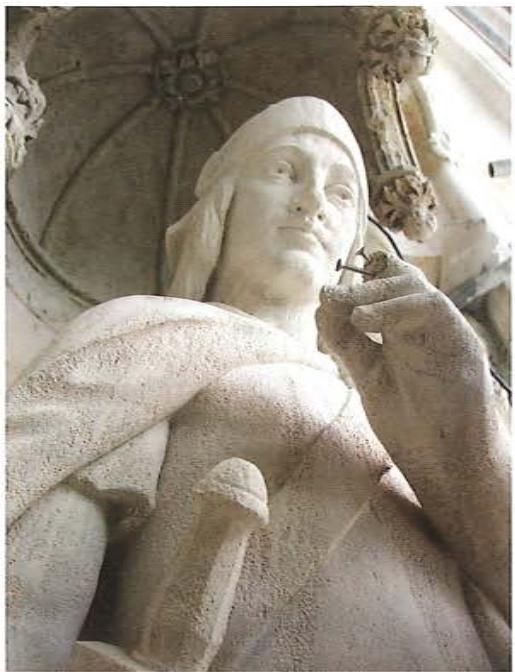
Dotrajala i obnovljena sjeverna krovna ploha timpanona portala

Gradnja jedne fijale portala

Vrh niše timpanona portala

Tomislav Capan, voditelj kamenara pred ugrađenim poklopcicama na sjevernoj strani timpanona portala

Luk niše timpanona pridržan je skelom, za vrijeme mijenjanja kapitela potpornih stupova

Očišćeni kipovi sv. Florijana i sv. Katarine u radu

Obasjan suncem pljeni pogled promatrača danju, a dive mu se i oni koji dođu do katedrale noću, jer je portal diskretno

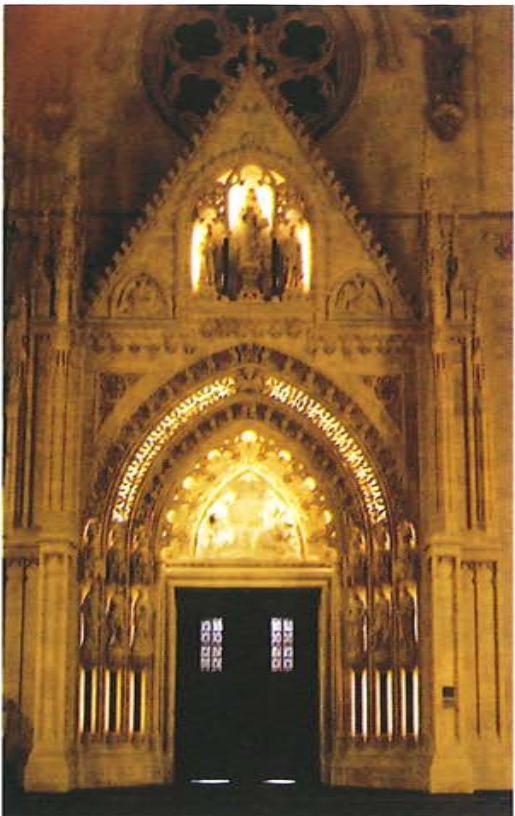
Rješavanje rasvjete portala u kancelariji Odbora:
preč. Mijo Gabrić, dipl. ing. Stanko Lončar,
dizajner rasvjete Jurij Agabekov

Uređene fijale kontrafora portala

Posljednji pregled portala prije skidanja skele:
dr. Zorislav Horvat i dipl. ing. Zvonimir Rukavina

Portal noću

osvijetljen topim žućkastim svjetлом u nišama skulptura i u unutrašnjosti kameće čipke lunete.

Na svečanosti povodom otvaranja i blagoslova obnovljenog portala, u nadbiskupskom dvoru:
mons. Josip Klarić, apostolski nuncij u hrvatskoj
mons. Francisco-Javier Lozano, kardinal Josip
Bozanić i mons. Vladimir Stanković

200 tonska dizalica pružila je ruku visoko iznad katedralnog krana, zakačila ga i spustila na zemlju

Skidanje krana sa katedrale bio je u studenom 2006. godine izvanredan i atraktivnog događaj, što su ga promatrali mnogi znatiželjnici. Tri velike autodizalice bile su pred katedralom, jedna 200 tonska, jedna 100 tonska i jedna 60 tonska.

Atraktivno spuštanje krana s katedrale promatrali su mons. Vladimir Stanković i preč. Mijo Gabrić, predsjednik i dopredsjednik Odbora za obnovu katedrale

*Spuštanje rešetki i rešetkastih stupova
60 tonskom dizalicom*

Dipl. ing. Zvonimir Rukavina i dipl. ing. Želimir Frančić, projektant skele, uz velike rešetke skinute s katedrale

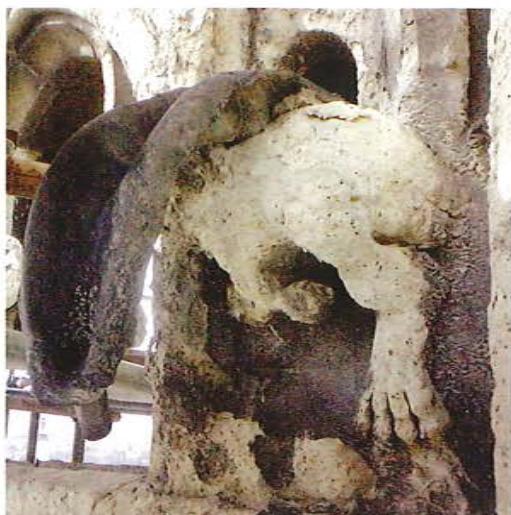
Upravo ova 60 tonska dizalica bila je pred katedralom i prije 15 godina i pomoću nje je podizana skela za obnavljanje prve galerije. Sada je poslužila kod demontaže i spuštanja dijelova teške skele i velikih skelskih rešetki, koje su izvršile svoju funkciju i ulogu pa ih je trebalo demontirati i spustiti na tlo. Dvanaest tona teški kran i još 30 tona skele i skelskih elemenata spušteno je sa visine od 20 do 60 m na zemlju. Konačno se mogla jasno vidjeti Majka Božja s Isusom i anđelima na timpanonu među zvonicima, na 50 m od tla, a koju su kompoziciju figura, još od njene obnove, djelomično sakrivale željezne rešetke. Akcija skidanja skela, sa zapadnoga pročelja, nastavila se u prosincu skidanjem skela s glavnog portala. Glavni portal je obnovljen. Pogled na portal je očaravajući. Toliko kamenog cvijeća i ukrasne kamene plastike nema ni na jednom dijelu katedrale.

Početkom 2006. godine, još u zimskim mjesecima, bavili smo se odabirom modela za rigalne figure sjevernoga tornja.

Neki od predložaka modela za rigalice sjevernoga tornja

Na natječaj iz prosinca prethodne godine stiglo je dosta rada. Imali smo 43 predloška modela od 12 autora, kipara. Odabran je 21 predložak od 9 autora i odmah su naručeni modeli u prirodnoj veličini rigalica. Broj potrebnih modela

Ostatci jedne rigalice na sjevernome tornju

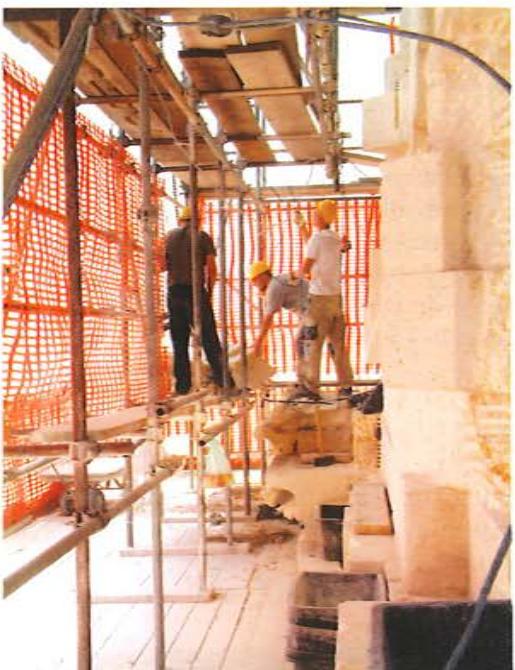
Akademski kipar Anto Jurkić obrađuje model rigalice u ateljeu

Mons. Vladimir Stanković, prof. Silvije Novak i ak. kip. Vladimir Herljević pregledavaju modele

dogovorno su odredili članovi odbora i projektant, a kao podloga za natječaj poslužio je troškovnik prve faze projekta za obnovu sjevernog tornja. U sljedećem vremenskom periodu, sukladno dogovoru, izrađeni su modeli rigalica.

Projekt obnove sjevernog tornja, tipa glavni projekt, omogućio je i provođenje natječaja za radeve obnove sjevernog tornja od 55 m do 75 m. To je za obnovu naj-

Izvađeni kamen na 55 m transportira se na gradilišno odlagalište

Mons. Vladimir Stanković na sjevernom tornju u pregledu radova

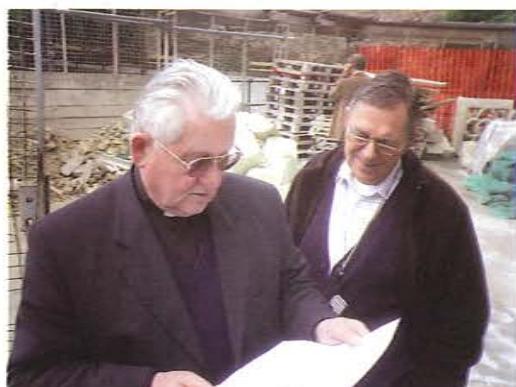
teži i tehnički najzahtjevniji dio katedrale. Predviđa se zamijeniti gotovo trostruku količinu kamena, kao što je zamjenjeno na cijelom zapadnom pročelju, prvoj galeriji, sjevernome tornju do 55 m i na sjevernome tornju od 75 m do 108 m. Tu je predviđeno za zamjenu 320 m³ dotrajaloga kamena. Odabrani izvođači odmah su prionuli poslu i počela je demontaža i rušenje dotrajalih dijelova sjevernog tornja između 55 m i 75 m.

Projektna dokumentacija, tipa izvedbena, nije još u potpunosti dovršena, jer projektanti nisu mogli na nekim višim dijelovima objekta ni pristupiti svakom mjestu na adekvatan način da ga detaljno snime. Ponegdje su imali problema zbog trošnosti objekta definirati formu novoga

komada, dok su im negdje predstavljale problem unutarnje nevidljive veze kamenih dijelova objekta. Projektanti su zato pratili demontažu i snimali demontirane komade, a iz tih podataka izrađivali su izvedbene nacrte za obnovu.

Demontiran je i srušen sav kamen od druge galerije do podnožja brojčanika. Neupotrebljivi kamen odvezen je na gradsko odlagalište, a veliki komadi, još dobri za korištenje, odloženi su na katedralno odlagalište

Mons. Vladimir Stanković i dr. Ivo Podhorsky kod pregleda modela uz usporedbu s projektom

Kipari Goran Koprek i Ivan Duraković namještaju modele za pregled, a u inspekciji su dr. Zorislav Horvat i dr. Ivo Podhorsky

Iz velikih blokova monolatom se dobivaju manji blokovi za potrebe nove komade, a u ukupnim dimenzijama po nacrtu

Kameni blok odgovarajućih brutto dimenzija oblikuje se kompjuterski vođenim strojem do potrebnog oblika sa masom za izradu kamene plastike

Geometrijski oblikovani kamen dalje se obrađuje pod velikim kompjuterski vođenim kopirnim strojem, koji prema modelu odmah obrađuje dva komada

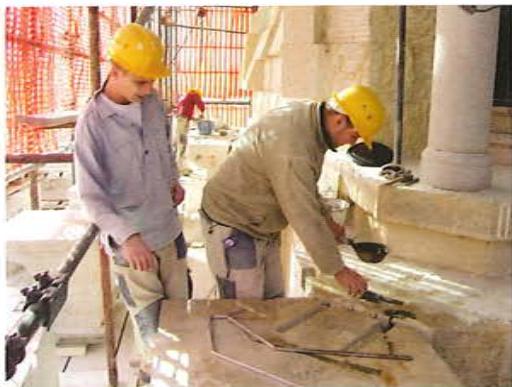

Konačnu obradu prema nacrtima i modelima radi klesar ručno, koristeći klasični i pneumatski alat

Pregled izrađenog kamenja u radionici,
gosp. Stipe Lucić, mons. Vladimir Stanković,
dr. Zorislav Horvat

sjevernoga tornja i postavljen je dizalica na vrhu tornjeva. Demontirani su uglovni stupovi jedan po jedan, a demontirani kamen spušten je na zemlju. Nakon toga demontiran je i pod druge galerije, jer smo njenu ogragu bili demontirali još prethodne godine, u traženju najboljeg rješenja za obnovu. Na sjevernome tornju demontirano je $185,01 \text{ m}^3$ dotrajalog kamenja.

Ugradivanje donjega reda poda druge galerije

Ugrađen prvi red poda druge galerije

Demontirana druga galerija omogućila je da se izvedu predviđeni radovi montaže u redovima tornja ispod druge galerije, što smo prethodne godine ostavili upravo za ovaj redoslijed. Tu je montirano ranije izrađenih 20 komada novih slijepih kružišta. Za vrijeme demontaže i rušenja na sjevernome tornju u radionicama su izrađivani novi kameni komadi za sjeverni toranj.

Demontažom druge galerije, uglovnih stupova i dotrajaloga kamena zidova od druge galerije do podnožja brojčanika satova, završila je jedna faza posla koja je omogućila da se ide na montažu novih

dijelova donjeg reda poda druge galerije. Do prekida radova montiran je kompletan donji red poda druge galerije, 48 komada novih kamenih elemenata, $17,33 \text{ m}^3$ novoga kamena.

Demontaža skele na 75 m, za preinaku i izgradnju radne platforme za treću galeriju

U vrijeme montiranja skele oko sjevernoga tornja, prije desetak godina, kada je bio cilj izgradnja čelične platforme na 75 m i vrh tornja, teško je bilo predvidjeti potrebne detalje za obnavljanje treće galerije. Radi prilagođavanja skele toj visini morali smo skelu od 65 m do 75 m demontirati. Početkom rada u 2007. godini izraditi će se oko treće galerije odgovarajuća radna platforma i skela do 75 m, gdje se spajaju obnovljeni i neobnovljeni dio sjevernoga tornja.

Otvaranjem obnovljenoga portala završila je na objektu radna sezona 2006. godine. Posljednju sjednicu održali smo 20. prosinca. Rastali smo se uz čestitke i dobre želje za obnovu katedrale u Novoj godini. Radovi projektiranja, izrade modela zakamenu plastiku sjevernoga tornja, kao i izrada novih kamenih dijelova za obnovu sjevernoga tornja, prekinuti su tek da se proslave blagdani, Božića i Nove godine, da bi se onda žurno nastavili do novoga početka radova na objektu.

DAMIR FORETIĆ

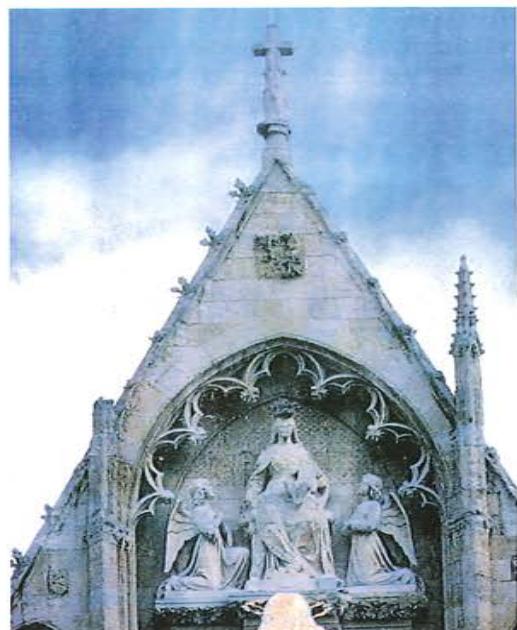
PROJEKTIRANJE OBNOVE »BOLLÉOVE KATEDRALE« (2) TIMPAN ZAGREBAČKE KATEDRALE

Nakon završetka obnove I. galerije s fijalama pristupilo se obnovi timpana¹ zagrebačke katedrale. Timpan ima prednji – zapadni zid ili lamelu te stražnji – istočni zid. Zapadna lamela je visine 15,20 m, širine 12,20 m, a kameni zid u nišama je debljine 30 cm. Istočna lamela je istih dimenzija i građena je bila od mješovitog zida - kamen izvana, te opeka iznutra, debljina zida je ukupno bila 60 cm. Na visini od 4,4 m na zapadnoj lameli su postavljeni kip Bogorodice i dva anđela, ovdje su bile uočene pukotine duž reški klesanaca izazvane su asimetričnim opterećenjem. Sve je to dokazivalo nekompaktnost zida, a što je kasnije i dokazano kod same razgradnje. Veza ove dvije vitke lamele bila je preko krovišta koje je ležalo na kamenim zubima te je bilo 'pričvršćeno' za zidove sponama (Slika 1)

Slika 1. Spona stupa krovišta nađena prilikom razgradnje zida (snimio D. Foretić)

Krovište je djelomično djelovalo kao protuteg.² Stanje same kamena prednje lamele najbolje se vidi na priloženoj fotografiji snimljenoj prije postavljanja skele i izgled danas (Slika 2. i 3.)³

Slika 2. Dobro su vidljiva oštećenja i nedostatci

Slika 3. Timpan bez skela (snimio D. Foretić, 2006)

Razlozi propadanja kamena već su bili opširno opisani u ovom časopisu, pa ih nećemo posebno nabrajati.⁴ Istaknuti ću samo da je prema tom istraživanju kamen djelomično bio 'zaražen' sulfatima i do 18 cm u dubinu.

Projektni zadatak je bio predložiti način obnove i izraditi izvedbeni projekt obnove timpana u cjelini. Zatečeno stanje i posebnost posla nalagali su da se rad podjeli u nekoliko faza. Prva faza projekta se odnosila na zapadnu lamelu, a druga na istočnu, no kasnije se projekt proširio i na izradu krovne AB ploče kao protupotresne ukrute dvaju zidova.

Slika 4. Timpan sa skelom za snimanje (snimio D. Foretić, 1994.)

Slika 5. Oštećena fijala (snimio D. Foretić, 1994.)

Slika 6. Oštećenja poklopnice (snimio D. Foretić, 1994.)

Slika 7. Oštećenja križa (snimio D. Foretić, 1994.)

Slika 7a. Oštećenja istočne lamele (snimio D. Foretić, 1994.)

¹ Trokutasti prostor između kosina krova i vodovravnih vjenaca hrama – u slučaju naše katedrale to je dio koji se nalazi između dva zvonika na visini 44,00 m od podnožja; timpan nema bočnih zidova

² prof. Ivo Podhorsky, NAŠA KATEDRALA 6/2002. strana 16-18.

³ Slika 2., fotografija uzeta sa zidnog kalendara - nepoznat autor; Slika 3. D. Foretić, 2006.

⁴ prof. B. Crnković, NAŠA KATEDRALA 1/1999. strana 19-23.

Snimanje postojećeg stanja započelo je u travnju 1994. godine (Slika 4, 5, 6, 7, 7a) Velika pomoć pri projektiranju bio nam je originalni nacrt⁵ pomoću kojeg smo izradili pogled i kasnije na tom nacrtu izvršili snimanje. Bilo je potrebno nacrtati svaki red i u njemu pojedini kameni element. Neke od elemenata smo mogli nacrtati tek prilikom demontaže. U svibnju 1995. završeno je snimanje oštećenja te je komisija na temelju našeg nacrta odlučila da se zapadna lamela razgradi te se u potpunosti zamjeni novim kamenom. Uz to postavljen je i zadatak da se statički međusobno učvrste zidovi timpana. Glavni projekt je napravljen u studenome 1994. godine i on je poslužio za odabir izvođača radova. (Slika 8.)

Slika 8. Strojno klesanje kamenih elemenata u radionici Stipe Lucića (snimio D. Foretić)

U tom projektu je odmah bilo predviđeno da se konstruktivno izvede temeljna AB greda ispod zida zapadne lamele te da ona posluži za vertikalno sidrenje stupova lamele i samog zida. (Slika 9.)

Slika 9. Temeljna AB greda zapadne lamele (snimio D. Foretić, 1995.)

Nakon izrade studije o potresu⁶ izradili smo⁷ prijedlog učvršćenja dviju lamela pomoću AB grede koja bi prolazila kroz kroviste timpana, a sidrile bi se u stupovima. Mišljenje stručne komisije je bilo da bi se time narušio izgled samog krovista te je prihvaćen prijedlog kojeg je izradio prof. Ivo Podhorsky.⁸ Na temelju te analize izrađen je projekt u kome je dan izračun AB krovne ploče, a u zidu su postavljena vertikalna kontinuirana sidra, te u većini horizontalnih redova izведен je utor u kojeg postavljena armatura koja je zalivena mortom (Slika 10, 11, 12).

⁵ dr. A. Ivandija: N 41, Nacrt sjevernoga tornja i pročelja iznad prve galerije sa slojnicama kamena-Steinaliste 10. listopada 1880.

⁶ Posebno nakon definiranja potresnih parametara, rad prof. Dražena Aničića, HRVATSKO

DRUŠTVO ZA POTRESNO GRAĐEVINARSTVO ZAGREB, svibanj 1995.

⁷ Konstruktor kolega pok. Anselmo Tomljenović, dipl. ing. i ja, ožujak 1995.

⁸ prof. Ivo Podhorsky, NAŠA KATEDRALA 6/2002 strana 16-18.

Slika 10. Demontaža. Donja slika: vidi se da elementi nisu bili medusobno sidreni. (Snimio D. Foretić, 1996.)

Slika 12. Nastavljanje vertikalnih sidara

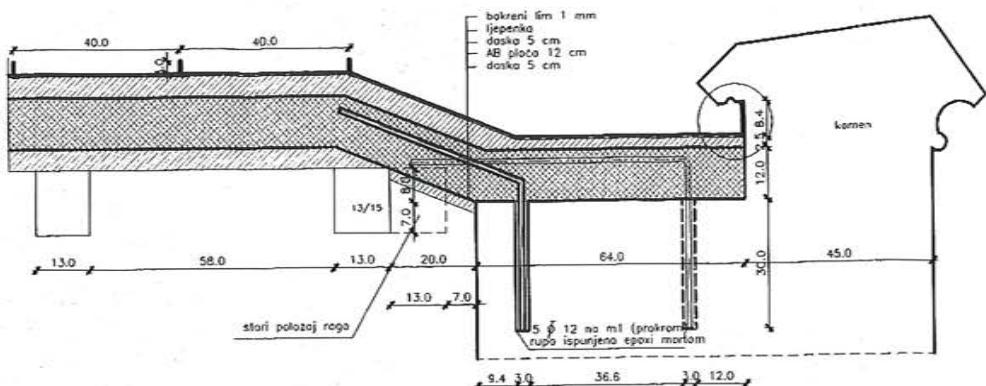

Slika 11. Zidanje zapadne lamele
(snimio D. Foretić, 1995.)

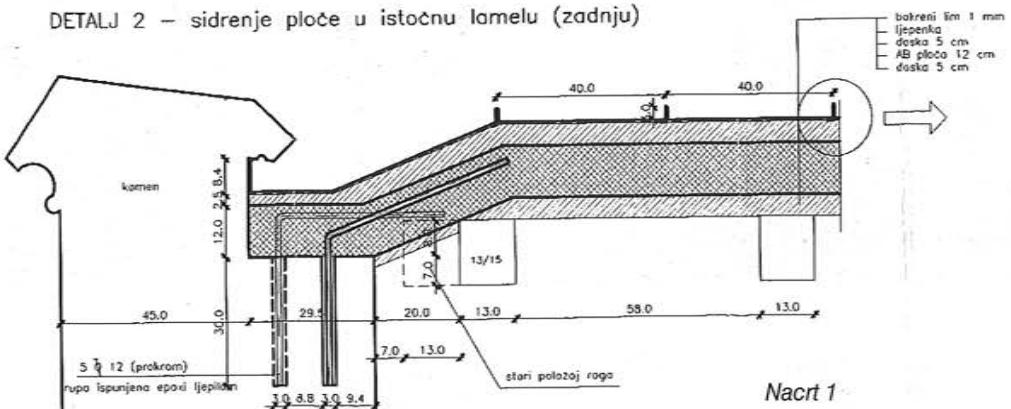
Armirano betonskom pločom koja je izvedena na postojećoj drvenoj oplati krova, povezana je zapadna i istočna lamela. Zbog potreba sidrenja ploče u kameni zid izvedeno je 'spuštanje' kamenoga profila, ali se time nije narušio izgled krova (Nacrt 1).

Istočna lamela je također razgrađena do temelja, izvedena je AB temeljna greda te je sazidana nova. Želja je bila sačuvati upotrebljivo kamenje sa zapadne lamele, te je umjesto opeke sa nutarnje strane ugrađeno staro kamenje. Nakon izgradnje obiju lamele izvedena je i AB ploča na podu koja povezuje temeljne gredе.

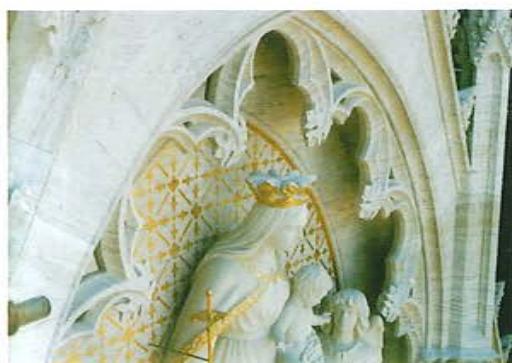
Projekt je crtan na računalu u AutoCAD programu u DWG formatu, dok su sve mjere i profilacije uzimane na samoj građevini. Glavni projekt za ishođenje građevinske dozvole i prikupljanje ponuda za zapadnu lamelu je predan u studenome 1994. godine, Statički račun (odbijeni

DETALJ 2 – sidrenje ploče u istočnu lamelu (zadnju)

prijedlog) je predan u ožujku 1995. Izvedbeni projekt je uvezan i predan u srpnju 1995. godine. Zapadna lamela je uvezana u dvije mape sa ukupno 198 crteža. Na temelju ostataka pozlate na 'nebu' iza kipa Bogorodice rekonstruiran je izgled, te su izvedeni detalji u mjerilu 1:1. (Slika 13.)

Slika 13.

Glavni projekt istočne lamele je predan u siječnju 1996. Izvedbeni projekt u ožujku 1996, a Glavni projekt krovne AB ploče, planovi oplate i armature su predani zaključno u srpnju 1996. Istočna lamela uvezana je u dvije mape i ima ukupno 101 crtež. Obnovljeni timpan (Slike 14, 15, 16, 17).

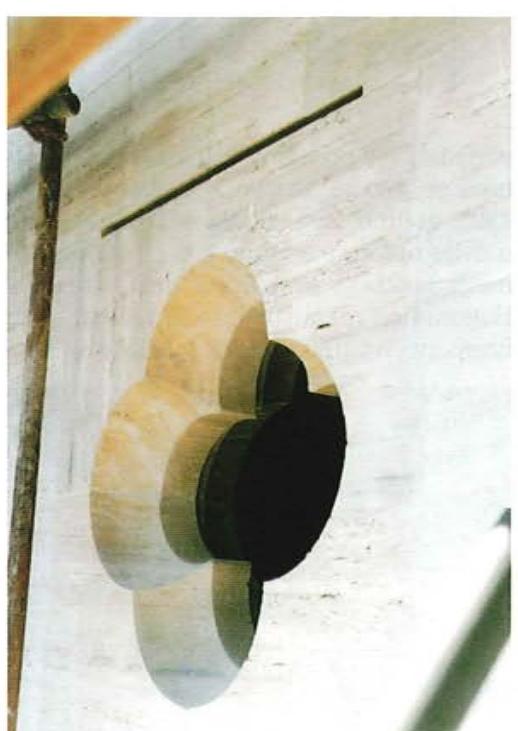
Slika 14.

Slika 16.

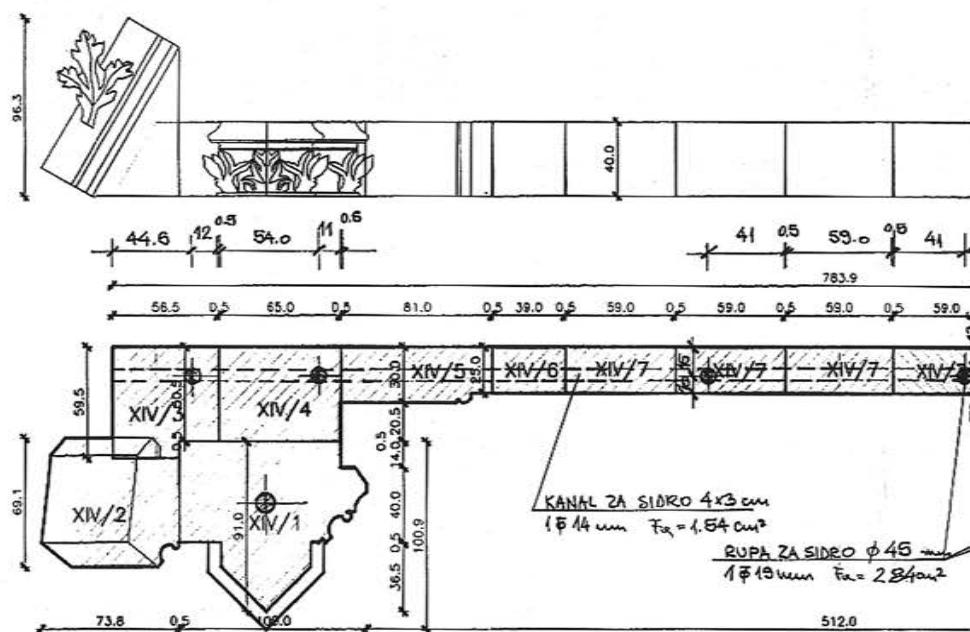
Slika 15.

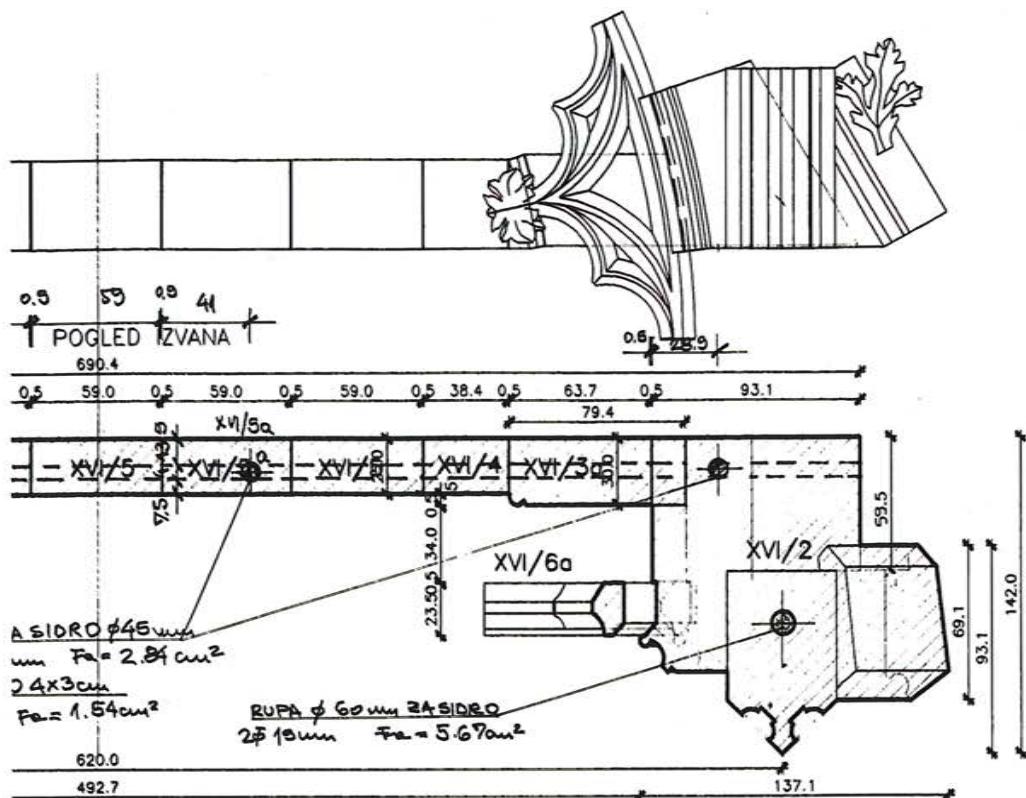
Slika 17.

TABELA TIMPANA

ZAPADNA LAMELA	Broj elementa	m ³
Godina izrade projekta 1994-1995.		
RED 1.-30.	526	79,5
FIJALE	20	1,54
UKUPNO:	546	81,04
ISTOČNA LAMELA		
Godina izrade projekta 1996.		
	Broj elementa	m ³
UKUPNO:	640	60,48

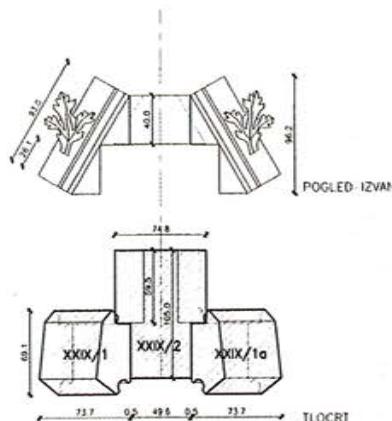

SPECIFIKACIJA KOMADA KAMENA TIMPANO - XIV RED				
komad broj	dxšxv(cm)	volumen(m ³)	ukup.kom.	ukupno(m ³)
XIV/1:XIV/1a	100x101x40	0.4040	2	0.8080
XIV/2:XIV/2a	73.8x69.1x96.3	0.4911	2	0.9822
XIV/3:XIV/3a	56.5x59.5x40	0.1345	2	0.2690
XIV/4	65x50.5x40	0.1313	2	0.2626
XIV/5:XIV/5a	81x30x40	0.0972	2	0.1944
XIV/6	39x25x40	0.0390	2	0.0780
XIV/7	59x25x40	0.0590	5	0.2950
SVEUKUPNO BRUTO m ³			2.8892	

"ARBI" d.o.o. poduzeće za projektiranje i izgradnju Zagreb, Kopčol 31	TIMPANON KATEDRALE tlocrt XVI reda sa specifikacijom kamena	list br. 27 format A3 br.T.D. 019/94 MJ 1 : 25
INVESTITOR	ODBOR ZG. NADBISKUPIJE ZA OBNOVU KATEDRALE	
OBJEKT	KATEDRALA UZNESENJA MARIJINA, ZAGREB	
PROJEKTANT	LIDIJA KROLO d.i.o.	<i>L. Krolo</i>
VODITELJ PROJEKTA	Damir Foretić ing.gr.	<i>D. Foretić</i>
SURADNICI	A.Biba d.i.o.; M.Hribar d.i.gr.	<i>A. Biba</i> <i>M. Hribar</i>
DATUM	svibnja 1995	REVIZIJA 3

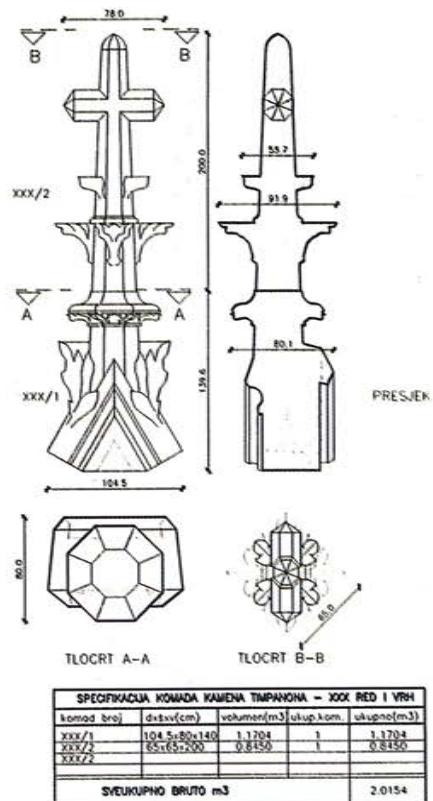
Nacrt 3.

SPECIFIKACIJA KOMADA KAMENA TIMPAHONA - XXXIX RED				
formid broj	dimxv(cm)	volumen(m3)	ukup.kom.	ukupno(m3)
XKIK/1-XKIK/1a	93x62x1,49,5	0,4466	2	0,8931
XKIK/2	74x8x105,40	0,3142	1	0,3142
SVEUKUPNO BRUTO m3				1,2075

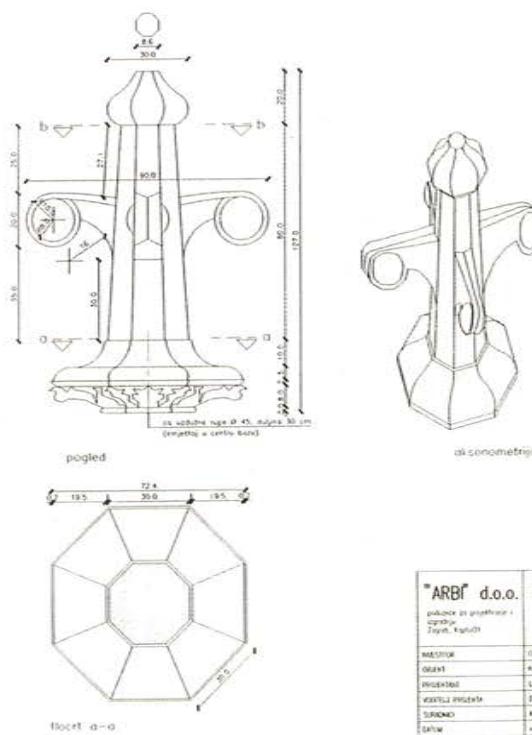
*kamen XXIX/1 i XIX/1 su isti kao XIV/1 i XIV/1a
razlika u položaju cvijeta

"ARBI" d.o.o.	TIJEDNA KATEDRALE
postaonica za projektiranje i izgradnju Zagreb, Kapitulski	Broj XIX reda sa specifikacijom komand
	red. br. 40 toranj A1
	teg. br. 018/94 Mj. 1. 25
INVESTOR	EDONIC ZD. NADVOĐENJE, SA OSNOVOM KATEDRALE
OBJEKT	KATEDRALA VODENSKA MARINA, ZAGREB
PROJEKTANT	LJUBLJANA, KRKOLO d.o.o.
VODIČI PROJEKTA	Dane Krstić, mag.

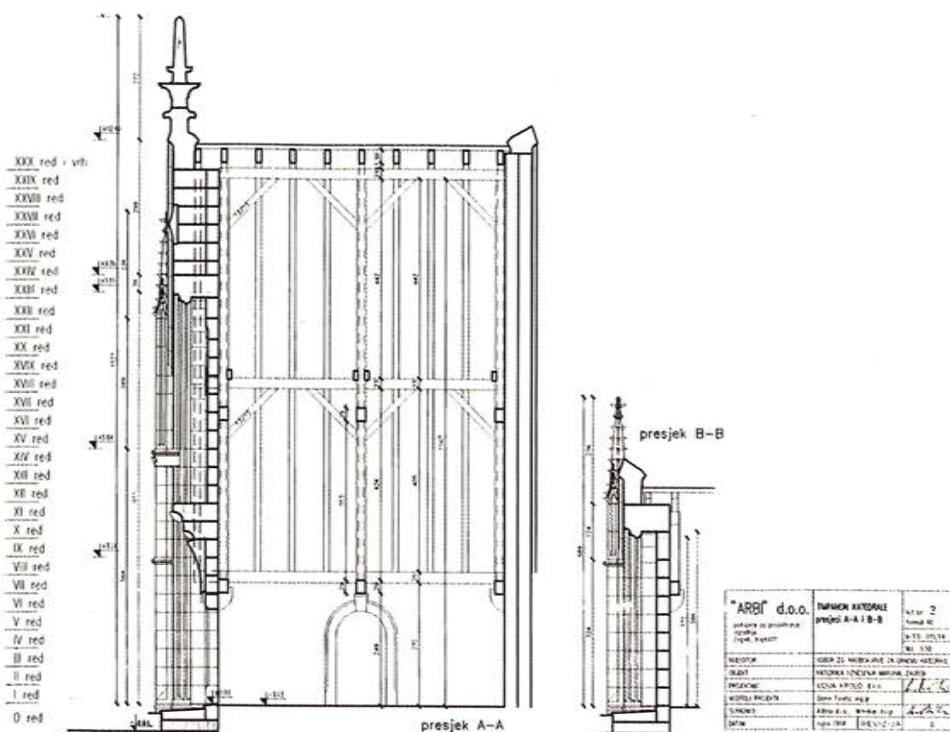
Nacht 4

Nachr. 5.

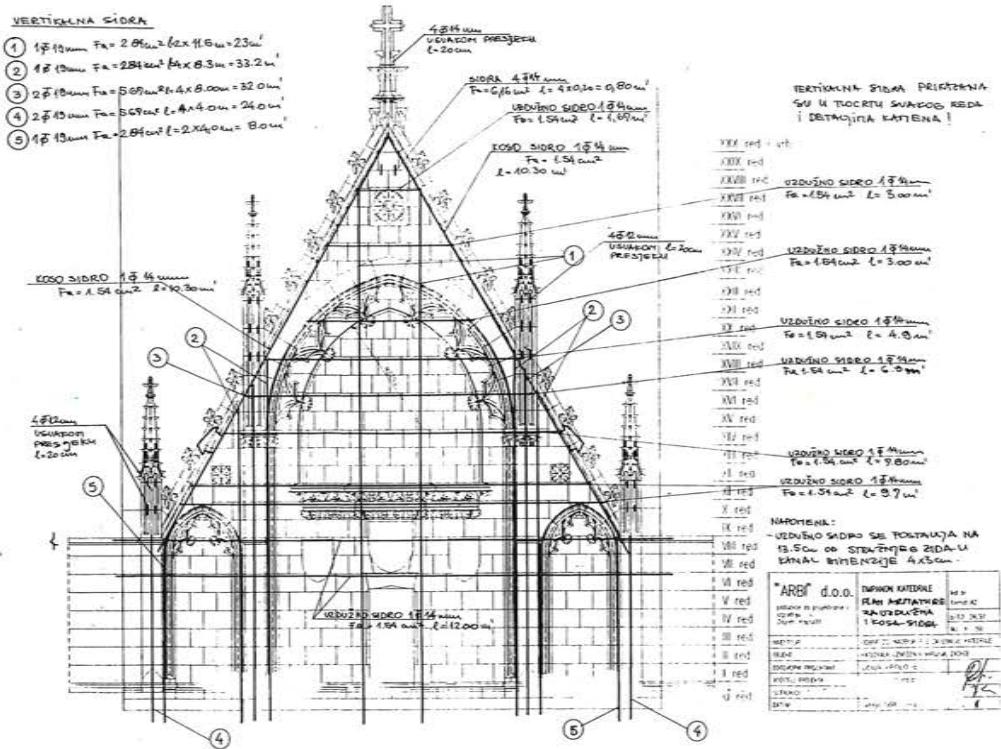

"ARBI" d.o.o.	TMFAND STOÑA
polohou za pravou rukou + zdrobnit	ležné kolená kolená
Zvoln. katalogu	
INVESTOR	ODBOR ZL. N.
OBJET	KATEGÓRIA ZL.
PREDMET	LICENCA VYDANIA
VÝROBKA/PRESENTA	Doprava, Farba
SURNAME	NBBG, Lstv.
NAME	relaxa, TMBR

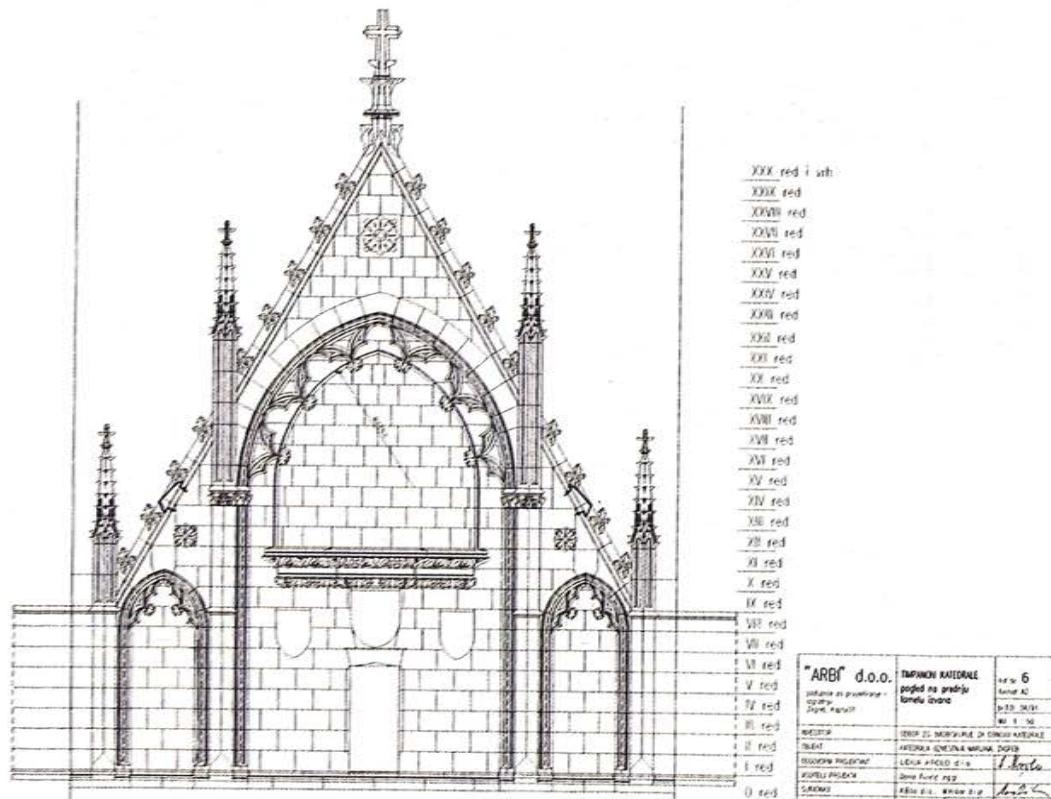
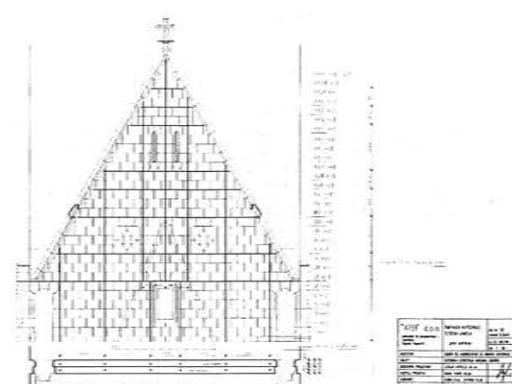
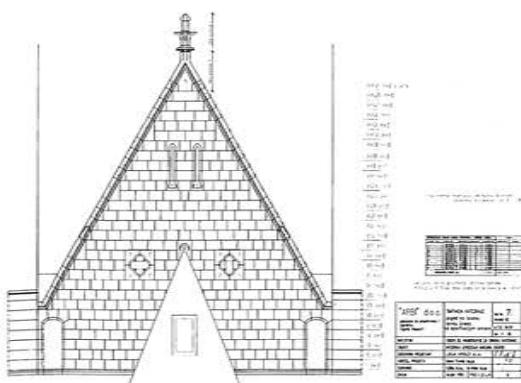
Nact 6.

Nacrt 7.

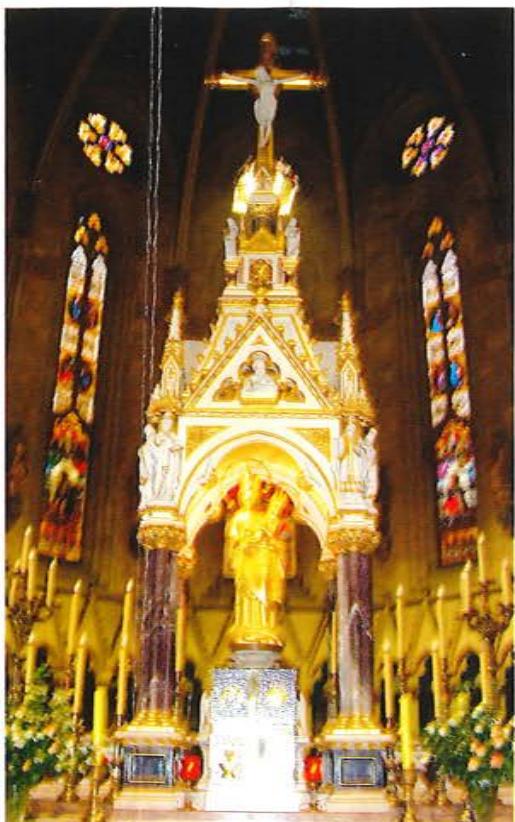

Nacrt 8.

S. LINA PLUKAVEC

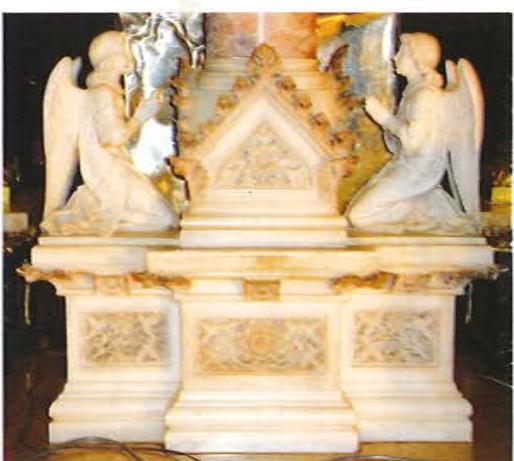
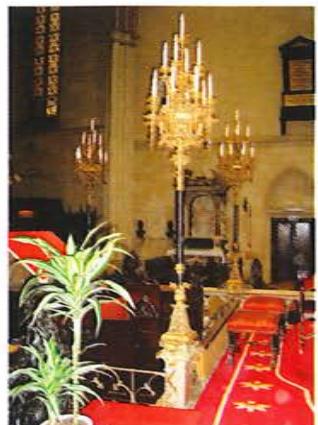
GLAVNI OLTAR PO BOLLÉOVOM NACRTU IZ 1885. GODINE

Novi glavni oltar po Bolléovom¹ nacrtu izgrađen je 1884. i 1885. godine u vrijeme temeljite obnove zagrebačke katedrale koju je bio započeo zagrebački nadbiskup kardinal Josip Mihalović (1870.-1891). U vrijeme potresa, 9. studenoga 1880. godine, svetište katedrale je najviše stradalo, a dotadašnji glavni oltar bio je posve uništen.

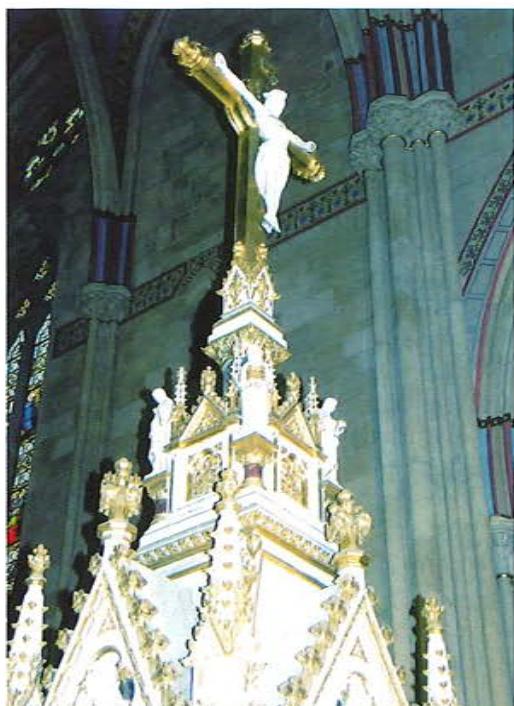
H. Bollé uredio je prostrano svetište prema sredini srednje lađe, između če-

tiri stupa koji nose svod, povиšeno jedan metar od razine crkvenih lađa, a prostor svetišta zauzima 13,5 m širine i 11,50+2,5 m dužine. Kamenom je ogradiom odvojeno od pokrajnjih lađa iz kojih se ulazi u svetište četirima kamenim stubama, a iz glavne lađe peterima stubama koje je Bollé ogradio željeznom ogradom. U novije vrijeme izrađena su željezna vrata i iz pobočnih lađa, najprije iz sjeverne lađe, a iz južne je željezna vrata izradio 1989. godine Luka Ivandija. Uz ogradiju u svetištu nalazi se deset željeznih, pozlaće-

¹ Herman Bollé, arhitekt, rođen u Kôlnu 1845. godine. Radeći kod glasovitoga bečkog arhitekta Friedericha Schmidta, koji je zagrebačku katedralu temeljito istražio i izradio nacrte za njenu rekonstrukciju, povjedio je izvedbu obnove svome vrlo učeniku H. Bolléu,

koji je već radio na obnovi crkve u Mariji Bistrici i izgradnji đakovačke katedrale. Povodom obnove zagrebačke katedrale nastanio se stalno u Zagrebu, gdje je i umro 1926. godine i pokopan u Mirogojskoj arkadi, koju je osim drugih znamenitosti, također izradio.

nih kandelabara, visine 2,5 m, izrađenih u Obrtnoj školi. Svaki kandelabar imao je trinaest cilindričnih i kuglastih svijeća. Prvotno su svijetlili pomoću plina, otvorenih plamenova, tj. bez zaštitnih cilindara. Po stupovima u svetištu kao i po srednjoj lađi izrađeni su željezni pozlaćeni lusteri u obliku grozdova. Kandelabri kao i lustri elektrificirani su 1924. godine.

Glavni oltar po Bolléovom nacrtu smješten je u sredinu svetišta. S prednje strane ima četiri stube od repentabor-skog umjetnog mramora. Kanonik kustos Ljudevit Ivančan je prema Bolléovom kazivanju² zabilježio podatke o izgradnji glavnog oltara. Menza oltara, veličine 400x200 cm, stoji na četiri mramorna stupa, visine 60 cm sa svojim ukrasnim kapitelima. Središte postolja oltara čini »sarkofag« s pozlaćenim cvjetnim i listnim ukrasima te imitacijama arkada po

stranicama »sarkofaga«, veličine 300x100 cm, visine 70 cm od gornje stube.

Dio menze i glave stupova izrađene su od istarskog kamena, a stupovi baldahina su mramorni. Gornji dio oltara su od raznovrsnog mramora. Glavice baldahinskih stupova i baldahin zajedno s križem ukrašeni su finim zrnatim viničkim kamenom. Postament križa i klečeći anđeli uz tadašnji križ, a današnji kip Majke Božje Bistričke, su od kararskoga mramora. Korpus na vrhu križa, četiri anđela (ženska lika), osam kipova crkvenih naučitelja, dva anđela adoranta ispod baldahina, lik golubice koja predstavlja Duha Svetoga kao »zaglavni kamen« baldahina isklesao je učitelj Obrtne škole Karlo Morak po nacrtu bečkoga kipara Josepha Bayera. Klesarske dekoracije izradio je učitelj Obrtne škole Ignaz Franz.

Na četiri stupa od crnog mramora s ukrasima od polustupića i trokutastih ravnina u međuprostorima, na postamentima visine 43 cm, te s crnom mramornom kockom unutar postamenta, veličine 24x29x29 cm, diže se baldahin ukrašenih konzola, isklesan iz jedne gromade kamenja na licu mjesta. Na svakoj konzoli s pozlaćenim lišćem nalaze se po dva kipa visine 70 cm, koji prikazuju po jednoga sveca iz Zapadne Katoličke Crkve te po jednoga iz Istočne.

1. Prvi kip na strani tabernakula, gledajući prema južnoj lađi, prikazuje sv. Grgura (540.-604), papu i crkvenog naučitelja čija je djelatnost trajnih vrijednosti označena atrijutom »Veliki«.

² Ljudevit Ivančan, Inventar Metropolitanske crkve zagrebačke, Zagreb 1915. Materijal i radionice za-

pisani u Ivančanovom Inventaru. Opis i mjerena izvršila s. Lina Plukavec 2006. godine.

Sv. Grgur prikazan je na postolju s pozlaćenim lišćem, s tijarom na glavi. Po dugoj bijeloj, naboranoj albi nalazi se tunicela pozlaćenih rubova te štola s pozlaćenim resama, a preko svega se nalazi plašt. Desna ruka uzdignuta je u gesti podučavanja, dok u lijevoj drži zatvorenu knjigu. Nad glavama svih crkvenih naučitelja na konzolama nalaze se ukrasni tornjici.

2. Svetac iz istočne Crkve, Grgur Nazijanski, biskup i crkveni naučitelj, (330.-390.) prikazan je s bradom u istočnoj tijadi u obliku krune. Obučen je u gotičku misnicu s trokutastim rubom pri dnu. Desna ruka s misničkim rukavom pozlaćene orukvice položena je na prsima, a u lijevoj drži zatvorenu knjigu okrenutu prema prolaznicima.

3. Slijedimo svece na konzoli baldahina od strane južne lade. Susjedni kip sv. Grguru Nazijanskog je lik sv. Atanazija, aleksandrijskoga biskupa i crkvenog naučitelja istočne Crkve (295.-373). Prikazan je s bradom, duge kose, malo čelav. Obučen je u »gotičku« misnicu sa zlatnim rubom i trokutastim svršetkom na prednjoj strani ispod koje se vidi tunicela. Po misnici se spušta palij sa zlatnim resama sve do ispod donjeg zlatnog ruba tunicele. Preko desne ruke drži zatvorenu knjigu čitajući iz nje, a lijevom rukom prati tumačenja.

4. Uz njega je sv. Augustin, biskup Hipona i crkveni naučitelj (354.-430). Ima

dugu bradu i mitru na glavi. Plašt mu je prebačen po tuniceli ukrašenoj dvostrukim redom pozlaćenih borti. Uz lijevi bok drži otvorenu knjigu, a desnom rukom prati tekst pogleda usmjerena prema visinama.

5. Na vanjskoj konzoli baldahina prema sjevernoj lađi, u susjedstvu sa sv. Augustinom, nalazi se sv. Ambrozije, milanski nadbiskup i crkveni naučitelj (339.-397). Prikazan je s mitrom na glavi, obučen u gotičku misnicu po tuniceli. U desnoj ruci drži biskupski štap pokriven misnicom, dok u lijevoj ruci drži otvorenu knjigu čitajući iz nje.

6. Do njega stoji sv. Bazilije, otac istočnog redovništva (330.-379). Ima dugu kosu, desna ruka mu je spuštena prema dolje, a u lijevoj drži zatvorenu knjigu prislonjenu na prsa.

7. Na konzoli sprijeda, lijevo od tabernakula prema sjevernoj lađi, nalazi se lik sv. Jeronima, crkvenog naučitelja (340.-420.). Prikazan je sa šeširom na glavi. Preko duge naborane albe nalazi se plašt koji je po rubu ukrašen s dvjema pozlaćenim crtama, i desnom rukom ga podiže u visini struka. U lijevoj ruci drži otvorenu knjigu koja je spuštena prema dolje.

8. Do njega stoji sv. Ivan Zlatousti, crkveni naučitelj (349.-407). Prikazan je u gotičkoj misnici preko koje se nalazi palij sa zlatnim resama na rubu. Desnu ruku ima položenu na prsima, dok u lijevoj ruci drži svitak, jer je mnogo pisao tumačeći pravilno usmjerenje kršćanskog života, tako da je zaslužio naziv Zlatousti.

U zabatima ponad baldahina, koji je kao monolit isklesan iz jedne gromade kamenja na licu mjeseta, nalaze se likovi četiriju evanđelista sa simbolima u medaljonima koje drže u rukama: Na strani tabernakula je lik evanđelista Mateja, zatim sv. Marka i dalje sv. Luke, dok je sv. Ivan na zabatu baldahina okrenut prema sjevernoj ladi.

Na četvrtastome podnožju kamenog Raspela, koji dosije oltarsku visinu od 8 metara, nalaze se četiri anđela. Pomnim motrenjem mogu se zapravo prepoznati četiri ženska lika, duge odjeće, jer nemaju krila, koje predstavljaju žene pod križem Isusovim za vrijeme događaja Otkupljenja na Kalvariji.

Prva dva prednja ženska lika drže u rukama trnov vijenac i Kristov lik na Veronikinom rupcu, dok stražnja dva lika drže u rukama pomast i platno za ukop Kristova tijela.

Tematski nam se uz likove žena pod

Kristovim križem nameće i lik Majke Božje, koji bi nedostajao da nije 1979. godine pod baldahinom postavljen odjев kipa Majke Božje Bistričke, visine 130 cm, na mramornom ukrasnom postolju, veličine baze 66x25x32 cm i cijele visine od 85 cm s klečećim anđelima visine 32 cm.

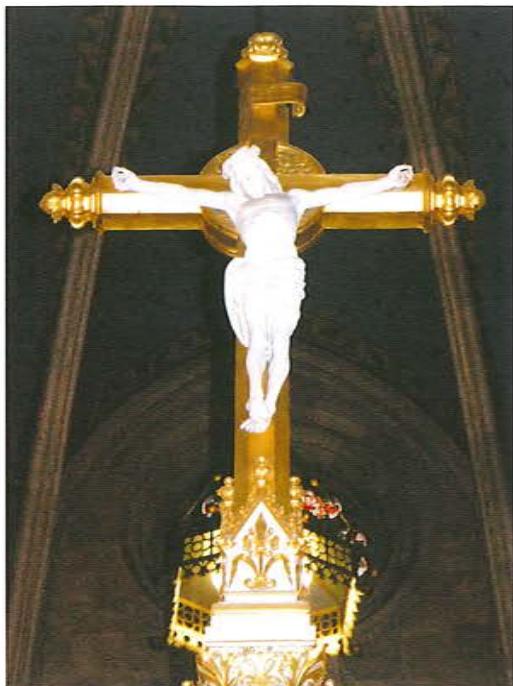
Tu je do 1979. godine stajalo oltarno raspelo, visine 131 cm, raspon krakova 56 cm, koje je po nacrtu H. Bolléa izradilo u Beču produktivno društvo Bronze-Arbeiten 1884/85. iz lijevane bronce, s oboustranim reljefnim i staklenim ukrasima te simbolima četiriju evanđelista. Korpus je lijevani³.

Peterokrake oltarne svijećnjake, visine 116 cm, od zlatne bronce po nacrtu H. Bolléa, izradilo je također poduzeće Bronze-Arbeiten u Beču, dok je manje oltarne svijećnjake, njih 12 izradio A. Samassa u Ljubljani.

Glavni oltar ima na svome vrhu kameni Raspelo s po-

³ Oltarno Raspelo je 1979. godine inventarizirano u Riznici zagrebačke katedrale, M 343. Za prvi Papin dolazak, 10. i 11. rujna 1994. godine, ponovno je bilo na svom izvornom mjestu, na glavnom oltaru, a pred njim su se obavljale i završne svečanosti proslave 150. obljetnice uzdignuća Zagrebačke biskupije u nadbiskupiju-metropoliju, 30. svibnja 2003. godine pred kipom Majke Božje na katedralnome trgu. Od 2005. godine resi novouređenu dvoranu u Alagovićevoj kuli u Nadbiskupskom dvoru, prema 1102-10/2005.

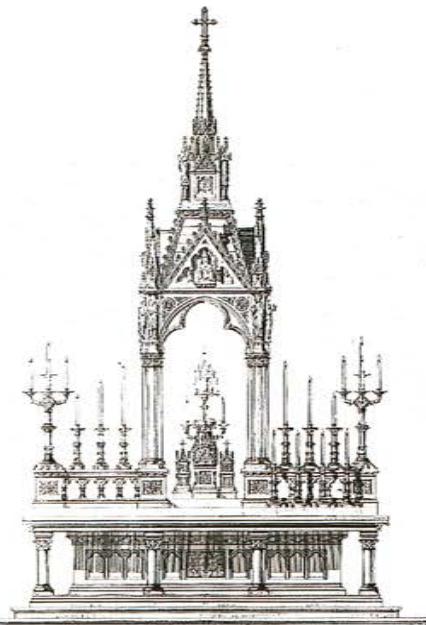
zlaćenim ukrasima, koje je u središtu pažnje cijele unutrašnjosti katedrale.

Također je 1983. godine izrađen novi tabernakul od tučenog bakra, visine 70, širine 50 i dužine 42,5 cm. Vrata tabernakula ukrašena su s pozlaćenim križem po cijeloj površini, tako da pozlaćeni križ čini četiri polja u kojima su prikazani simboli Euharistije. U prvoj polju nalazi se pozlaćeni reljef grčkog slova A, u donjem polju je kalež s grozdom i listom. Na desnom gornjem polju prikazana je košarica sa sedam kruhova i u donjem polju je grčko slovo Ω.

U Riznici zagrebačke katedrale nalazi se neizvedeni Bolléov nacrt glavnog oltara⁴, iz 1884. godine, gdje je pod baldahinom planirano bilo svetohranište, a nad njim pokaznica.

Tada je bio propis da je svetohranište smješteno u katedralama na pokrajnom oltaru. U zagrebačkoj katedrali Svetohranište se sve do 1983. godine nalazilo na oltaru sv. Križa.

Glavni oltar svečano je posvetio 8. studenoga 1885. godine zajedno s oltarima iz pobočnih apsida pomoćni biskup Janko Pavlešić nakon čega je kardinal Josip Mihalović slavio pontifikalnu sv. misu, na kojoj je propovijedao kanonik Adolf Weber Tkalčević. Na misi je bio nazočan hrvatski ban s državnim i gradskim oblastima. Za tu prigodu Ivan pl. Zajc skladao je svečanu misu, a za obnovljениm orguljama svirao je katedralni orguljaš Vatroslav Kolander. Dva dana prije posvete u

katedrali su pjevači Hrvatskoga glazbenog zavoda održali »crkvenu muzikalnu produkciju« u korist tadašnje obnove zagrebačke katedrale.

KONCILSKI OLTAR IZ 1983. GODINE

Zagrebačka katedrala Marijina Uznesenja je tijekom svoje devetstogodišnje povijesti imala veličanstvene oltare. I oni su zajedno s katedralom stradavali i obnavljali se ljepšima i raskošnijima, pa su i oni simboli čitavog Hrvatskog naroda.

⁴ A. Ivandija, Riznica zagrebačke katedrale, Dokumenti i nacrti, Zagreb 1989., N 113.

Prigodom obnove unutrašnjosti zagrebačke katedrale 1983. godine, u svetištu je uz postojeći Bolléov glavni oltar postavljen i novi oltar u obliku stola, prema propisima II. vatikanskog sabora, nazvan »KONCILSKI OLTAR«.

To je osmi po redu glavni oltar zagrebačke katedrale, sastavljen od triju srebrnih ukrasnih predoltarnika, antependija, iz 1721. i jednim novim iz 1983. godine.

Antependij ili predoltarnik je četverokutna ukrasna ploča kojim se prekriva prednji dio oltarnog stola. Izrađen je od plemenitih kovina i reljefno ukrašen liturgijskim simbolima ili likovima svetaca.

Osim metalnih antependija, predoltarnika, po našim crkvama poznatiji su svileni antependiji u liturgijskim bojama ukrašeni bogatim vezom s liturgijskim motivima ili likovima zaštitnika crkve ili katedrale.

Ovim prikazom želimo pobliže upoznati koncilski oltar zagrebačke katedrale s obzirom na povjesno, liturgijsko, concilsko i umjetničko značenje.

Obnovom bogoslužja Katoličke Crkve nakon II. vatikanskog sabora, koje je u Zagrebačkoj nadbiskupiji započelo na prvu adventsku nedjelju 1969. godine, slavljenjem euharistije hrvatskim jezikom, postupno su se uvodile i druge promjene prema concilskim propisima.

Odmah po svršetku II. vatikanskog sabora izrađen je drveni oltarni stol, visine 96, dužine 300 i širine 100 cm. U njega su bile ugrađene relikvije svetaca, a na sredini spojnice obostrano se u rombu nalazio pozlaćeni Kristov monogram.

Jedna se obitelj pridružila darom za izradu novih svijećnjaka. Tako je katedralni kustos, A. Ivandić, izradio nacrt za dva trokraka svijećnjaka, visine: 33,5 i veličine baze: 62x11,5 cm. U središtu svijećnjaka je križ sa sidrom u podnožju, a gore je podložak za svijeću. Pokrajni kracovi su polukrugovi s podnožjem grčkih slova A i Ω, a u krugovima s jedne i druge strane križa nalaze se Kristov i Konstantinov monogram. Od tučenog (čekičanog) bakra svijećnjaci su izrađeni u zagrebačkoj radionici Mirka Cara i otada se nalaze na Koncilskom oltaru⁵.

Iako su bila teška vremena za Crkvu u Hrvata, a zagrebačka katedrala vapila je za temeljitu obnovom, uz tih koncilske promjene radilo se i na duhovnoj vjerničkoj zauzetosti oko aktivnog sudjelovanja u bogoslužju.

Zagrebačkom nadbiskupu kardinalu Franji Kuhariću bila je posebno na srcu obnova zagrebačke katedrale.

Tu temeljitu obnovu unutrašnjosti zajedno s liturgijskim novim zahtjevima povjerio je kanoniku kustosu Antunu

⁵ Oltarni svijećnjaci inventarizirani su u Riznici zagrebačke katedrale, M 397.

Ivandiji. U obnovi su se svojim darovima iskazali hrvatski vjernici u Domovini i u inozemstvu tako da je taj simbol Hrvatskog naroda 1983. godine zasjao u svojoj ljepoti.

Prigodom obnove unutrašnjosti katedrale izrađen je i Koncilski oltar, visine 105, dužine 364 i širine 116 cm, tako da su na metalnu konstrukciju u svetištu ispred postojećeg Bolléovog oltara postavljeni postojeći srebreni antependiji, predoltarnici iz 1721. godine, a četvrta ploča je nova.

Predoltarnici su izrađeni od srebra, osobito umjetničkom vještinom. Na antependiju je natpis: HOC AMATAE SPONSAE BINAQVE LATERIS/ ANTIPENDIA PRAESENTA VERAT/ PRAESVL ZAGRABIENSIS. (Slobodno prevedeno to znači: Ljubljenoj zaručnici predoltarnik na obje strane daruje predvodnik Crkve zagrebačke). Kronografski zapis daje godinu 1721. Na njemu se nalazi žig grada Beča i inicijali u trolistu: CGM, koji pripadaju bečkom majstoru Casparu Georgiu Meichelu.

Na najvećoj stranici okrenutoj prema narodu prikazana je Nazaretska obitelj. U prekrasnom živopisnom krajoliku nalazi se Nazaretska kućica oko koje je zaposlena Sveta obitelj u društvu anđela. Majka Božja sjedeći uz kućicu radi ručni rad te je vrlo plastično prikazan sav potreban pribor, igla, konac i škarice. Sv. Josip pravi ogradu oko kućice, a pomažu mu dva anđela. Dječak Isus ima pripremljen stupić

i stavlja ga pod plamen, što će doprinijeti njegovoj trajnosti sprječavajući trulež.

Na pokrajnjim manjim pločama prikazan je sv. Stjepan kralj, koji klečeći daruje kraljevsku krunu Majci Božjoj i na drugo sv. Ladislav, koji se zahvaljuje Presvetomu Trojstvu za pobjedu nad Kumanima.

Model za četvrtu posrebrenu ploču antependija, predoltarnika, veličine 87x350 cm, izradio je po nacrtu kanonika A. Ivandije ak. kipar Stanko Jančić. Odljev je izradio Dragutin Šeb iz Jablanca u Ljevaonici umjetnina 1983. godine.

U središtu reljefa prikazan je lik Majke Božje Kraljice Hrvata kako sjedi na prijestolju i na koljenima drži stoećeg Malog Isusa. Na podnožju prijestolja je natpis: B. V. MARIA - CROATORUM REGINA (B.D.M. - KRALJICA HRVATA). Oko lika Majke Božje s lijeve i desne strane okupljeni su hrvatski sveci, blaženici, mučenici, djevice, kraljevi i kraljice, redovnici, redovnice, pustinjaci, seljaci i laici intelektualci.

S Marijine lijeve strane zbor predvodi u nadbiskupskom ornatu bl. Alojzije Stepinac (1898.-1960), klečeći i obim rukama pružajući Majci Božjoj maketu zagrebačke katedrale, koju podržava ruka hrvatskog bana Petra Zrinskog (1620.-1671.), za kojima slijedi mučenik sv. Marko Križevčanin (1580.-1619).

Tom društvu mučenika pridružuje se sluga Božji biskup Josip Lang (1857.-1924.) u biskupskom ornatu i uspravnom stavu. Iza njega pridolaze mučenik sv. Nikola Tavelić, prvi kanonizirani hrvatski svetac (1340-1391), sv. Leopold Bogdan Mandić, kapucin, isповједник (1866.-1942), dominikanka bl. Ozana Kotorska (14903.-1565), dr. Petar Rogulja, voditelj Katoličkoga pokreta i najživljiji pokretač katoličke omladine (1888.-1920.) te bl. Ivan Merz (1896.-1928).

Na Marijinoj desnoj strani u stavu polkona u kraljevskom odijelu prikazan je lik Stjepana Tomaševića, posljednji bosanski kralj (1461.-1463), hrvatska kraljica Jelena, supruga kralja Mihajla Krešimira II. i majka kralja Držislava Stjepana, majka

sirota i zaštitnica udovica, preminula 976. godine, pa se 930. godišnjice njene blažene smrti spominjemo ove godine. Ona je sagradila prvu Marijinu crkvu, današnje svetište Gospe od Otoka u Solinu. Do njih stoji sa svojim blagom u ruci, uskok, dalmatinsko-lički borac, stočar. Iza uskoka stoji, držeći ljljan kao simbol čvrstoga karaktera, Lucija Barevac, mučenica harema, zatim Eugen Kvaternik (1825.-1871), čiji posmrtni ostatci čekaju uskršnje u grobnici zagrebačke katedrale.

Svoje darove donosi seljačka obitelj Matije Gupca, čiji su događaji obilježili 1573. godinu, a iza njih slijedi biskup Ivan Ravenjanin, prvi nadbiskup obnovljene Solinsko-splitske nadbiskupije i primas Hrvata, posvećen za biskupa 640. godine u bazilici sv. Ivana Lateranskog. Posve je skriven hrvatski knez Branimir (879.-892), na čije je zauzimanje papa Ivan VIII. u Rimu blagoslovio Hrvatski narod na Spasovo 879. godine. Povorku završava Ivan Gostumil, prvi hrvatski pavlin, dok su još kao pustinjaci boravili u Pečujskom goru. Kad su se organizirali, u Hrvatskoj su djelovali na pastoralnom, kulturnom i prosvjetnom području. U novije vrijeme u Hrvatskoj pavlini ponovno obnavljaju svoje djelatnosti nakon njihova ukinuća u vrijeme Josipa II. On je predstavnik sa-mozatajnih zasluznih hrvatskih velikana.

Crkva u Hrvata proganjena dugih i teških poratnih godina i sprječavana u svome vjerskom djelovanju te onemogućavana u vršenju pastirske službe nadbiskupa, sada blaženog Alojzija Stepinca, koji se u prvostolnicu vratio tek na vječni

počinak, osluškivala je poruke II. vatikanskog sabora.

U prvostolnicu, koja je vapila za obnovom, 1967. godine iz Amerike je dopremljen Meštirovićev spomenik kardinalu Alojziju Stepincu.

Zahtjevnost obnove katedrale i liturgijska obnova nakon II. vatikanskog sabora dovodila je do uspostavljanja dijaloga vjernika s Trojedinim Bogom sušretima oko stola-žrtvenika koji je svojom jednostavnosću i nemetljivošću obogaćen novim izražajnim simbolima. Upravo su na toj novoj ploči - već 1983. godine, u Godini svećenika, kada je svoju kanonizaciju dočekao na novoizrađenom antependiju sv. Leopold Mandić te sv. Marko Križevčanin 1995. godine te su tako tu okupljena sva tri kanonizirana hrvatska sveca, buduća blaženika, bl. Alojzije Stepinac i bl. Ivan Merz. Tako je živa simbolika na reljefnoj kompoziciji dokaz uvjerljivog svjedočenja pastira Zagrebačke Crkve i vjernika na najsvetijem mjestu svih Hrvata.

ZAKLJUČAK

Euharistijski Krist je tijekom 900 godišnje povijesti Zagrebačke nad/biskupije privlačio u svoj hram. Dostojanstvo i

ljepota liturgijskih obreda u zagrebačkoj katedrali cijenili su pastiri zagrebačke Crkve i vjernici. Papa Ivan Pavao II. posvjedočio je to riječima pred okupljenom međunarodnom zajednicom u Rimu pred svoje jubilarno, stoto apostolsko, duhovsko putovanje riječima da ide u Hrvatsku gdje se mnogo štuje Bogorodica. Također su svi Petrovi nasljednici cijenili vjernost Hrvatske Kristu i Svetoj Stolici unatoč stalnim velikim teškoćama. Tu uzaja-

mnu vjernost svjedoči Euharistijski Isus u središtu svoga hrama, sa svim ostalim vidljivim izrazima zahvalnosti Trojednom Bogu.

Liturgija je vrhunac kojemu teži sva djelatnost Crkve i ujedno izvor iz kojega proistječe sva njezina snaga, poručuje Drugi vatikanski sabor u Konstituciji o svetoj liturgiji. Sve se treba usredotočiti da se svi zajedno sastajemo zajedno, sudjelujući kod misne žrtve, blagujući Gospodnju večeru usred Crkve, hvaleći Boga tako da jednoga dana budući papa

ide u Hrvatsku gdje su svi vjernici složni, solidarni, zauzeti za svoje opće dobro i duhovno i materijalno dobro svojih bližnjih, koje povezuje jedinstveni duhovni simbol, zagrebačka katedrala.

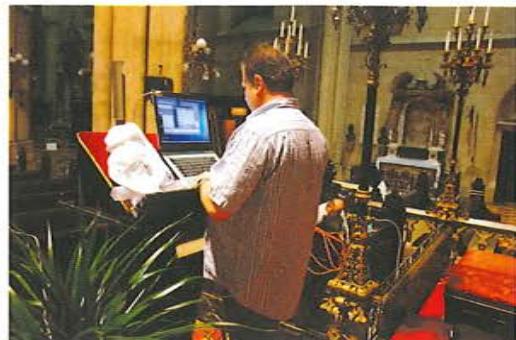
U vrijeme bliže pripreme II. sinode Zagrebačke nadbiskupije, koju tako brižno priprema zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić želimo da nam takve duhovne i ljudske vrednote budu poticaj za radost međusobnog zajedništva i susreta s Trojedinim Bogom u njegovom i našem hramu.

MIJO GABRIĆ

NOVO OZVUČENJE U KATEDRALI

Najpoznatija tvornica ozvučenja za crkve i kazališta »Strässer« iz Stuttgarta u zagrebačkoj katedrali postavila je novo ozvučenje. Tehnološka novost ozvučenja je u digitalnoj tehnologiji. Njezina je prednost u tome što u prostorima sa velikom prirodnim jekom kompjutorski pojačava razumljivost govora odnosno smanjuje jeku samoga izvora zvuka koja čini govor nerazumljivim. Druga novost je u tome što se sa svakoga digitalnog zvučnog stupa može utjecati na smjer i fokus glasnoće, tako da je moguća veća glasnoća dalje od zvučnika, a manja glasnoća u blizini zvučnika. Time se postiže ravnomjernost jačine zvuka i izbjegava da zvuk udara iznad visine ljudskih glava pa se time izbjegava jeka tj. odbijanje zvuka od zidova, stropova i stupova katedrale. Zato su se iz katedrale mogli ukloniti brojni zvučni stupovi starog ozvučenja. Sada samo četiri visoka zvučna stupa zamjenjuju gotovo 40 starih zvučnih stupova. Svaki od ta četiri nova zvučna stupa ima u sebi 16 pojačala i dva računala. Jedno računalo upravlja zvukom koji izlazi iz zvučnog stupa, drugo računalo putem ugrađenog mikrofona nadgleda što se kao jeka vraća natrag u mikrofon i to odmah briše tako da mikrofonske jeke uopće nema. Znači: u četiri stupa ugrađeno je ukupno 74 pojačala i 8 računala, a sve njih kontrolira jedno središnje računalo.

Osim toga, katedrala sada ima najkvalitetnije studijske kondenzatorske mikrofo-

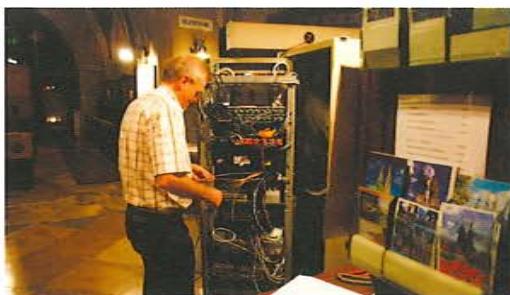

Ugrađanje ozvučenja u katedrali

ne tvrtke »Schoeps« s fantomskim napajanjem, pa više neće za vrijeme tv prijenosa na oltaru i pred biskupima stajati po 2 velika ružna mikrofona.

Ovo novo ozvučenje još je u pokusnom radu jer tako tehnički složeni uređaj može se dotjerati do savršenstva samo na temelju iskustva u različitim radnim uvjetima: puna katedrala, prazna katedrala, puno koncelebranata, jedan koncelebrant, pjevači na koru, pjevači iza oltara, pjevači ispred oltara, križni put, uskrsno bdjenje, tijelovska procesija itd.

Među značajnjim svojim djelima tvornica »Strässer« ozvučila je glasovitu Frauenkirche u Dresdenu koju je Njemačka nacija obnovila prošle godine, a to je jedna od najvećih njemačkih crkava sa vrlo velikom prirodnom jekom i vrlo zahtjevnim akustičkim zadacima. Digitalne zvučne stupove koje ugrađuje tvornica »Strässer« proizvodi tvornica »Axys« koja je najbolji proizvođač digitalnih stupova na svijetu. Isto takvo ozvučenje postavljeno je u katedralama u Miljanu, Budimpešti, Pragu, ali trenutno tehnički najsavršenije ozvučenje je u Zagrebu.

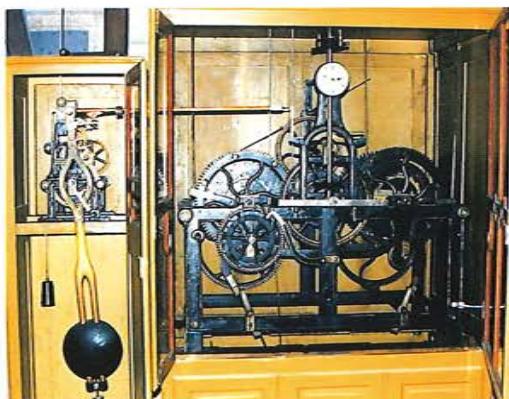
Stručnjaci tvrtke »Strässer«, otac i sin Boem, ugrađaju ozvučenje u katedrali

MIJO GABRIĆ

SAT NA KATEDRALI

Zagrebačka katedrala ima mehanički sat koji je postavljen 1900.g. a izradio ga je poznati bečki graditelj toranjskih satova EMIL SCHAUER. Sat je napravljen tako da veliki teški utezi preko čelične užadi i kolotura pokreću mehanizam koji se nalazi u prvoj galeriji (30 m od zemlje), a odande se mehaničkim prijenosom pomoću osovina, zglobova i zupčanika tjeraju kazaljke na osam brojčanika na dva zvonika. Daleki prijenos sa mnogo zglobova, ležajeva i zupčanika čini jako veliki otpor, tako da se sat od otpora zaustavlja.

Mehanizam koji je kroz 100 godina pokretao sat na zvonicima katedrale

Zbog toga su na utege kroz godine dodavali novu težinu kako bi se sat uopće pokretao. S vremenom je nastao tako veliki otpor u mehanizmu da je navijanje utega postalo fizički veoma naporno tako da je zvonar od napora dobio bruh. Osim toga, preciznost mehaničkog sata u pokazivanju vremena ovisi o klimatskim promjenama i teško je održavati sat u relativnoj vremenskoj točnosti.

U mjesecu listopadu 2006. obrtnik Ivan Bosilj zastupnik i serviser glasovite ljevaonice zvona Grassmayer ugradio je novi električni mehanizam za pokretanje kazaljki kojim se upravljalo satelitima, tako da kazaljke pokazuju uvijek u sekundu točno vrijeme. U slučaju nestanka struje kazaljke će stati, ali kad struja opet dođe, one će se, upravljane

*Brojčanici imaju promjer 317 cm, brojevi 63,5 cm, kazaljka duga 200 cm, kratka 153 cm.
Težina brojčanika je 592 cm.*

satelitom, namjestiti na u sekunda točno vrijeme. Ta preinaka upravljanja kazaljkama ujedno olakšava radeve na obnovi zvonika, jer su osovine starog sistema jako ranjive, a kod obnove zvonika radnici transportiraju velike terete preko greda na koje su ovještene osovine pa prijeti opasnost da se te osovine savinu ili polome. Stari satni mehanizam i sve osovine ostaju u katedrali sačuvane, kao spomenik vremena. Kad se završe glavni radovi na razini prve galerije, Odbor za obnovu katedrale omogućiće građanstvu i turistima obilazak zvonika i galerija, gdje će se moći razgledati stari satni mehanizam u izvornom obliku i vidjeti kako mehanički radi.

Osim pokretanja kazaljki Bosilj je ugradio i električne udarače koji otkucavaju četvrti i pune satove, ali koji također mogu na zvонima otkucavati više od 60 svečanih melodija. Biti će svečanih prilika kada će i to Zagrepčani moći slušati.

Stari brojčanik 1997. godine skinut s katedrale i postavljen na obrambeni zid.

ZBIVANJA U KATEDRALI U 2006. GODINI

2. veljače – Dan posvećenog života. U katedrali je održana posebna liturgija svih redovničkih zajednica grada Zagreba.

10. veljače – Stepinčev. Dan smrti bl. Alojzija Stepinca. U punoj katedrali je održano spomen-slavlje uz sudjelovanje kardinala Josipa Bozanića, pomoćnih biskupa, kanonika, prebendara te velikoga broja svećenika.

20. ožujka – katedralu je posjetio predsjednik Republike Gruzije Mikheil Saakashvili i s velikim zanimanjem slušao tumačenje o gradnji i povijesti katedrale kao i Hrvatske, koje mu je ovom prigodom dao kanonik mons. Lovro Cindori. Ovaj posjet zagrebačkoj katedrali bio je u sklopu radnoga posjeta gruzijskog predsjednika Hrvatskoj.

26. ožujka – Glazbeni podij Centra za kulturu »Trešnjevka« organizirao je osmo natjecanje pjevačkih zborova – Zagreb 2006. posvećeno 75. godini života akademika Andjelka Klobočara. Zborovi su imali zajednički nastup u katedrali na misi u 11,30 sati. Misno slavlje predvodio je rektor katedrale mons. Juraj Batelja. Inače M^o Andjelko Klobočar je dugogodišnji orguljaš u zagrebačkoj katedrali.

22. travnja – u povodu prve obljetnice smrti sluge Božjega pape Ivana Pavla II. kardinal Josip Bozanić pozvao je na molitvu uz pjevanu večernju V. korizmene nedjelje. Tom prigodom pročitani su tekstovi pisama pape Ivana Pavla II o psalmima i tekstu Hvalospjeva (1. Pet 2,21-24). U prepunoj katedrali u slavlju su sudjelovali i pomoćni biskupi, kanonici, prebendari, poglavarji Bogoslovnog sjemeništa te bogoslovi. U prigodnoj propovijedi kardinal Bozanić je istaknuo da su milijuni vjernika papu molitvom i žrtvom ispratili u povijest. Njegova veličina očituje se i u brzom procesu za proglašenje blaženim.

24. travnja – svečanom euharistijom proslavili su svoju 27. godišnjicu svećeništva svećenici zagrebačke nadbiskupije, požeške i varaždinske biskupije koji su bili zaređeno 1979. godine. Misno slavlje predvodio je pomoćni zagrebački biskup mons. Josip Mrzljak. Koncelebrirali su sljedeći svećenici: Josip Pivar, Dragutin Šarc, Matija Juraković, Vjekoslav Novosel, Josip Radelja, Janko Bunić, Juraj Prelec, Stjepan Jakopović, Izidor Ferek i dr. Josip Oslić.

29. travnja – Povijesna postrojba »Zrinska garda« iz Čakovca na 335. obljetnicu pogubljenja hrvatskih velikana Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana posjetila je grob i na nj položila vijence. Svečana se povorka ispred katedrale ustrojila za ulazak u katedralu.

6. svibnja – folklorna grupa LJUBUŠKI-HUMAC posjetila je katedralu i grob bl. Alojzija Stepinca i slikala se sa sestrama suradnicama katedrale.

25. svibnja – u euharistijskom slavlju koje je predvodio msgr dr. Juraj Batelja, rektor zagrebačke katedrale, nastupili su pjevački zborovi Chorjugend – Triesen iz Liechtensteina i Angelus iz Zagreba. Dirigirali su Iva Erne i Christian Nipp te prof. Paula Fabinger-Orešković. Nastupila je i Nina Kobler, sopranistica iz Zagreba. Organist je bio prof. Ivan Matarić Pjevali su na hrvatskom, njemačkom i latinskom jeziku.

31. svibnja – grad Zagreb je slavio blagdan Majke Božje od Kamenitih vrata. Euhari-

stjsko slavlje i procesiju od katedrale do Kamenitih vrata predvodio je vašingtonski kardinal Theodore Edgar McCarrick. U proslavi su sudjelovali kardinal Josip Bozanić, papinski nuncij nadbiskup Francisco-Javier Lozano, brojni biskupi iz Hrvatske te biskupi iz Bosne i Hercegovine, svećenici i oko deset tisuća vjernika od kojih su mnogi bili obučeni u narodne nošnje. Vašingtonski kardinal je u propovijedi izrazio svoju »radost što može posvjedočiti ustrajni i nepokolebljivi hod Crkve zagrebačke« i pozvao da zajednički »moramo suzbiti sile zla ovoga svijeta i podzemљa«.

4. lipnja – na blagdan Duhova sv. misu u katedrali u 10 sati predvodio je nadbiskup GIOVANNI LAJOLO, tajnik za odnose s državama u Državnom tajništvu Svetе Stolice. Učešće u koncelebraciji uzeli su zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bo-

zanić i papinski nuncij, kao i članovi konačnog i prebendarskog zbora. U propovijedi je rekao: »Spominjati se kršćanskih korijena – veličanstvenih Božjih djela u našoj povijesti – neizostavni je preduvjet da bi i budući naraštaji mogli uživati u dragocjenim plodovima Duha«.

Nadbiskup Lajolo boravio je više dana u Hrvatskoj na poziv ministricе vanjskih poslova i europskih integracija Kolinde Grabar-Kitarović, koja ga je pozvala da održi predavanje u prigodi obilježavanja Dana hrvatske diplomacije 7. lipnja.

17. lipnja – kardinal Josip Bozanić zaredio je u katedrali nove svećenike. Obred su prisustvovali bivši papinski nuncij u Hrvatskoj Giulio Einaudi, zagrebački

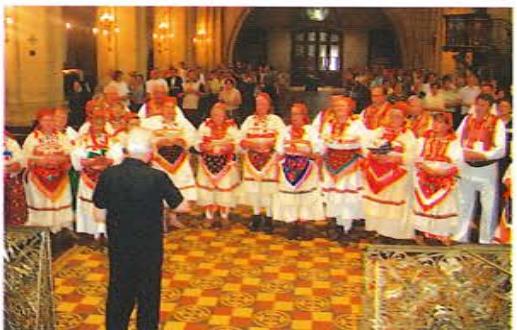
pomoćni biskupi, svećenici, rodbina prijatelji i brojni vjernici. Zaređeno je devet novih svećenika. Između njih su petorica za Zagrebačku nadbiskupiju, trojica su članovi franjevačke zajednice s Kapto- la br. 9, a jedan je salezijanac. Kardinal je propovijedi rekao mladomisnicima: »Ne dajte se prestrašiti na početku svoje svećeničke službe: Neka vas ne plaše vaše manje mogućnosti i ograničenosti, nepredvidive okolnosti života, složenost i izazovi vremena u kojem živimo, niti zlo koje truje i ranjava svijet! Duh je Božji snažniji od svega toga. Ako se nečega trebamo bojati, onda je to naša oholost, naša umišljenost, naša duhovna lijenost, jedno riječju, sve ono što može priječiti snagu Duha u nama«.

17. lipnja – ministar obrane Mađarske republike Ferenc Juhácz posjetio je katedralu. U kratkom razgledanju posebno

se zanimalo za sv. Ladislava i sv. Stjepana, mađarske kraljeve te za Zrinskog i Fran-kopana. Izrazio je zahvalnost što je imao priliku vidjeti plašt kralja Ladislava. Go-sta je kroz katedralu uz prigodno tumače-nje vodio mons. Josip Klarić.

21. lipnja – biskup Josip Mrzljak predvo-dio je u katedrali misno slavlje na blagdan sv. Alojzija. Uz molitveno-meditativni pro-gram pod gesлом »Krunica je naša snaga i utjeha« vjernici i štovatelji bl. Alojzija Ste-pinca proslavili su njegov imandan. Pjevalo je KUD »Markuševac« iz Markuševca.

26. lipnja – mons. Francisco-Javier Lo-zano, apostolski nuncij u Hrvatskoj pred-vodio je u katedrali bogoslužje na spomen svetoga Josemarije Escrive. Osnivača Opus Dei. Pjevalo je mješoviti zbor zagrebačke katedrale pod vodstvom dirigenta Dr Vladimira Babuša a za orguljama je bila prof. Hvalimira Bledsnajder.

3. kolovoza – uz blagdana bl. Augustina Kažotića euharistijsko slavlje predvodio je mons. Josip Mrzljak, pomoćni biskup. Poslije svete mise položene su moći bl. Augustina Kažotića u oltar njemu posvećene kapelice u katedrali. Uoči blagdana predvodila je trodnevница, koju su predvodili dr. Stjepan Kožul dr. Marijan Biškup i

Dr. Juraj Batelja.
M o Ć i blaženi-ka, dobi-vene od biskupa u Luceri kao zam-jena za one koje su ranije ukrade-ne iz ka-tedrale, u sve-čanojpro-ces-siji unio je mons. Vladimir Stank-

vić. Posudicu za moći izradio je akad. kipar Hrvoje Ljubić. Obredu je prisustvo-vao veći broj vjernika.

18. rujna – U katedrali je odslužena misa zadušnica za pok. Biskupa Marka Culeja. Čiji je član bio i pok. Biskup Marka kroz deset godina (1987.-1997) a bio je i po-

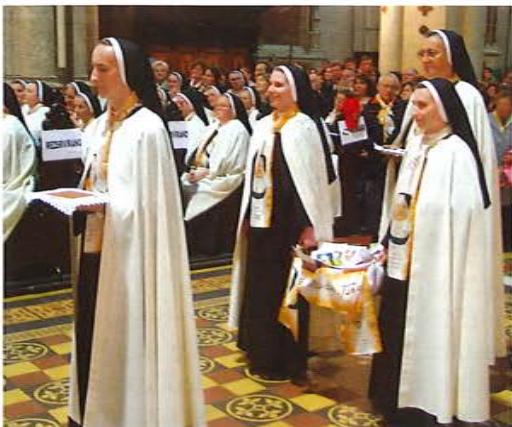
moći biskup zagrebački od 1992.-1997.). U koncelebraciji su sudjelovali zagrebački pomoćni biskupi Vlado Košić i Valentin Pozaić, zagrebački kanonici i prebendari te više svećenika varaždinske biskupije na čelu s mons. Ivanom Godina. Prigodnu propovijed održao je školski kolega pok. Biskupa Marka dr. Juraj Kolarić.

20. listopada – proslavljen je u katedra-li 150. obljetnica osamostaljenja Družbe sestara milosrdnica. Misno slavlje i pri-godnu propovijed održao je kardinal Josip Bozanić. Nakon euharistijskog slavlja du-hovni program, zahvala i molitva održali su se kod poprsja kardinala Jurja Hauli-ka, koji je sestre doveo u Zagreb. Sestre milosrdnice nastavile su svoje slavlje u u svom samostanu u Frankopanskoj 17, gdje su 22. listopada održale svečanu aka-demiju.

29. listopada – mons. Dr. Juraj Batelja, rektor katedrale kao delegat kardinala Bozanića blagoslovio zastave dobrovoljnijih darovatelja krvi. Obredu su prisustvovali i ugledni liječnici i zdravstveni i kulturni radnici te organizatori ovoga programa.

30. listopada – sestre Karmeličanke Božanskog Srca Isusova organizirale su u katedrali zahvalno euharistijsko slavlje povodom proglašenja blaženom njihove utemeljiteljice blažene Marije Terezije od sv. Josipa, koja je 13. svibnja 2006. progla-šena blaženom. Misno slavlje predvodio je pomoćni biskup zagrebački mons. Vlado Košić. Slavlju su prisustvovale sestre kar-

melićanke kao i sestre drugih redovničkih zajednica, ali i brojni vjernici.

2. studenoga – održana je u krovištu katedrale sjednica Odbora zagrebačke nadbiskupije za obnovu katedrale i ujedno novinarima predstavljen novi program za sakupljanje sredstava za obnovu katedrale. Program predviđa sakupljanje otpada stakla, papira, plastike u posebne kontejnere koji će biti postavljeni pred desetak zagrebačkih crkvi. Treba sabrati oko 50 milijuna kuna za dovršetak obnove da bi obnova bila završena do 2012. godine. Posebni kontejneri su postavljeni a mnogi ljudi, najviše stariji, marljivo i redovito odlažu otpad.

8. studenoga – Točno u 12 sati kada je zazvonilo podne velika dizalica od 200 tona »COBRATRANS« iz Zagreba počela je izvlačiti svoju dugu ruku prema kranu, koji je jedanaest godina bio na južnom zvoniku. Akcija je trajala 4 puna sata i kran te-

žak 12 tona vrlo dobro je služio i svojom ulogom omogućio obnovu timpanona i velikoga dijela obnove katedrale na zapadnom pročelju i sjevernom zvoniku. Nakon četiri sata kran je bio na tlu ispred katedrale. Time je započela bitka s čeličnom skeletom koja se poput zmije omotala oko katedrale. Skidanjem skele obnovljeni dio

katedrale otkriva se mukotrpni rad obnove pročelja, galerija, timpanona i portala, koji je trajao 15 godina.

10. studenoga – već po tradiciji održana je zagrebačkoj katedrali molitva koju organizira ekumenska zajednica iz Taizéa. Ove godine molitva je održana u sklopu pripreme za Europski susret mladih koji će se krajem godine održati u Zagrebu i na kome se očekuje nekoliko desetaka tisuća mladih Europe a i drugih kontinenata.

U katedrali se okupila više od tisuću mladih koji su molili za mir u svijetu, za jedinstvo kršćana, za pravdu, za potlačene, za političare i voditelje država, za obitelji, roditelje i djecu i za sve potrebne. Ekumenska zajednica iz Taizéa posebno na-

glašava vrijednost tišine, slušanje riječi Božje pred križem i otvorenom Biblijom.

15. studenoga – švedski ministar Carl Bildt prigodom službenog posjeta Hrvatskoj boravio je u Zagrebu i nakon razgovora s hrvatskom ministricom vanjskih poslova i europskih integracija posjetio je zagrebačku katedralu. Dočekao ga je mons. Vladimir Stanković, kustos katedrale i predsjednik Odbora zagrebačke nadbiskupije za obnovu katedrale. Nakon razgledanja katedrale i tumačenja goste je sa svojom pratnjom pošao na zvonike katedrale, pogledao obnovljene dijelove katedrale i oduševljen bio pogledom na grad Zagreb.

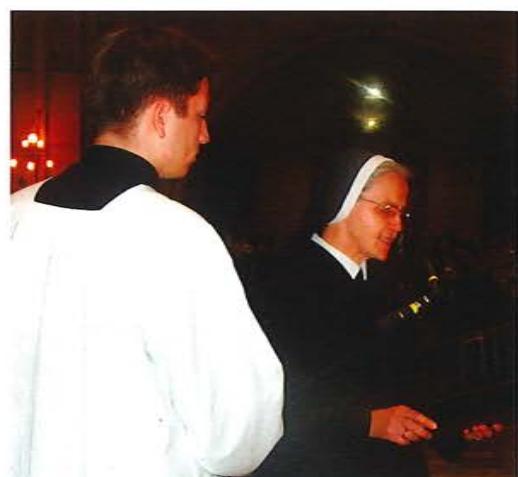
16. prosinca – obavljena je svečanost obnove portalna zagrebačke katedrale koju je predvodio zagrebački nadbiskup kardinal

Josip Bozanić. Uz prisutnost papinskog nuncija i biskupa, kanonika prvostolnog kaptola zagrebačkog, i prebendara zagrebačke prvostolnice, svećenika i bogoslova, Odbora zagrebačke nadbiskupije za obnovu katedrale, izvođača radova, uzvanika ministarstvo kulture RH i grada Zagreba te drugih donatora i brojnih vjernika blagoslov i liturgiju svjetla ispred obnovljenog portala obavio je kardinal Josip Bozanić. Slijedila je pjevana Večernja u katedrali kod koje je u prigodnoj riječi kardinal zahvalio svima koji su na bilo koji način doprinijeli obnovu portala. Nakon molitvenog dijela uslijedilo je primanje kod kardinala a zahvala za riječi izrečene

kod molitvenog čina izrekao je mons. Vladimir Stanković, kustos katedrale i predsjednik Odbora zagrebačke nadbiskupije za obnovu katedrale.

15. prosinca – koncelebriranu sv. misu na spomen Drinskih mučenica slavio je u

katedrali uzoriti gospodin kardinal Josip Bozanić. Pod imenom Drinske mučenice sjećamo se sestara Kćeri Božje ljubavi, koje su 15. prosinca 1941. dovedene u vojarnu u Goražde. To su s. M. Jula Ivanović, s. M. Berchmana Leidenix, s. M. Krizina Bojanc, s. M. Antonija Fabjan i s. M. Bernardeta Banja. Razulareni i pijani četnici u pijanom stanju provalili su sestrama u sobu i nasrnuli na njih. U obrani svoga ljudskog dostojanstva i zavjetovane čistoće sestre su se istrgle iz ruku svojih napadača i jedna za drugom iskočile kroz

prozor sa drugoga kata zgrade. Četnici su jurnuli za njima, noževima ih usmrtili i bacili u Drinu, koja je odnijela njihova tijela. Misnom slavlju prisustvovale su brojne sestre iz redovničke zajednice Kćeri Božje ljubavi i brojni vjernici, a vrhovna provincijalna poglavarica s. Snježna Stjepandić zahvalila je kardinalu za molitve i riječi izrečene za u misnom slavlju.

17. prosinca – Članovi Saveza izviđača Hrvatske po 14. put zaredom donijeli su betlehemsko svjetlo u zagrebačku kate-

dralu. Oni su svjetlo zapaljeno u Betlehemu preuzeli u subotu na popodnevnoj misis u bečkoj katedrali sv. Stjepana.

Čitava akcija održala se pod pokroviteljstvom predsjednika Hrvatskog sabora Vladimira Šeksa i potpredsjednice vlade Jadranke Kosor. Oni su sa sudionicima akcije i mladima bili na misi koju je predvodio rektor zagrebačke katedrale mons. dr. Juraj Batelja. Ovogodišnja akcija ima humanitarni značaj. Članovi Saveza uključili su se u akciju prikupljanja PET-ambalaže za obnovu katedrale.

23. prosinca – Kršćanska udruga koja prihvata ovisnike i one koji to nisu, mlade i očajne, koji žele pronaći smisao života,

pod imenom »CENACOLO« iz Vrbovca postavila je ispred katedrale žive jaslice.

U sklopu postava održali su predstave 24., 25., 26. i 30. prosinca 2006. Sadržaj predstave vezan je uz biblijski tekst o Isusovu rođenju. Glumci u igrokazu su bivši ovisnici ali i mlađi učenici iz Vrbovca. Veliki broj građana pokazao je zanimanje za ono što se ispred katedrale događa. No najveće zanimanje pokazala su djeca.

27. prosinca – održan je tradicionalni koncert pod nazivom »Božić u Ciboni«. Prihod s koncerta namijenjen je za obnovu katedrale. Nastupili su već poznati i priznati izvođači, ali i dva dječja zbora.

30. prosinca – u sklopu ekumenskog molitvenog skupa zajednice iz TAIZÉA održano je u katedrali misno slavlje za mlade, koje je predvodio zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić. Mladi su tijekom svoga zborovanja u slobodno vrijeme obilazili Zagreb i posjećivali njegova znamenitija mjesta. Mnogi su između njih već prije pohodili katedralu i prošetali Kaptolom.

IZ TISKA

U posljednje vrijeme dnevni tisk je donio više članaka o katedrali. Nije moguće sve nanzati sve što je napisano, ali ipak donosimo neke napise prema tisku koji smo složili po abecednom redu.

Novo lice Crkve
Glas Koncila
 Katolički tjednik

12. studenoga – na prvoj tiskovnoj konferenciji Odbora zagrebačke nadbiskupije obnovu obnovu katedrale objavljen je program prikupljanja sredstava za brže i uspješnije obnavljanje katedrale.

14. studenoga – na tiskovnoj konferenciji uoči koncerta »18. Božić u Ciboni« predviđen je program koncerta od koga će sav prihod biti namijenjen za obnovu katedrale. Koncert će biti održan pod imenom »Obnovimo lijepu našu Stepinčevu katedralu«. Na konferenciji su dana u javnost imena svih izvođača, koji će nastupiti na koncertu.

19. studenoga 2006. - Glas Koncila donosi članak o uklanjanju skele s katedrale. Članak pod naslovom »Stepinčeva katedrala u novome ruhu« kaže: »Skidanjem skela s pročelja katedrale će dijelom zablistati u novome ruhu, no njezino obnavljanje se nastavlja i dalje. Predviđa se da bi obnova pročelja i oba zvonika mogla završiti za nekoliko godina.«

Božić 2006. – I ove godine stiglo je u katedralu Betlehemsko svjetlo, koje su donijeli mali izviđači. Njih oko petstotina prisustvovalo je misnom slavlju, koje je predvodio rektor katedrale mons. dr. Juraj Batelja.

Božić 2006. – Blagoslovljen je obnovljeni portal provostolnice. Uz opis blagoslova portala članak govori i o značenju portala kao ulaza u crkvu. Glas koncila donosi i sljedeći podnaslov:

Portal Glas-a Koncila 31. prosinca – izvještava o sudjelovanju mladih hodočasnika iz Europe na svečanoj misnom slavlju u zagrebačkoj katedrali. Slavlje je predvodio kardinal Josip Bozanić, a koncelebrirali su francuski biskup Benite Riviere i pomoćni biskup zagrebački Vlado Košić te brojni svećenici.

»Obnovimo lijepu našu Stepinčevu katedralu«

Za obnovu Stepinčeve katedrale

»Stepinčeva katedrala u novome ruhu«

Da svjetlo ne utrne u našemu narodu

Vraća se sjaj zagrebačkoj katedrali

zagreb.hr | Uklanjaju se skele s katedrale
 Zagreb | Štampani materijali | Vrhunsko osvjetljenje

Mladi sudjelovali na misnom slavlju u zagrebačkoj katedrali

Jutarnji LIST

13. prosinca – Jutarnji list donosi vijest da je zagrebačka katedrala uvrštena u projekt »100 najljepših spomenika svijeta« španjolske izdavačke kuće Editorial Libsa.

30. prosinca – Jutarnji list izvještava o Evropskom susretu mladih u Zagrebu te najavljuje da Kardinal Bozanić 31. prosinca u zagrebačkoj katedrali predvoditi euharistijsko slavlje zajedno s braćom iz zajednice Taizé.

2. studenoga – METRO EXPRESS izvještava o akciji za prikupljanje PVC boca, limenki, papira i stakla da bi se prikupila sredstva za obnovu katedrale.

3. studenoga – METRO EXPRESS javlja da je krenulo prikupljanje ambalažnog otpada s namjerom da se prikupi 50 milijuna kuna akcijom »Obnovimo lijepu našu Stepinčevu katedralu«.

13. prosinca – METRO EXPRESS javlja da je katedrala ubrojena među 100 najljepših svjetskih spomenika. Knjiga španjolske izdavačke kuće Editorial Libs posvetila je zagrebačkoj katedrali dvije velike stranice sa slikama i tekstom. Knjiga izlazi u rujnu 2007. godine

15. prosinca – METRO EXPRESS izvještava o blagoslovu glavnoga portala koji je obavio Zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić.

27. prosinca – izvještava da je održan tradicionalni koncert pod imenom »Božić u Ciboni« u Košarkaškom centru »Dražen Petrović«. Prihod od ulaznica bit će uložen u obnovu katedrale Alojzija Stepinca.

16. studenoga – Metropol ZAGREB donosi malu reportazu o obnovi katedrale i o projektu sakupljanja ambalažnog otpada, a u korist obnove katedrale. Kao neposredne suradnike u toj akciji navodi »Konzum« koji će novčano pomagati akciju, zatim »Unijapair« i poduzeće »Kova« koji će dati logističku podršku.

Zagrebačka katedrala među sto najljepših spomenika na svjetu

DOGADAJ DANA

Kardinal Bozanić na Europskom susretu mladih

Akcija za obnovu tornjeva Katedrale

Katedrala među 100 najljepših svjetskih spomenika

Katedrala će 2012. biti u punom sjaju

Otvoren glavni portal Katedrale

Božićni koncert u Ciboni

Brža obnova katedrale

NACIONAL

NEOVISNI NEWS MAGAZIN

Večernji list

19. prosinca – »Nacional« donosi reportažu o Juriju Agabekovu, švicarskome poduzetniku, poznatom i cijenjenom stručnjaku za rasvjetu monumentalnih zgrada, spomenika kulture, koji je načinio projekt za rasvjetu zagrebačke katedrale. Za sada je projektom pokriven samo portal i jedan dio zapadnoga pročelja i južnog zvonika.

13. prosinca – Večernji list izvještava o obnovi glavnog portala zagrebačke katedrale i svu pozornost čitatelja skreće na novu rasvjetu, koju je izveo «majstor ruskoga prezime na i hrvatskih korijena.

31. prosinca – Na internetskoj stranici Večernji list izvještava o sudjelovanju mladih hodočasnika Europe na svečanom misnom slavlju u zagrebačkoj katedrali. Misno slavlje predvodio je zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić.

MAG SVJETLA s tri domovine

GLAMUROZNO Svjetski stručnjak Yuri Agabekov osvijetlio prvočitočicu
Katedrali rasvjeta poput vatikanske

Bozanić na europskom susretu mladih: Ljubite jedni druge

DAROVATELJI ZA OBNOVU KATEDRALE U 2006. GODINI

- AIPK-TRGOVINA, Zagreb
 AKING, Zagreb
 ANEBO d. o. o., Zagreb
 ANEBO d. o. o., unut. I vanjsku trgovinu, Zagreb
 ODVJETNIČKO DRUŠTVO ANIĆ I PARTNERI,
 Zagreb
 ANITA d. o. o. , Zagreb
 ANLIDA d. o. o., Zagreb
 Dr Alan Arhanić, Zagreb
 ASKAL d. o. o., Zagreb
 Miroslava Augustinović, Zagreb
 Dr Jelena Aurer, Zagreb
 AUTO AGRAM d. o. o., Zagreb
 Biserka Babić, Zagreb
 Branka Babuš, Zagreb
 Dr. Vladimir Babuš, Zagreb
 Andjela-Marija Bačan, Varaždin
 Marija Badar, Zagreb
 BADEL 1862 D.D., Zagreb
 ODVJETNIČKI URED, Bakula Jerko, Zagreb
 Ivo Banožić, Zagreb
 Marijan Barić, Šenpas, Slovenija
 Marijan Barić »BARIĆ«, Zagreb
 Dora Baron, Zagreb
 Jean-Marie Barun-Turica, Beaufays, Belgija
 Dr. Vladimir Baudoin, Zagreb
 Dr. Radmila Belić, Zagreb
 Marko i Jaka Beljan, Zagreb
 Dr. Marija Belužić, Zagreb
 Marica Benak, Zagreb
 Snjeguljica-Prodavaonica, Berc Snježana, Zagreb
 Dr. Dubravka Bergman, Zagreb
 BERHE d. o. o., Zagreb
 Mr Biserka Bingula, Ljekarna, Jastrebarsko
 Dušan Bjeloš, dipl.jur., Zagreb
 Josip Bobaš, Zagreb
 Josip Borozni, Slavonski Brod
 Iva Brajković, Zagreb
 Josip Brdar, ODVJETNIČKI URED, Zagreb
 Dr. Dubravka Brekalo-Tomić, Zagreb
 Marica Brezović, Zagreb
 Bruno Brlek, Zagreb
 Marija Brlek, Zagreb
 Dr. Joško Broz, Zagreb
 Vlado Brunović, Zagreb
 Dr. Jasna Burnać-Štefok, Zagreb
 Hrvoje Butković, odvjetnik, Zač
 C.I.O.S., Zagreb
 Ivan Čakar, dipl.jur., Zagreb
 Danica Car, Zagreb
 Vera Čarapina, Zagreb
 Mato Čatić, Zagreb
 Franjo Čavara, Zagreb
 Dr. Krešimir Čavka, Zagreb
 Marija Cebini, Zagreb
 Dr. Zoran Čeović, Zagreb
 KOŠARKAŠKI KLUB CIBONA, Zagreb
 I.B.R. INŽENJERING CIRKOVIĆ d.o.o., Zagreb
 ČIZMIĆ-ZASTUPANJE d.o.o., Zagreb
 Mira Crnković, Zagreb
 CROATIAŠPED-ZAGREB d. o. o., Zagreb
 CROS d. o. o., Zagreb
 Dr. Ilija Čukman, Zagreb
 Ivica Čutuk, odvjetnik, Zagreb
 Drago Čuvalo, Pekarnica Klaka, Zagreb
 Mirko Cvetković, METAL. PLAST. GAL., Zagreb
 Damir Treer, DAMT-TRGOVINA d. o. o., Zagreb
 Vinko Didak »DIDAK PATENT«, Zagreb
 Ilija Dilber, Zagreb
 Stjepan Dilber, Zagreb
 Kata i Miren Đimšića, Zagreb
 DINATRONIC d.o.o., Vrbovec
 Siniša Dobraš, TRGOVINA SARA, Zagreb
 Josip Dolenc – PRECIZNA MEHANIKA, Zagreb
 Ing. Z. Butković. DONIT TESNILA d. o. o., Zagreb
 OĆNA POLIKLINIKA DR. VUKAS, Zagreb
 DRAVA-PROMET d. o. o., Zagreb
 Gizela Đureković, Zagreb
 OPTIKA ARGUS, Đurić Damir, Zagreb
 E.C.L.-EUROTRANS COMMERCE, Zagreb
 ELMAŽ d.o.o. za trgovinu i usluge, Zagreb
 ENERGONOVA d. o. o., Zagreb
 ERBA d.o. o., Zagreb
 Mirela Eškinja, Zagreb
 Ružica Ezgeta, Zagreb
 Ivka Fijačko, Zagreb
 FINRAD d. o.o., Zagreb
 Tomo Fištrek, Luka
 FOND ZA ZAŠTITU OKOLIŠA, Zagreb
 Obitelj Franjić, Zagreb

Mladen Glowcky, dir. G.B.M. d. o. o., Zagreb-Lučko	Ankica Kolar, Zagreb
Dr. Danko Gikić, Zagreb	Dragica Kolar, Zagreb
Zlata i Duje Gilić-Šabić, Makarska	Mons Petar Koljić, St Prex VD, Švicarska
Franjo Glušević, TERMOSERVIS, Zagreb	KONČAR-METAL KONSTRUKCIJE D.D., Zagreb
Petar i Maja Gojević, Dirnstein, Njemačka	Juraj Kontent, Zagreb
RAZVOJ-COMMERC, vl. Goleš Z., Zagreb	Ana Kopač, Zagreb
Josip Gorički, Prerada plastičnih masa, Zagreb	Davorin i Ljubomir Čeh Kopić, Jastrebarsko
GRAD ZAGREB – GRADSKO POGLAVARSTVO, Zagreb	Davor Korak, Zagreb
IVANEK GRADITELJSTVO, Zagreb	Ivan Koren, KOREN MONTAŽA, Zagreb
GRADSKO KOMUNALNO GOSPODARSTVO, Zagreb	Milka Kosek, Zagreb
Mijat Grgić, Dugo Selo	Nevenka i Nikola Kovačević, Zagreb
GRID d. o. o., Zagreb	TRG. OBRT JAGODA, Kramar Ml., Zagreb
Ante Grubišić, Zagreb	AL-CRO, trg. obrt, Krešić Vedran, Zagreb
Darko Grugan, Trgov. Obrt »DADO« , Zagreb	Stjepan Krivić, Bjelovar
Marija Hećimović - HEMAKON d. o. o., Zagreb	Antonija Križančić, Zagreb
Doc. dr. Ljerka Henč-Petrinović, Zagreb	Marija Križek, Zagreb
HIDROPROJEKT-CONSULT d. o. o., Zagreb	Dr. Livija Kroflin, Zagreb
Ivka Hlavaček, Zagreb	Branka Krovinović, Zagreb
MESNICA HORVAT ZLATKO, Zagreb	Tomo Kurtović, Velika Godica
HŽ d. o. o., HRVATSKE ŽELJEZNICE, Zagreb	Alojzije i Dubravka Lazić, Sesvete
HUNTER & KŽ d. o. o., Zagreb	Domagoj Ledić, odvjetnik, Zagreb
Petar Ilinić, Zagreb	Vladimir Legan, Zagreb
INA – DAR d. o. o., Zagreb	LENDARIĆ d. o. o., Zagreb
IN-ART d. o. o., Zagreb	Milan Ličina, odvjetnik, Zagreb
IFT-INŽENJERING d. o. o., Zagreb	Linardić - Vuksan, Zagreb
ODVJETNIČKI URED Ivković Niko, Zagreb	LINGIJA-SOFT d. o. o., Zagreb
Mrs Theresa Ivsich Delta, Canada	Vedran Lipeć, Dugo Selo
Biserka Jakić, dipl.iur. Zagreb	Dragica Ljubić, Zagreb
Dr Josip Jakšić, Zagreb	LOVAČKO DRUŠTVO »FAZAN«, Zagreb
IVANA-TRGOVAČKI OBRT, Ivana Jandrić, Zagreb	Božena Lucić, Zagreb
Paula Jandrijević, Brezovica	Snježana i Branko Lukša, Zagreb
JANUS ZAGREB d.o.o., Zagreb	Obitelj Lukšić, Jastrebarsko
JEDINSTVO PROIZVODNO MONTAŽNO D.D., Zagreb	OPTIKA LCL, Marija Majdak, Zagreb
JELEN D.D., Zagreb	Ivo Majer, Zagreb
Antun Jelić, Zagreb	Dipl. ing. Milan Majetić, Sesvete
Branko Jukić, Zaprešić	Pater Euzebije Mak, Zagreb
Viktorija Jukić, Zagreb	MALI DOM d. o. o., Zagreb
Janja Jurić, Zagreb	Bogdan Marić, Zagreb
Krešo Kadlec, Sesvete	Vladimir Marić, odvj. ured, Zagreb
AKTUS d.o.o., Zagreb	Mato Marjanović, dipl. ing. Zagreb
Stjepan i Fanika Kamenski, Zagreb	MARINIANIS d. o. o., Zagreb
Zlatko Katavić, odvjetnik, Zagreb	MAR-INVEST d. o. o., Zagreb
Goran Katona, dr. stom., Zagreb	Obitelj Mašić, Nova Gradiška
Ilijko Katušić, Zagreb	LJEKARNA MATIJACA DORICA, Zagreb
Katica Klarić, Zagreb	Dr. Ivo Matković, Zagreb
Josip Klarić, Zagreb	Tomislav Matković, Zagreb
Dr. Ruža Knežević, Zagreb	Petar Matulić, Zagreb

MEDI-LAB d. o. o., Zagreb
 MEDIVA d. o. o., Zagreb
 Frau Ana Meinhard, Schaaafheim, Njemačka
 MGM d. o. o., Zagreb
 Ljubica Mihelin, Zagreb
 Danijel Šimrak, MIKROPAN d. o. o., Zagreb
 Marin Mileta, odvjetnik, Zagreb
 Zora Šimić, MINI MARKET »IVICA«, Zagreb
 MINISTARSTVO KULTURE, Zagreb
 Jasna Misir, Kupljenovo
 Tomo Miškulin, Senj
 ODVJETNIČKO DRUŠTVO MODRUŠA, Zagreb
 Tonka Mršić, Zagreb
 Nadica Mučnjak, Zagreb
 Marijan Mudri, Zagreb
 Branko Muha, Čakovec
 MODNI AT »NATAŠA« Muhic Drago, Zagreb
 Izdav. djelatnost »NAŠA DJECA« d. o. o., Zagreb
 NESEK d. o. o., Zagreb
 Dragica Nimmerc voll, Zagreb
 Anka Novak-Berger, Zagreb
 CRO CATH.C. NOVAK VLADO, Summer Hill,
 Australia
 Ljubica Novosel, Karlovac
 Lajla Ogurek-Ercegović, Zagreb
 Dr. Vera Olajoš, Zagreb
 Dr. Ksenija Opačić, Zagreb
 Josip i Zlata Zolota OPTIKA »ZOLA«, Zagreb
 OTPREMNIK d. o. o., Zagreb
 Franjo i Jasna Pačić, Stuttgart, Njemačka
 PAGO CROATIA d. o. o., Zagreb
 Marija Paleščak, Zagreb
 Marija Palić, Zagreb
 Anton Palić, Odvjetnički ured, Zagreb
 PALMA d. o. o., Zagreb
 Nevenka Papić, Zagreb
 Prof. Janko Paravić, Zagreb
 Dr. Mladen Paulić, Zagreb
 Vlatko Pavić, Zagreb
 OPTIKA PAVIĆ, Ivica Pavić, Zagreb
 Katica Pavičić, Zagreb
 Željko Pavičić, Mahično
 Vesna Pech, sudski tumač, Zagreb
 Marijan Pećnik, Zagreb
 Josip Pendelić, Kloštar Ivanić
 Josip Perić, Teisendorf, Njemačka
 Dr. Vesna Perić-Matošević, Zagreb
 Jasna Perman-Hrgić, LJEKARNA, Oriovac
 Gabrijela Pernicki, Zagreb
 Zdenka Petecin, Praonica rublja, Zagreb

Stipe Picikato, Leontić, Zagreb
 Dr. Višnja Pintarić, Zagreb
 PIVAC GRADNJA d. o. o., Zagreb
 PIVKA d. o. o., Export-import, Zagreb
 Božo Mazarekić, PMB, Zagreb
 POGREBNO PODUZEĆE D.D., Zagreb
 Danica Poljičak, Zagreb
 POLO-TIM d. o. o., Zagreb
 Vesna i Mirko Popovčić, Zagreb
 POSREDOVANJE IVO d. o. o., Zagreb
 Josip Prežec, Zagreb
 PROPAN OPREMA d. o. o., Zagreb
 Damir Putrić, Zagreb
 Željko Rački i kolege, Zagreb
 Kata Radačić – OPTIKA VISUS, Zagreb
 Pavo Radibratović, Ston
 Željko Radonić, Zagreb
 RENIMO d. o. o., Zagreb
 Dr. Josip Rodić, Zagreb
 Rafael Romić, Zagreb
 Dragutin Rotar, odvjetnik, Zagreb
 Ranka Rukljač, odvjetnik, Zagreb
 Božidar Rusan, dipl. jur., Zagreb
 Ruža (kod Križek), Zagreb
 Marijan Ruždjak, odvjetnik, Zagreb
 Palmina Ružić, Zaprešić
 Dr. Senka Sabol, stomatološka ordinacija, Zagreb
 Radovan Šantek, Zagreb
 Marija Šekerija, odvjetnik, Zagreb
 Dr. Dragutin Sikirić, odvjetnik, Zagreb
 Ivan i Marija Šimić, Samobor
 Obitelj Šimunović, Zagreb
 Franjica Škaberna, Zagorska Sela
 Dragica Skender, Zagreb
 Željko Škorjanec, METAL-PLAST, Zagreb
 Ante Smolić, Varaždin
 S. Slavimira Šnajder, Zagreb
 Nada Sokolić, Zagreb
 Josip Špoljar, Zagreb
 Stjepan Sraka, Zagreb
 Stjepan Sruk, Zagreb
 POLIKLINKA ŠTAMBUK, Zagreb
 Nada Starčević, Zagreb
 Kristina Starčević, Zagreb
 Dr. Jadranka Štefanac-Papić, Zagreb
 Marija i Dražen Štefanović, Nova Gradiška
 Mijo Stepanić, Velika Gorica
 Nevenka Štivić, Zagreb
 Vinko Stojanović, Zagreb
 EL-PLIN servis, Štopec-Jurina, Zagreb

Ivanka Štrban, Zagreb
 Katica Štulac, ORHIDEJA, Ozalj
 Paula Sukreški, Zagreb
 Ivan Sumrak, Krznarsko krojački obrt, Zagreb
 Paula Sunić, Zagreb
 Velimir Sunić, Zagreb
 SUPER KONZUM D. D., Zagreb
 Dr. Jasna Sušac, Zagreb
 Dr. Maja Svetina, Zagreb
 Stjepko Svetina, Zagreb
 SVEUČILIŠNA TISKARA d. o. o., Zagreb
 SWISSCOLOR d. o. o., Zagreb
 Dr. Lajoš Szabo, Zagreb
 Dr. Renata Tandara, Zagreb
 Marijan Taučer, Zagreb
 Vesna Valentić, TEHNOFILTER, Staro Čiće
 TEHNOINŽENJERING d.o.o., Zagreb
 TISAK ZAGREB D. D., Zagreb
 Dragutin Tomašić, Zagreb
 Jelka i Đuro Tomašić, Zagreb
 Željko Tomljenović, odvjetnik, Zagreb
 Mato Topić, PLINOSERVIS, Zagreb
 Luka Torić, Šibenik
 Obitelj Ante Trutić-Kepić, Stari Travnik B. i H.
 Irena Tušak-Miletić, Zagreb
 Č. s. Agata Ulaga, Ljubljana, Slovenija
 UNIJAMETERO-EKO d. o. o., Zagreb
 Mirko Valjak, Grubišno polje

VELPAPIR d. o. o., Zagreb
 VETERINARIA d.o.o., Zagreb
 VIDI-TO d. o. o., Izdavačka djelatnost, Zagreb
 Ive i Luca Vidić, Nin
 Dominik Vincelj, Zagreb
 VIRTUAL-D d. o. o., Zagreb
 Živko Visković, Bukovec Zelinski
 VJEŠTAK d. o. o., Zagreb
 Matija Vlahovec, svećenik, Zagreb
 VMD PROMET d. o. o., Zagreb
 Branko Vojnović, inž., Zagreb
 Prof. Petar Vrklijan, Zagreb
 Jasna Vujasić, Zagreb
 Ante Vukorepa, Zagreb
 Zvonko Vuković – VILI-COMG.. Zagreb
 Dr. Biserka Vuksan, Zagreb
 Dinka i Mirko Wurster, Zagreb
 Jane Young-Anglin, Woods end Lane Weston, USA
 Zdravka Zadil, Zagreb
 ZEDRA d. o. o., Zagreb
 Damir Žgela, Zagreb
 Slavica Zgurić, Zagreb
 Drago Živković, Orašje, B. i H.
 ZIVTRADE d. o. o., Zagreb
 Tomica Zubčić, Zagreb
 Petar i Mara Žuliček, Sveta Nedjelja
 Dr. Ruža Žužul, Zagreb

* * * * *

Osim ovih ovdje navedenih darovatelja još je daleko veći broj onih čija imena nisu ovdje spomenuta, jer oni to ne žele ili nam njihova imena nisu poznata. Isto tako ima i onih koji su svoj prilog za obnovu katedrale dali u više navrata.

Svima zahvaljujemo!

Svake prve nedjelje u mjesecu u 10 sati u katedrali služimo svetu misu za sve dobročinitelje, za njihove potrebe i na njihove nakane.

U znak zahvalnosti darovateljima spremni smo u naš časopis besplatno uvrstiti oglasne poruke i reklame svakoga darovatelja.

Katedrala je prvi i najveći spomenik vjere i kulture hrvatskog naroda. Ona je znak raspoznavanja našega grada i domovine. Svaki dar za obnovu katedrale ujedno je i dar za obnovu domovine i zato je višestruko velik.

MEDIVA d.o.o.

OSNOVNI PODACI

MEDIVA d.o.o. za trgovinu i usluge

MEDIVA d.o.o.

Trgovačko društvo

03835502

080200299

Stara Knežija 11

10000 Grad Zagreb - Zagreb

TISAK

VAŠ DOBAR SUSJED

hrvatske željeznice

Croatia

Kontakt adresa:

PAGO CROATIA d.o.o.

Country Manager: Žara Malić

Samoborska cesta 85

10 090 Zagreb

kako do nas

telefon: 00385-1-3909555

faks: 00385-1-3909550

email: pago.croatia@pago.cc

www.pago.hr

Zagrebačka Liga Protiv Raka

Zagreb, Ilica 197

Žiro račun: 2340009-1100011046

RENIMO d.o.o.

Adresa: Bukovačka cesta 324

Poštanski broj i grad: 10000 Zagreb

Telefon: (01) 4860555

Kontakt osoba: Miljenko Renić

Samoborska ce

OMV
OMV

Škorpijkova

Kings

Cross

< Ljubljana
Exit Zagreb Zapad

B
E

avionom:

Zračna luka Zagreb udaljena je 17 km o

**REPUBLIKA
HRVATSKA**

**MINISTARSTVO
KULTURE**

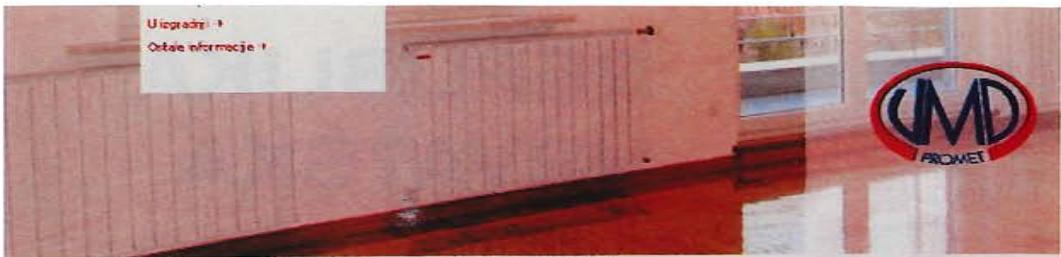
Sveučilište u Zagrebu - Fakultet prometnih znanosti

**Grad
Zagreb
je veliki
donator.**

Grad Zagreb svojim
donacijama prati
obnovu katedrale.

→ NOVOSTI

Nova ponuda stanova

→ PONUDA STANOVA

Vukovarska
Folnegovićeva
Radnička: Građevina
Al

Vukovarska
Folnegovićeva
Radnička: Građevina
Bl

USKORO: Stanovi na
Šalatil

→ PONUDA POSLOVNIH PROSTORA

Javite nam svoje potrebe!

Ime i prezime

E-mail ili telefon

Upit

→ POŠALJITE UPIT

VMD PROMET d.o.o.
Poslovni centar VMD
Ulica grada Vukovara 269D
10000 ZAGREB
tel./fax: +385 1 6065 222
e-mail: info@vmd-promet.hr
→ položaj na karti grada
GPS: 45°48'26.26"N 16°0'12.15"E

50
naibolji

s Vama kroz život

KONZUM

PRODAVAONICE | AKCIJALNE KONZUM | KONZUM PLUS KARD | MARKA WORK | OZAMIS | TRESNA | KONZUM

INTERNET
PRODAVAONICA

KLIKNITE i KUPITE
online.konzum.hr

Dinatronic d.o.o., Vrbovec

projektiranje, građenje, trgovina

Esad	Telefon:	2793-025
Balić	Telefaks:	2791-648
Vrbovec	GSM:	098 239-351/091239 3511
10340	NMT:	099
Trg P.Zrinskog	E-mail:	dinatronic@zg.t-com.hr
10	Web site:	http://www.cursor.hr/pa.nsf/Stranice/dinatronic-vrb
Hrvatska	URL ove stranice:	

ENERGONOVA d.o.o.

Poduzeće ENERGONOVA d.o.o. Zagreb, Bukovac 62 upisano je u sudski registar 19.07.1993. godine.

CROATIASPED

Dioničko društvo za međunarodnu i tuzemnu špediciju
10000 Zagreb - Trnje
Strojarska 19
MATIČNI BROJ: 3279391
Telefon: 01/61 58 952, 61 58 944,
61 58 949
01/61 58 942 direktor
Telex: 21 485 CRSP ZG HR
Telefax: 01/61 58 945, 61 58 958
p.p. 101
Žiro račun 301-601-25755

kupujmohrvatsko.com

Palma

Donja Reka 24
Jastrebarsko
10450

Web stranica

Palma d.o.o., Jastrebarsko

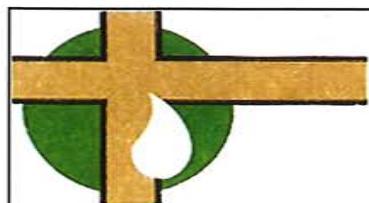

Lukavec, Dolenska 32
tel.: 01/6234 666
fax: 01/6234 529

offset
MARKULIN

...grafička priprema i oblikovanje, offset tisk, knjigovežnica, dorada...

"KAP DOBROTE"

IV. Stara Pešćenica 3

10000 Zagreb

tel./fax 01/ 231 78 02

e-mail: kap-dobrote@zg.hinet.hr

U svaku katoličku obitelj

Glas Koncila

hrvatski katolički tjednik

---

preplatite se i vjeromdostojne novine stižu na vašu adresu

Kaptol 8, pp 216, Zagreb, tel.: 01/ 4874 326, faks: 01/ 4874 328
www.glas-koncila.hr, e-pošta: preplata@glas-koncila.hr

STRÄSSER

Elektroakustika i medijski sustavi

Centrala:

Strässer GmbH & Co. KG
Enzstraße 40A
70376 Stuttgart
Tel. 0049 / 711/ 896515-0
Fax. 0049/711/896515-66
e-mail: info@straesser.de
www.straesser.de

Poslovodstvo:

Dr. Rudolf Zahorka, ing.

Prodaja:

Alexander Buchinger

Projekti u Hrvatskoj:

Thorsten Böhm
Tel. 0049/1778780809

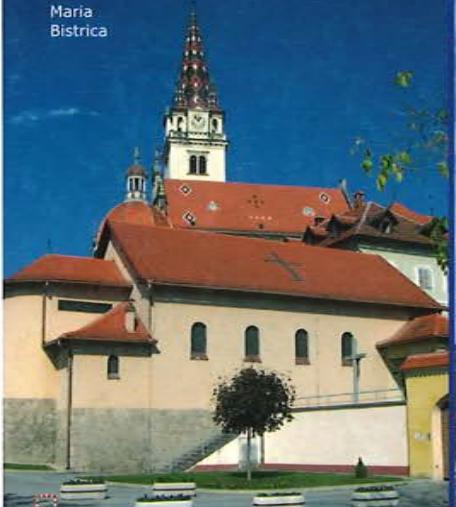
Predstavništvo:

Mr. Ivan Bonić, Ing.
Mačuhica 70, Sesvete
10360 Zagreb
Tel./Fax. 01 2011033
Tel./Mob. 098 310869
e-Mail: ivan.bonic@zg.t-com.hr

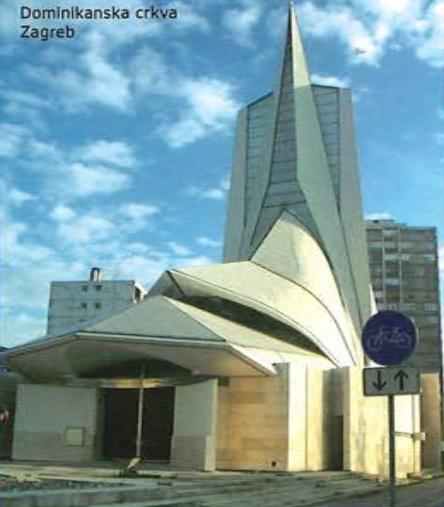
Mrs. Ivka Bašić

Obala kneza Domagoja 28
23000 Zadar.
Fax: 023 333 425
Tel: 091 583 26 59
e-mail: ivka.basic@zd.t-com.hr

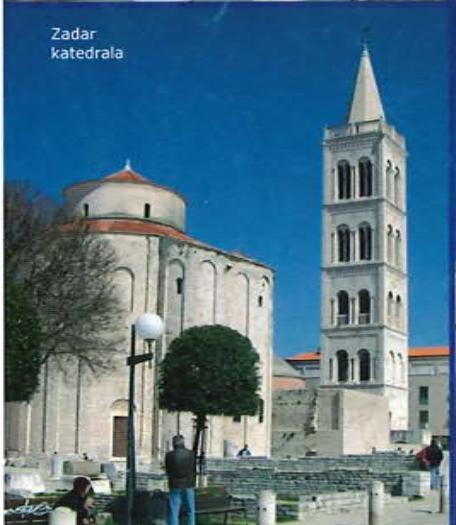
Maria
Bistrica

Dominikanska crkva
Zagreb

Zadar
katedrala

Šibenik
katedrala

